

پہ یامہ کانے
گہ نجان
۲۸

زنجیرہ ی بابہ تہ فیکرییہ کان ۵

منتدی اقرا التقافی

www.iqra.ahlamontada.com

لہ تہ رازووی کے ژیریدا

موحه ممد مه لا صالح شاره زووری

منتدای اِقْرَأَ الثقافی

للكتب (کوردی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

پهيامه‌گانی رینوین بو گهنجان

مارکسی

له تهرازووی ژیرییدا

نوسینی:

ماموستا موچه ممد مه‌لا سالی شاره‌زووری

زنجیره په‌یامه‌کانی گوڤاری رینوین ژماره (۲۸)

📖 ناوی کتیب : مارکس له ترازووی ژیریدا

✍ نویسی : موحه‌ممه صالح‌ئ‌بوبکر‌شاره‌زووری

✍ ناوی زنجیره: زنجیره‌ی بابه‌ته‌فیکریه‌کان

* ژماره‌ی زنجیره: ۵

* تیراژ: ۲۰۰۰ دانه

* نوبه‌ی چاپ: یه‌که‌م

* سالی چاپ: ۲۰۱۵

* ژماره‌ی لاپه‌ره: ۱۶۰ لاپه‌ره

* دیزاین: گوڤاری رینوین

* پینداچونه‌وه‌ی: کوچهر محمد مه‌لا صالح

* چاپ: چاپخانه‌ی ری‌نوی

* نرخ: ته‌نھا (۳۵۰۰) دینار

* سه‌ره‌رشتیکار: سه‌رکو‌کریم احمد

* ئیمه‌یل: renwen2009@yahoo.com

* مالپه‌ر: www.aubyc.com

له به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیب‌خانه گشتیه‌کان ژماره‌ی (۱۴۲۳) ی

سالی ۲۰۱۴ ی پیندراوه

(نهم به‌ره‌مه‌ته‌عبیر له بۆجونی نوسه‌ده‌کات)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿ أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ^٥ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ حُكْمًا لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴾

﴿ سورة المائدة (٥٠) ﴾

شارستانيه تى نه وروپا :

كاتى نه ديسون كارهبى دوزيه وه و سه رزه وى پروناك كرده وه
 نه م چهرخى كه ئيستا ئيمه و مروقانى ترى سه رزه وى تيدا
 نه ژى، ناوئرا به چهرخى پروناكى (عصر النور)، پاش ماوه يه كى
 تر كه نه توم دوزرايه وه و چه كه كانى نه توم بونه ماسولكه و
 فويان تيكرا . بى مه لا و بى گويزه بانه . بانگ درا به گوئى
 چهرخه كه مانداو ناوئرا به چهرخى نه توم (عصر الذرة)، پاش
 ماوه يه كى تر كه گه شته كانى ناسمانى دهستى پى كرد و به ره و
 مانگ كشان بو نه وه وى بيكه نه بنكه يه كى نه تومى دژى
 دانيشتوانى سه رزه وى، ديسان ناوى چهرخه كه يان گوپى و
 ناويان نا چهرخى بوشاييه كانى ناسمان (عصر الفضاء)، به لام
 و ابرازم شياوترين ناو بو نه م چهرخه نه وه يه ناو بنريت چهرخى
 لاسايى كرده وه (عصر الموضات) لاسايى كرده وه له هه موو
 شتيكدا، لاسايى كرده وه له بهرگدا، لاسايى كرده وه له
 شيوه دا، لاسايى كرده وه له بيروباوه ردا، لاسايى له ياسادا..
 هتد.

لاوه كانى ئيمه وه كو تيبكى موسيقايان ليها تووه، هه ريه كه يان
 ئاميرىكى موسيقى گرتووه به دهسته وه (مايسترويه ك)
 له بهرده مياندا وه ستاووه له سه ر ئاوازي دوژمنه كانيان چون

نیشان كرديان بكات، بەو شيۆهيه زوپناكهيان لى ئە دەن و دەهۆلەكهيان ئەكوتن.

يان يانەى بەرگ (دار الأزياء) ى پاریس، چ جۆره مۆدیلیك دەربكات، كچانى ئیمەش پېر بە پېستى ئەیدروون و لەبەرى ئەكەن و لەشیان پروت ئەكەن بۆ میشكى چاوچنۆكەكان و لاساییهكى بى تام لە لایەن كچ و كۆرەكانمانەوه، ئەمە ئەك تەنها لە پرووى جل و بەرگەوه، بەلكو لە پرووى بیروباوهر و پەوشت و یاسایشەوه ئەوان چییان فەرموو، هەر ئەوهیه، هەر كەس لاریى هەبى، ئەوه كۆنەپەرستە و دواكەوتوو، مروڤى نیاندەرتالە و زیندووبۆتەوه. هۆى ئەمانە گشت چیه ؟

هۆى ئەوهیه تووشى نەخۆشى شكستى گیانى (الهزيمة الروحية) بووبن و بە چاویكى ئەبلەق و هۆشیکى سەرسامەوه سەیرى شارستانیەتى ئەمپۆى ئەورپا ئەكەین و شارستانیەتى ئەوان بەشیۆهیهك سەرنجیان پاكیشاوين، كە ئیمە هەر مۇچەى دەممان دیت و كەلینىكى (ئايدۆلۆژیمان) تىكەوتوو، ئەم وتانەى سەرەوتان بەلاوه سەیر نەبیت، ئەوتە....

برایهكى موسولمان كە خەلكى هەولپېرە و لە ئەلمانیاى پۆژئاوا ئەخوینى، نامەیهكى بۆ نووسیم و تیندا ئەلى:

كاتى ھاتمە ئەلمانیا و لە كۆلیژى زانیارییەكانى ئابوورى
 پامیاری وەرگىرام و پىارمدا لیڤه بخوینم، چەند برایهكى قوتابى
 موسلمان و دلگەرم بۆ ئىسلام، ئەكپوزانەوہ بۆم، ئەیانوت: تۆ
 چۆن لە ناو ئەم ھەموو بەرەلایى و بیروباوہرە ئالۆزەدا ھەل
 ئەكەى؟ چۆن ئایین پىت ئەدات تۆ لە ولاتىكى ئىسلامى لەناو
 گەلێكى موسلمانەوہ بىیت بۆ ناو گەلێكى وا خوانەناس و
 بەرەللا؟ ئەمانەو ھەزاران جۆرە پرسىار و كىشەى تر پىگا بە
 قوتابى مووسولمان و پۆلەى مووسولمان ئەگرىت، بە پای من
 ھۆى ئەوہیە زۆر بەى زۆرى مووسولمانەكان ھەلوپىستى
 ئایینەكەى خویمان بەرامبەر بەو شارستانىیەتە نازانن و نەك
 تەنیا تاكەكانى كۆمەل، یان كۆمەلى موسلمانان نایزانن، بەلكو
 كار بەدەستان و جلەو بەدەستانى ولاتە ئىسلامىیەكانىش
 نایزانن، یان نایانەوئى بىزانن، چونكە كار بەدەستانى ئەم ولاتانە
 بە شىرى ئەم شارستانىیەتە و بیروباوہرى ئەو ئەوروپایە
 گۆشكراون.

لەبەرئەوہ ھەقیانە ئەگەر خویشیان گیل بكن و چاوپىچىكیش
 بدن بەسەر چاوى گەلەكەیاندا، ھەرچەندە لا بردنى ئەو تەمومژە
 و چرە دووكەلە، بە یەكێكى وەكو من ناكرى، چونكە ئەركىكى

گه لیک گرانه، به لآم له بهر بی کەسی و نه بونی نووسەر، وا شانم دایه بهری و دەست له دەست و قوهت له خوا.

پیشه‌کی که ئیمه باسی شارستانیته‌تی ئه‌وروپا ئه‌که‌ین و به‌راوردی ئه‌که‌ین له‌گه‌ڵ ئیسلامدا، مانای وایه و لاته‌ رۆژه‌لاتییه‌کانیش هه‌سه‌نگینراون، چونکه ئه‌گه‌ر پووی وشه‌ی په‌نگا و په‌نگ و کاویژکراو و ئه‌ده‌ن به‌ گویماندا و به‌ چاویکی تیژ و ورد و بیریکی قووله‌وه‌ سه‌یری شارستانیته‌تی و لاتانی پۆژه‌لات بکه‌ین، له‌ هه‌موو پوویه‌کی شارستانییه‌وه‌، بۆمان ده‌رده‌که‌وێت ئه‌ویش هه‌ر زاده و نه‌خشه‌ی شارستانیته‌ته‌که‌ی ئه‌وروپایه و هه‌یج جیاوازییه‌کی سه‌ره‌کییان نییه‌، به‌لکو ئه‌توانین پۆژه‌لاتییه‌کان دا بنیین به‌ شاگرد و کاسه‌لیسی ئه‌وان، له‌ هه‌موو پووله‌تیکی شارستانییه‌که‌یانه‌وه‌، له‌ پووی پیشه‌سازی و ته‌کنه‌لوژی و چ له‌ پووی بیروباوه‌ر و بیرکردنه‌وه‌یان و چ له‌ ریبازی ژبیانیان، به‌لکو مامۆستاکانیان (بته‌کانیان) جوله‌که‌ن و ئه‌وروپین و ئیمه‌ی مووسولمان پڕوامان به‌ سه‌ربازگه‌ی سه‌رمایه‌داری و سۆشیاالیستی نییه‌، به‌لکو پڕوامان به‌ سه‌ربازگه‌ی باوه‌ر و بی باوه‌ری (الایمان و الکفر) هه‌یه‌، چونکه یان خوا هه‌یه‌ وه‌کو ئیمه‌ی مووسولمان ده‌لیین، یان خوا نییه‌ وه‌ک ئه‌وان ئه‌یلین، جا که هه‌ر وتمان شارستانی ئه‌وروپا،

مەبەستمان لە ھەردوو بەشە کفرەکیە، چ پۆژھەلاتی چ پۆژئاوایی، لە بەشی دوایی، پێکەوت لە تەرازووی ژیرییدا، وریابە وەسیەت نامەیکم بۆ کاوھ و بۆ ھەموو سەرلیشیواویکە تری وەکو کاوھ، نووسیوھ و پامگەیان دووھ کە گرووی ئادەمیزادانی ئەم پۆ لە سەر کەندەلانیکی زۆر قوول پراوھستان و ھیچ ئاگایان لە خویان نییە، کەندەلانی کەش و ڕدە و ڕدە دەپووخی و ھاکا ھەرھەسی ھینا و بە ناسۆرتین شیوھ سەرھوخوار بونەو.

ئەمە نەك تەنھا بە ھۆی چەكە ستراتژییەكانەوھ و كوێرە پۆكیتی ناشتی خوازەكانەوھ، نەخیر تەنیا ئەوھ نییە، بەلكو ئەوھ و لەوھش گەرنگتر كە بریتییە لە گەسكەدانى باخەلى شارستانیەتى ماددیەت لە بازاری پەوشت و بیروباوەردا، ئەم پاستییە ئەوھندە ئاشکرایە بە ھیچ جۆریك پێگای ملە ملیی كەسى نەھیشتۆتەوھ، ستوونی ئەو ئالای دیموکراتییەى كە ئەوروپا ھەلى گرتبوو، و ڕدە و ڕدە سەرھوخوار بووھوھ و ئەیانەوئ بزماری ژەنگاوی پزیوی ماركسیەتى لە پۆژھەلاتەوھ بۆ بەینن و پینەوپەپۆی بكن .

دووری مارکسایه تی له گهل واقیعی کومه لی ئاده میزاد :

وه نه بی مارکسایه تی ته ورژمه که ی جارانی له جیهاندا مابې، کاتې که بویان دهرکه وت هه موو نه خشهکانی ئابووری و کومه لایه تی و (سوشیالیستی زانیاری) مارکسی له جیهانی نه ندیشه دا دارپژراون زور دوورن له گهل واقیعی کومه لی ئاده میزاداندا، له بهر نه وه هه ر نه و لآتانه ی خو یان به باوکی مارکسایه تی دانه نین، پاشه و پاش لپی کشانه وه و ده ستیان دایه سمارته لی دانی و به برپه نگ تی به ربون، بو نمونه :

کاتې که پوسیا خاوه نی تی خو ی (الملکیة الفریدیة) ی هه لوه شانده وه و هه نگاوی کومونستیانه ی نا، له و کاته دا خه لکی سه یریان کرد چه نده خو یان ماندوو بکه ن و ناره ق برپژن، هه ر نه و مووچه و مانگانه یه بویان براهه ته وه هه ر نه وه یه، لی ره دا ده ستیان دایه ته مبه لی و خو شار دنه وه له کاره گرانه کان، خو له یاسای سوشیالیستی دا ده ولت به پی پی پیویست شتومه کی پیویستی بو ئاماده ده کات، ئیتر بوچی خو ی بکوژیت و خو ی ماندوو بکات، لی ره دا هه رکه سه هه ول نه دا کام فرمانه ی ئاسانه نه وه بکات و له کاره گرانه کان خو ی بشاریته وه، نه م دیارده یه به شیوه یه که ته شه نه ی کرد، هه تا میری له سالی ۱۹۳۶ دا برپاریکی دهرکرد و پښگای گه شه کردن و په ره پیدانی مالداریی

خۆی دا، دروشمی مارکسایه تی (هەر کەسە بە پێی توانای و بۆ
 هەر کەسەش بە پێی پێویست) یان گۆڤی بۆ (هەر کەسە بە پێی
 توانای بۆ هەر کەسەش بە پێی کارکردنی و هەر کەسە کار نە کات
 مافی خواردنی نییه) (۱).

لۆمەیشیان نا کرێ، چونکە ئەگەر بە راستی سەیری نەخشە ی
 مارکسایه تی بکەین، بۆمان دەرئەکەوێت (میتالیه کی) پروتە و لە
 جیهانی ئەندێشە دا نەخشە ی کیشراوە، سەیر ئەکەین داوا ئەکەن
 کە هەموو پۆلە تیکی ژیان بگۆڤێ لە سەر نەخشە ی (حزب) پارت
 سەرلەنوێ جیهانیکی تر و شارستانیە تیکی تر و پۆلە تی
 کۆمە لایه تیکی تر و پۆلە تیکی ژیانی تر بکیشریت و دروست
 بکریت، ئەمەش بە چەند قۆناغیکی دیاری کراودا تیپەر بکات،
 لە قۆناغی یە کەمدا هەرچی پۆلە تی سەرمایه داری هەیه
 تەفروتونا بکریت و میری (حزب) دەست بگریت بە سەر هەرچی
 هۆکانی بەرهم (وسایل الانتاج) و هۆکانی راگە یانندن (وسائل
 الاعلام) هەیه چ پۆژنامە و چ کتیب و چ ئیزگە و... هتد.

^۱ گۆڤاری (الرسالة الاسلامية) ی عێراق، ژماره ۱۰۶، سالی ۱۹۷۷.

بۇ ھېچ كەسى تر نەبىت ھانا ھەلبېئىتتەو، بە تايبە تى ئەبى ئايىن و رەوشت لە گۆرە پانىكى گەرەدا سىدارەيان بۇ ھەلبخىت، لە قوولتەين گۆردا بنىژىن (۲).

چونکہ لای ماركس خوا (الله) برىتییە لە بتىك و دەولە مەندەكان تاشیویانە بۇ ئەوہى ھەژارەكان خەرىك بکەن بە پەرسىتنيەو و سەرخوشیان بکەن و بىناگایان بکەن، ئەمانىش، دەولە مەندەكان دەم بخەنە خوینەكەیان و دەست بکەنە مژینی (۳).

لە دواى ئەم قۇناغە، چینی کریکار بەشیوہیەکی کاتى، بالى دىکتاتۆریە تى خوی بەسەر گەلدا ئەكىشى و ئەم قۇناغە پیى ئەوترى قۇناغى دىکتاتۆریە تى پرۆلیتاریا. ئەمجا كە ھەموو سەر زەوى تەخت بوو و چىنايە تى تیدا نەما و بوو بە ماستى مەيوو بۆیان و کۆمەلگایەکی یەكسان دروست بوو، دىکتاتۆریە تى پرۆلیتاریا خوی ئەتوینىتتەو و ئیتر نە میرى ئەمىنىت و نە یاسا

^۲ لماذا رفضت الماركسية، د. مصطفى محمود.

^۳ بۇیە كە شوپشى بەلشەق، لە روسیا دروست بوو، باجیان ھەلگرت بۇ رووخاندنى مزگەرت و كلێسەكان و تەنورىان داخست بۇ پەرەكانى قورئان و ئىنجیل، بە ناپەسەندترین شیوہ ملی زاناكانى ئایینی کران بە پەتەرە و دەرسى ئایین لە قوتابخانەكانى روسیا ھەلگىرا و دەرسى ئىلحاد و ماركسايە تى درا بەسەر قوتابییەكاندا، لە ھەموو قۇناغەكانى خویندندا.

و نه دەولەت، مرۆڤ پێیویستی بەمانە نامینن و ئیتر بەرھەم بە
لێشاو ئەپرۆی بەسەر خەلكیدا، ئەو كاتە ھەركەسە بە پێی توانای
خۆی كار دەكات و ھەركەسەش بە پێی پێیویست شت و مەك
ھەلدەگرت و لەمەودوا قوناغی كۆمۆنیستیە .

ئەم نەخشەی ماركسایەتیە . دای ناوہ ئەتوانین ناوی بنین
(پراوہ) و ئایدیالی و میثالی و زۆر شتی تر لەم بارەوہ، چونكە:
۱. ئەو خەلكانەى كە ئەم نەخشەیان بۆ دانراوہ، ئەبى ئادەمیزاد
نەبن، یان فریشتە بن، یان نەتەوہیەكى جیاواز بن لە مەریخەوہ
ھاتبنە خوارەوہ، ئەگینا ھەتا گرۆی ئادەمیزاد ماوہ،
خۆشەویستی دارایی ھەر ئەمىنن، بەتایبەتى كاتى مرۆڤ باوہرى
بە خوا نەما و چاوہرى پاداشتى پاشەپۆژى نەما،
چاوچنۆكتى مرۆڤ دەرنەچىت، ئەگەر ئاین نەمىنن ئەبى چى
ھەبى پال بە ئادەمیزادەوہ بنى برا ھاوئىشتمانىیەكەى و
ھاومرۆڤایەتیەكەى لە خۆى خۆشتر بویت (۴) ؟

تەنیا ئاینە گەورەترین وزەى لەخۆبەردن و فیداركارىی لە
ئادەمیزاددا دروست بكات، كاتى ماركس و ھاوپێكانى ماركس
ئاینیان لە ئادەمیزاد وەرگرتەوہ و لە مۆزەخانەى

^۴ تەنیا ئاینە كە ئەفرموى: (لا يؤمن احدكم حتى يحب لآخيه ما يحب لنفسه)

صدق رسول الله.

كۆنەپەرسىتىيان دايان نا، ھەر نەخشەيەكى ترى لىبوردن بۇ ئادەمىزاد دابنن، نەخشەيەكى ئايدىيالى پوچەلە، ماركسايەتى كەوتۆتە تەنگەبەران و دژايەتییە، بە پليشانەوہ نەبیت كۆتايى نايەت، چونكە ماركسايەتى بيروباوہرئىكە داواى لەخۆبەردن و بەخشين و خۆنەويستى لە خەلكى ئەكات لە لايەكەوہ و لە لايەكى ترەوہ ئايىنى لى ئەستىنئیتەوہ.

كاتى لەشكرى نازى ھيرشى بىردە سەر پوسيا و ئابلوقەى شارى (ستالينگراد)ى دا (ستالين)ى سەرۆك سەيرى كرد ھىچ شتىك نىيە پال بنيت بە جووتيارەكانى روسياوہ بۇ قوربانى و لەخۆبەردن، پۆلەى روسى نەينەزانى بۆچى بمریت و لە پیناوى چييدا خۆى بدا بە كوشت!!

خۆكە مرد تازە ناگەریتەوہ و زىندووبونەوہ و بەھەشت و پىزى شەھيديش نىيە، چونكە ماددىيەكەى ماركس وای پىوتووە و ئىتر چى ھەيە پالى پىوہ بنى بۇ قوربانى، ھىچ چارە نەمابوو بۇ ستالين ئەوہنەبى دەست بداتەوہ كردنەوہى مرگەوت و كلىسەكان، بەلكو دلە مردووەكان زىندوو بكاكەوہ(۵)

دووجار فەرمان دەرچوو بۇ ھەموو شانە حزبيەكان، پىيان پراگەيەنرا كە ھيرش بۇ سەر ئايىن مەبەن، باسى خوا بە خراپە

° لىماذا رفضت الماركسية، د. مصطفى محمود، ص ۱۳.

مه‌که‌ن، هه‌قتان به‌سه‌ر شته نادیاره‌کانه‌وه (الغیبات) هوه نه‌بیټ،
 نه‌گه‌ر نه‌و باسه‌تان لا کرایه‌وه بلین نه‌و مه‌سه‌له باسی نه‌کراوه و
 کاتی نه‌هاتووه، به‌مه‌یشه‌وه رانه‌وه‌ستان، به‌لکو پاش ماوه‌یه‌ک
 دیمان چۆن (حجاج)ی روسی له مؤسکووه به‌ره‌و مه‌ککه هاتن
 (مفتی ئیسلامی) له روسیای شیوعییه‌وه (فه‌توای)ی دهرکرد
 نه‌مانه‌ش هه‌مووی پرکردنه‌وه‌ی نه‌و که‌له‌به‌ره‌یه، به‌لام هه‌تابیټ
 گه‌وره‌تر نه‌بیټ.

۲. کاتی که دیکتاتۆریه‌تی پرۆلیتاریا بالی به‌سه‌ر گه‌لدا کیشا و
 ئاین نه‌ما و ره‌وشت زینده‌به‌چال کرا، نه‌و کاته دیویک په‌یدا
 نه‌بیټ و ناوی نه‌نریت (بیروقرافی) جا نه‌و سامانه‌ی که جاران
 سه‌رمایه‌داریک نه‌یدزی، له‌م کاته‌دا سوپایه‌کی دز په‌یدا نه‌بی،
 هه‌ر له به‌په‌یوه‌به‌ری (الجمعیة الاستهلاکیة) و کاربه‌ده‌سته‌کانی
 هه‌تا سه‌ر فرۆشیار، نه‌بنه بیژنگیک و ئارد و ئاوی گه‌لی پی
 نه‌گوینزه‌وه، که‌واته نه‌مه گواستنه‌وه‌ی گه‌له له سته‌میکی
 چینایه‌تییه‌وه بۆ سته‌میکی تری چینایه‌تی و هه‌ر له یه‌که‌م
 هه‌نگاوی سۆشیالیستی، به‌چاوی خۆمان دیمان په‌لامار درایه
 به‌ر به‌خشینه‌وه‌ی خه‌لات و به‌خشش (جائزه و مکافاة) که
 نه‌مانه‌ش وزه‌ی ناوخوی مروّ ناته‌قینن، به‌لکو بریتین له به‌رتیل
 و به‌رتیلیش هه‌له‌په‌یه‌کی پروکەشی نه‌بی هیچی تری لی سه‌وز

نابیت، ئەوەی که وزەى ناوخۆى ئەتەقیینیت، باوەرە بە پوژی پاداشت و پەپرەوى شەریعەتیک بە یەك چا و سەیری کاربەدەست و ژێردەست بکات.

۲. ماركسایەتى وائەزانى که سى ژەمى خواردن و بەرگ و دەرمانى پىویست درایە مرۆڤ، ئیتەر ئەو مرۆڤە سەرلەبەرى ژيانى تەواوە، پىشینان و توویانە: مرۆڤ تەنیا بە نان ناژى، هەموو مرۆڤى بە تەنیا لە دایکبوو و بە تەنیا ئەمرى و بە تەنیا نەخۆش ئەکەوى و بە تەنیا پىر ئەبى و هیچ کەسى هاوبەشى ئىش و ئازارەکانى ژيانى و برینەکانى ناکات، ئەو مرۆڤە لى پوونە بۆیە لە دایکبوو بۆ ئەوەى بمریت، دەبى پىگای بەریت پىش ئەوەى بمریت زووخاوى دلى هەلپىژىت، چونکە مرۆڤ گیاندارىكى سەر بەستە و خاوەن بىر و هەست و هۆشە خۆى پاشەپوژی خۆى دیارى ئەکات هەندى جار خواردن نامادەیه، بەلام ئەو برسیتى هەلنەبىژى و بە پوژوو ئەبیت، یان لە جەنگىكى خۆکۆشتنەوه (انتحارى) دا بەشدارى ئەکات و لى پوونە که ئەمریت، جارىكى تر چاوى بە پوژنایى جیهان ناکەویت، که چى ئەو مردن هەلنەبىژىت لە پىناوى ئەوەى که وتوویەتى، نا، نا، پووبەپرووی سەتم، نا بەرەو پووی هەرشىتى دژى قەناعەتى کەسایەتى بوەستى.

۴. ئه وه موو کپوزانه وهی که مارکس کپوزاوته وه بو چینی کریکار، له گه ل گیانی زانیاریی ئیستا و پیشکته وتنی شوپشی تهکنه لوژیدا ریک ناکه ویت، به بیریکی کونه نه دریته قه له م، چونکه له کاتی مارکسیدا کریکار هه موو کاره کانی به دهست نه کرد و ئه وه دهستکته وهی به و ئاره قه و ماندوو بونهی په یدای نه کرد، به شی گوزهرانی نه نه کرد، جگه له وه کریکار ماندووترینی چینی گه ل بوو، به لام مارکس نه یزانیوه له مپووی ئیمه دا کریکار له سه ر کورسییه ک دانیشتوو و چهند دوگمه یه ک له به رده میدایه و هه موو کاره کانی به ژیری ئه لیکترونی نه کات، ئه وه کریکاره چه وساوه به شخوراوهی مارکس بیری لی کردو ته وه، ئیستا نه ماوه و ته نانه ت له ولاته سه رمایه داره کانیشدا ئیستا کریکار خاوه ن به شه له کارگه کاندایه و نیقابه و یه کیتی کریکاران به هه موو هیژیکی پشتیوانی نه کات، هه رکاتی مان بگرن ده ولت نه که ویته په له قارژی (۶).

۵. هۆی سه ره کی پوو خاندنی مارکسایه تی ئه وه دروشمه بوو که له سه ره تای هه موو دروشمه کانه وه هه لیانواسیبوو، لییان نوسیبوو..... (ئایین تریاکی گه لانه)

^۱ کتیبی (المارکسیه والاسلام) د. مصطفی محمود، چاپی دوهم، ل ۱۲.

ناین تریاکی گه لانه :

ناین چه کی دهستی دهوله مەندانه بو هه ژاران، نه گهر بمانه وی
 راستی و ناراستی ئه م دروشمه مارکسایه تییه مان بو
 ده رکه ویته، پیویستمان به خو ماندوو کردن نییه، ته نیا به تاقه
 پرسپاریک بوت ده رده که وی، نایا دهوله مەنده کانی قورپهیش
 پالپشتی موچه ممه د (ﷺ) بون له داخوازییه که یدا یان رهش و
 پروت و هه ژاره کان؟ نایا پیشمه رگه کانی ئیسلام و په روانه کانی
 دهوری موچه ممه د (ﷺ) نه بوجه هل و عوتبه و بو رجوازییه کانی
 قورپهیش بون؟ یان به نده و چه وساویه کی ژیردهستی
 دهوله مەنده کان بون؟

نه گهر ئیسلام داری دهستی دهوله مەنده کان بوو، بوچی
 دهوله مەنده کان به ربه رکه کانیان نه کرد و هه ژاره کان قوربانیمان
 نه دا؟ به لام وا دیاره مارکسی هه ژار هیچی له ئیسلام
 نه خویندوو ته وه، له روانگهی جوله کایه تییه وه بریاری خوئی
 ده رکردوو، خو نه گهر سهیریکی سه ریپی میژووی گه لانی
 موسلمان بکهین، بومان ده رنه که ویته هه ر کاتیک ناین گیانی
 قوربانی و فیداکاری بو نیشتمان و گه لی دروست کردوو له ناو
 گه له مووسولمانه کاندایا و لوه کانی پال پیوه ناوه بو سه نگر
 گرتن.

ماركس ھەرچی نوقلأنه (تكهن) يهكى لئداوه له ھەموويدا به درؤ كهوتۆتەوه و بؤ نموونه وتى:

كۆمونيستى له كۆمهنگايهكى پيشهسازى سەرکهوتوى وهكو ئەلمانيا و ئينگلتره سەرھەل ئەداو گەشه ئەكات، ھەروھا له سالى ۱۸۴۹ دا وتى كۆمارى سوور لەسەر ئاسمانى پاريسدا له ئاسۆ دەردئيت، كه چى وانهبوو(۷).

بهلكو له كۆمهنگايهكى كشتكار و دواكهوتوى وهكو چين سەرى ھەلداو وتى(۸):

دژايهتییەكى زۆر توند له نیوان بۆرجوازی و پرۆلیتاری و سۆشیالیستی و سەرمایەداریدا دروست ئەبێ، ھەتا له ئەنجامدا شۆرشیكى گەورە دروست ئەبێ و پووی جیھان وەرئەچەرخیئێ بەرەو كۆمونيستی، كه چى وانهبوو، بهلكو سەرۆكهكانى (كرملين)ى پوس لهگەل سەرۆكهكانى كۆشكى سپى ئەمريكى كۆئەكەينهوه و وتوئێژى خۆشهويستى ئەگۆرئەوه، بەلام سەربازى (چين)ى شىوعى پووبەپووى سەربازى پوسى شىوعى له سەنگەردايه، جگە لەوهى بېرەوهريى تواندئەوهى چيني پرۆلیتاری پاش ئەوهى بانى

۷ الاسلام يتحدى، ل ۱۲۸.

۸ لماذا رفضت الماركسية، د. مصطفى محمود.

پەشی کیشا بە سەر گەلدا، هەلەترین بیرهوهری مارکسایەتییه، تازە ئەو پرۆلیتارییانەیی بەناوی حزبهوه گونی گوندار دەرئەهینی و هەرکەسی پێچەوانەیی فەرمانەکانی بکات پولیکی سۆشیالیستی پێوه ئەنێ و پەوانەیی یەخچالەکەیی (سبیریا)ی دەکات، تازە ئەو لە پۆپەیی دەسەلاتەوه بە خوشی سەری خۆی دیتە خوارەوه دەسەلاتەکەیی و چینهکەیی ئەتوینتەوه.

کەواتە گێژوگولیکیی . سۆشیالیستی زانیاری . و دیالیکیی زانیاری، تەنیا بەرگیکی بێ ناوەرۆکە بو فروفیتی بیروباوهره پووخواوەکەیان .

بە درۆخستنه‌وه‌ی دروشمی ماركس بەرامبەر ئیسلام :

تو خوا بۆ نالین بە ماركسییه‌كان كۆی لە سەرەتای دروستبونی بونه‌ره‌وه هه‌بووه و بزانی كه سەرەتای بونه‌وه‌ر تەنیا مادده‌ بووه و پێویستی بە هیچ هیزیک نەبووه ؟

پرسیاریكە یەكەم بەردی بناغە‌ی ماركسایەتی ئەلەقیینی، ئەگەر ئیمە ئەلین تیۆرە، ئیمە ئەلین گومانە، فەرموو با بیچەسپین،

هەرچەندە روسیا و چین و یوگسلاقیا و ... هتد

هیچیان خاوەنی شارستانیەتی، تەنانەت بیروباوە‌ری خۆیان نین و کاتێ من ئەلیم ئیمە‌ی مووسولمان ب‌رومان بە سەربازگە‌ی سۆشیالیستی و سەربازگە‌ی سەرمایە‌داری نییە و بە‌لکو هەردووکیان بە یەك سەربازگە و یەك شارستانی سەیر ئەکەین، چونکە سەربازگە‌ی سۆشیالیستی لقیكە لە سەربازگە‌ی سەرمایە‌داری و نەختیک سمارتە‌ی بلیمە‌تی جوو‌ه‌کانیان لیدراوه و شارستانی و هەموو تەکنە‌لوژی پ‌ۆژە‌ه‌لاتی سۆشیالیستی زاده‌ی میشکی پ‌ۆژئاوای سەرمایە‌دارییە، د‌ۆزینە‌وه‌ی هیزی بە هەم بون، نەوت، کارەبا، ئەلیکت‌رۆن، ئەتۆم، ... هتد

هەمووی زاده‌ی میشکی ئەوروپا و پ‌ۆژئاوان .

لەگە‌ل ئەم هەموو چە‌پ‌لە‌یه‌ی لە کوردستاندا ب‌ۆ بە‌ره‌ی سۆشیالیست لی‌ درا، ئیستاش هیچ خیر و خ‌ۆشییە‌کمان نەدی

لەم بەرەهە، بەلێ میک و ناپالم و کویرە بۆمبای ناشتیخوازەکان،
چەم و دۆل و شار و گوندی کوردستانیان ئاوەدان کردبوو،
بەلام ناشتیخوازەکانی کوردستان و هەلگرانی خەلاتی (لینین لە
ناشتییدا) هیشتا تیریان نەخواردوو. ئەگەر بەرەمی پوژئاوا تاقە
جاریک لە ساڵەکانی (۳۰) دا بۆردومانیان کردین، ئەمانە
ئەشکەوتەکانی کوردستان بونەتە هیلانەمی فرۆکەکانیان، کەواتە
کاتی ئیمە باسی شارستانیەتی ئەوروپا دەکەین، هەلی
ئەسەنگینین لەگەڵ شارستانیەتی ئیسلامدا، مانای وایە
شارستانیەتی ماددیەتمان بە هەردوو بەشەکیەو. پوژھەلاتی و
پوژئاوایی. هەلسەنگاندوو، جا ئیستا بۆ ئەوێم بتوانین
شارستانیەتی ئەوروپا لەگەڵ ئیسلامدا هەلبەسەنگینین، یان بلین
شارستانیەتی ئەوروپا بە تەرازووی ئیسلام بکیشین، بزانی
هەلویستی ئیسلام بەرامبەر بەو شارستانیەتە چییە؟

ئەویشمان لە یاد نەچی کە پلەمی تیگەیشتنی پۆلەکانی
ئیسلام و زانایانی ئیسلام، ئەمپوگەلی جیاوازه لەگەڵ دوینی،
ئەمپو پۆلەمی مووسولمان پاش ئەوێم ماوێ چەواشەکردنی
تەواو بوو، هۆشی هاتەووە سەر خۆی، ئیستا زۆر بە وردی
ئەتوانی هەر شتەمی لە جیگای خۆی دابنێ، تازە ئەو بەسەرچوو
مەکیەیهکی جووتی ئەوروپی بیتە شارەوێ ئیتر لاوەکانمان

هەموو نەریت و ئایین و پابوردوویەکی خۆیان لەبیر بچی و بی وردبونەووە کەرنووش بەرن بۆ ئەم و ئەو، بەلکو ئەمەق پۆلەیی مۆسولمان ئەزانئ کە بیروباوەری داگیرکەرەن جیا یە لەگەڵ پیشەسازیدا و ئەو زانیارییە و تەکنەلۆژییە بەری خەبات و قوربانی هەموو گرۆی ئادەمیزادە بە گشتی، لەبەرئەو زانیاری بە جیا وەرئەگرئ و بیروباوەری لە دەرەو هینرا و بە جیا و زۆر بە جوانی لە یەکتەری جیا ئەکاتەو، ئەگەرچی وەکو هەویریش پێکەو بەشیلرین. جا لەم پەراویدا بەشیوویەکی (موضوعی) شارستانیەتی ئەوروپی هەلئەسەنگینن، بۆ ئەو ی بتوانین لایەنەکانی چاکە و خراپەیی ئەم شارستانیەتە جیا بکەنەو. تیشکی لیکۆلینەو هەمان چەر ئەکەینەو سەر خالیك، کە ئەویش هەلئەسەنگاندنی گۆشەکان و پایەکانی ئەم شارستانیەتە یە لەگەڵ ئیسلامدا بۆ ئەو ی بزاین ئایا ئیمەیی مۆسولمان هەلوێستمان چییە بەرامبەر بەو شارستانیەتە ؟

ئایا هەر لە سەرەتاو دەست ئەنئین بە پروویەو و بەسەرۆبەرەو دەرگای لی دانه خەین؟ یان دەرگای بۆ ئەخەینە سەرپشت و باوہشی پیندا ئەکەین؟ یان گۆلبژاردەیی ئەکەین هەندیکی هەلئەبژیرین و هەندیکی فری ئەدەینەو بەسەر خۆیاندا و نامانەوئ، ئەم هەلئەسەنگاندنە بە شیوویەکی (موضوعی) ئەبی و

به پشتیوانی خوا دورر ئه‌بی له هه‌موو شیوه‌یه‌کی ده‌مارگیری و خودویستی.

پوژیک تیپه‌ری به‌سه‌ر کوردستان و خوینه‌رانی کوردستاندا که ده‌مارگیری گه‌وره‌ترین ده‌وری ئه‌بینی له ژیا‌نی خوینه‌واراندا، زۆر‌به‌ی ئه‌وانه‌ی که خوینه‌رانی ئاین بون و ده‌رچووی قوتابخانه‌کانی مزگه‌وت بون (حجره)، ده‌رگایان له‌سه‌ر ئه‌م شارستانیه‌ته به‌ته‌واوی داخستبوو، به‌چاک و خراپیه‌وه، چوونه قوتابخانه‌کانی ئه‌کادیمیایان به‌ (کفر و الحاد) ئه‌دایه قه‌لم... ته‌نانه‌ت له زۆر که‌سم بیستووه که فلانه مامۆستا یان فلانه شیخ فه‌رموویه‌تی دانیشتن له‌به‌ر گه‌لۆپی کاره‌با باوه‌ر لا‌وان ئه‌کات، هه‌تا گه‌یشتبووه ئه‌و پله‌یه که مامۆستایه‌ک ئه‌یفه‌رموو (مکتب) به‌پێی ژماره‌ی (أبجد) ئه‌کاته (منیع) سه‌رچاوه‌ی کوفر^۱) ئه‌مه‌یان له‌لایه‌که‌وه. له‌لایه‌کی تره‌وه خویندکارانی قوتابخانه ئه‌کادیمییه‌کان خویان نا‌وانابوو (منور)، وه‌کو چۆن ئیستا خویان نا‌واناوه پۆشنبیر (مثقّف)، به‌قیزه‌وه سه‌یری ئاین و که‌له‌پوری نه‌ته‌وه‌ی خویان ئه‌کرد و به‌هه‌زاران نا‌و و ناتۆره و ته‌ی سوکیان خستبووه دوا‌ی مه‌لا و خویندکارانی ئاین. ئه‌م ته‌مومژه سووککردنی پیا‌وانی ئاینی به‌شیوه‌یه‌ک بوو که سووکترین پیشه

^۱ گۆفاری به‌یانی ژماره ۲۶ حوزه‌یرانی سا‌لی ۱۹۷۵، په‌راویزی ۱۵.

پیشه‌ی مه‌لایه‌تی و فقه‌یی‌تی بوو، تهنانه‌ت زور له پوښه‌ی مه‌لاکانیش، ئه‌وانه‌ی به‌نانه‌ه‌ی ره‌قه‌ی حوجره‌ په‌روه‌ده‌ بون و دوا‌یی لئی هه‌لگه‌پرانه‌وه و له‌گه‌ل ئه‌و منه‌وه‌رانه‌دا که‌وتنه‌ سووک کردنی ئاین و پیاوانی ئاینی، هه‌ندیکیان له ژیر تیشک و نه‌خشه‌یه‌کی دیاریکراودا که له‌لایه‌ن دوژمنانی ئیسلامه‌وه بویان کیشرا بوو. هه‌ندیکیان له خویانه‌وه تووشی ئه‌و درمه‌ بون، بو نمونه‌ بیکه‌سی شاعیر ئه‌لیت: (۱۰)

هه‌ردوو گویم پریوو له‌ باسی وه‌عظ و سه‌رفیتره و زه‌کات
 هه‌ر هه‌والی حه‌شر و نه‌شرم پی ده‌لین تاکو مه‌مات
 به‌سه‌ له‌ومه‌و‌ضوعه‌ لاده، فی‌ری نو‌یژ بوو کائینات
 خوتبه‌یه‌کی ئیجتیماعیم پی بلی بو‌ری حه‌یات
 ئه‌ی مه‌لا تو‌بی خودا له‌م فیکره‌ کونه‌ لابه‌ده
 فه‌ننی تازهم پی نیشانده‌ بو‌ ته‌ره‌ققی و‌ری نه‌جات
 یان هه‌ژاری شاعیر که‌ باسی خو‌یندنی خو‌ی و ئه‌و هه‌سته‌ی
 ئه‌کات که‌ پیشوازی قورئانی کردوه، ئه‌لی... (۱۱)

سو‌یندی که‌سم له‌سه‌ر نییه‌ هه‌ر من خو‌م کاتی (جزمی عه‌مه‌م)
 ده‌خو‌یند و حینجه‌م ده‌کرده‌وه، که‌ له‌ سه‌ر و سیمای مامو‌ستام

^{۱۰} دیوانی بیکه‌س، محهمدی مه‌لا که‌ریم، ل ۶۴، سالی ۱۹۷۰.

^{۱۱} گو‌فاری په‌روه‌ده و زانست، ژماره ۱، سالی ۱، ل ۳۱.

دهترسام جگه لهوهی که له دیمه نی قامچی و دار له رزم لیّ دههات، زورجار وشه ی دهرسه کانیشم لیّ ده بونه مار و دوو پیشک و خه ریک بوو له ترسان فهراقی رهش بکه م. بوّ نمونه هه ر له خوّمه وه له . عهین واوعو(۱۲) . له ترسا لام وابوو جنوکهی لیّ دهرده په پری. ئای که رقم له بیل فه له ق(۱۳) هه لده ستا، زیل الجنه(۱۴) و ئه لخن(۱۵) بوو بونه دوژمنی خوینم و چه زم ده کرد بیان خنکینم.(۱۶)

ئه مه ره ژوژگار یك بوو تیپه پری، لوّمه شیان نا کرئ؛ چونکه به ره ی یه که م داگیر که ترساند بوویانن زاراه ی هه ندئ له ره ژوه لاتناسه کان له ده میاندا بوو، ترسی داگیر کردن به شیوه یه که به سه ریاندا زالّ بوو بوو نه یان ده ویرا لایه نه کانی ئه م شارستانیته له یه کتری جیابکه نه وه و گولبژارده ی بکه ن یه کسه ر ده رگایان له سه ر داخست و فتوای دژوارییان دژی ده رکرد .

^{۱۲} مه بهستی له . قل اعوذ.

^{۱۳} مه بهستی له . قل اعوذ برّب الفلق . ه .

^{۱۴} مه بهستی له . من الجنة . هه ر ئه وه نده ی فیّر بووه .

^{۱۵} مه بهستی . الخناس . ه .

^{۱۶} هیچ نالیّم چونکه

بەرهی دووھەمیش (منورەکان)، کە سەیری ئەوروپا و شارستانیەتی پۆژئاوایان ئەکرد، وەك دیویك ئەھاتە پیش چاویان و وریان بەردابوو، وایان ئەزانی ھەرکەسی خۆی ھەنەواسن بە کلکی ئەو دیوھدا، لە ژیان و پیشکەوتن بەشپراو ئەبن. بەلام ئەمڕۆ تەپوتۆزی میژوو ئەو لاپەرەییە داپۆشی و بە لیزمە ی ناوی ترسشکاندن ئەو لاپەرەییەش شۆرایەو. بەپرای من ئەو رۆژە ھاتوو کە بتوانین ئەو شارستانیەتە ھەلسەنگینین و تەرازووی ژیری ئامادە بکەین و بەپینی سەنگمان و بیروباوەرمان و پێبازی ژیانێ پاستەقینە ی مرقایە تیمان، بیکیشین و نرخێ شیواوی خۆی بدەین. ئەمانەوی بزانی ئایا ئەم شارستانیەتی لە ئەمڕۆدا خیری تێدایە؟ یان شەری تێدایە؟ یان خیر و شەر ھەردوکیانی تێدایە؟ ئایا ئەتوانین ھیچی لیوہەرگیرین؟ با بزانی.

پایه‌گانی شارستانی :

هه‌موو شارستانی‌ه‌تیک له شارستانی‌ه‌تیکانی کۆن و نووی و سه‌رکه‌وتوو و پروخواو و ئیسلام و کافر، له‌سه‌ر ئه‌م پایانه‌ی خواره‌وه داپێژراون و هه‌ر شارستانی‌ه‌تیک یه‌کێ له‌م پایانه‌ی ناته‌واو بی، به‌ شارستانی‌ه‌تیکێ ناته‌واو ئه‌دریته‌ قه‌له‌م، ئه‌و پایانه‌ش:

۱. چۆنیه‌تی بیروباوه‌ر - عقیده - ی ئه‌و شارستانی‌ه‌ته.
۲. یاسای ئه‌و شارستانی‌ه‌ته (النظام).
۳. چۆنیه‌تی بیرکردنه‌وه‌ی ئه‌و شارستانی‌ه‌ته (تصورات).
۴. ره‌وشتی ئه‌و شارستانی‌ه‌ته (اخلاق).
۵. په‌لی زانیاری له‌م شارستانی‌ه‌ته‌دا (العلم والتکنولوجیا).
۶. چۆنیته‌ی ریکخستنی ئیداره (التنظیم).

ئهم شه‌ش پایه‌ شیوه‌ی شارستانی‌ه‌تی هه‌موو گه‌لی نیشان ئه‌دات، هه‌رکاتیک بمانه‌وی هه‌ر شارستانی‌ه‌تیک هه‌لبسه‌نگینین، ئه‌بێ له‌م شه‌ش پوه‌وه هه‌لی بسه‌نگینین، جا ئه‌گه‌ر له‌ هه‌موو پوه‌ه‌کانیه‌وه سه‌ربه‌سه‌ر ده‌رچوو، ئه‌وه شارستانی‌ه‌تیکێ سه‌رکه‌وتوو، خۆئه‌گه‌ر له‌ چه‌ند پوه‌یه‌که‌وه، یان له‌ پوه‌یه‌که‌وه ناته‌واو بوو، ئه‌و شارستانی‌ه‌ته سه‌رکه‌وتوو نابێ و به‌ره‌و پوو‌خاندن ئه‌ه‌وات، هه‌رچه‌ند به‌هێز و ده‌وله‌مەند بی. جا

ئیسټاش پئیش ئه وهی بیینه سهر شارستانیته تی ئه وروپی و
 هه لسه نگانندی پایه کان و پروهکانی له گه ل ئیسلامدا. پرسیاریک
 قیت ئه بیته وه و خووی به سهر باسه که ماندا ئه سه پینی و چاوه پئی
 وه لام نه کات ئه ویش ئه وه یه ئایا ئیمه ی موسلمان بۆمان هه یه
 هیچ شتی له کافر وه ربگرین، ئایا قه دهغه نییه شت وه ربگرین
 له و گه لانه ی موسلمان نین ؟

چونکه ئه گهر قه دهغه بیټ و بۆمان نه بی، بۆچی خو مان ماندوو
 بکه یین و شارستانیته تی خه لکی هه لبه سه نگینین، نه خیر هیچ
 قه دهغه نییه و بۆمان هه یه هه رشتی به ربهره کانی له گه ل بیروباوه ر
 و نه خشه ی خواکه ماندا نه کات، ته ته له ی بکه یین و ئه وه ی بۆ
 رۆژانه ی ژیانمان به سووده و هو ی پئیشکه وتنمانه، لی ی
 وه ربگرین.

چونکه مسولمانه پئیشووه کانیش که لکیان له که له پوور و
 میرات و شارستانیته تی فارس و رۆم و یونانی و چین و هیندی
 وه رگرتووه، مووسولمانه کانی نیوه دورگی عه ره ب و له
 سه ره تای ئیسلامدا، هیچ پله یه کی زانیارییان نه بوو له هه موو
 پرویه کی ژیاندا و دواکه وتوو بون، به لام پاش ئه وه ی خوا کردنی
 به ده ولته ت و قورئانه که یان فه رمانی بۆ ده رکردن که ئه بی
 خویندوار بن و ئه بی سهرزه وی له هه موو پرویه که وه ئاوه دان

بکەنەوه، فەرمانی بۆ دەکردن کە ژیرییان و دلیان گوی قولاخ
 بوەستى بۆ هەموو دەستکەوتیکی زانیاری پیش خویان و
 ئەمانیش قوولتر و فراوانتری بکەن، ئەو بوو قۆلی گۆرین . ترجمه
 . یان هەلکرد و هەر زانیارییهکی ئەو سەردەمه بەکارهاتبی، بە
 گورجی و هریانگیپراوه ته سەر زمانه که یان و له زانکۆکانی .
 (نظامیة، مستنصریة، ازهر، اندلس) دا خوینران، که واته
 ئیمەش بۆمان هەیه له شارستانیهتی ئەوروپی و هەموو
 شارستانیتییەکی تر شت و هەرگیرین و بیکەینه وزه بۆ قافلەى
 تیکۆشانمان، بەو مەرجەى بزانی چۆن وەرى ئەگرین و چى
 وەرئەگرین .

پوآلهتی یه کهم / بیروباوهپر (عقیده) :

مه به ستمان له بیروباوهپر، هه لویستی مروّقه به رامبه ئاین، فه یله سوفی فه ره نسی . برگسون . ئه لئ (له دیرینترین پوژگاری میژووی ئاده میزاده وه هتا ئه مپو، گه لئ کۆمه ل هه بووه و ئیستاش هه یه، که بیبهش بون له زانیاری و هونه ر و فه لسه فه، به لام هه رگیز میژوو گه لیکی به خۆیه وه نه دیوه هیهچ جوړه ئاینیکی نه بووی) . (۱۷)

که واته دیارترین پرووی هه ر شارستانیییه ک بریتییه له هه لویستی ئه و شارستانیته به رامبه ئاین، شارستانیته تی ئه وروپا به گشتی، له سه ر بنچینه ی بی پروایی دانراوه و خۆیان وا پیشان ئه دن که زانیاری تازه له گه ل وشه ی . خوادا له سه نگه ریکی به رامبه ر یه کتر دا بن، به هیهچ جوړی پیگای وتووێژ نییه له نیوانیاندا، چونکه بناغه ی بیرکردنه وه ی مادده و وردکردنه وه ی مادده و ناسینی مادده یه، خو خواش مادده نییه، که واته له تای شایه نی ئه واندا جیگای بو دانانری، ئه مه پوآلهتی باوی شارستانییه که یان، به لام ئه گه ر گوئی له زاناکانیان بگرین، وته ی پروفیسوره کانیان له م بواره دا ته ته له بکه ین، سه یر ئه که ین به م شیوه یه نییه ...

^{۱۷} العبادة في الاسلام، يوسف القرضاوي، ص ۱۶.

دکتورینکی ئه لمانی که ناوی (بترس) بو، هه لسا به سه رزمیریه کی ورد له باره ی هه لویستی ئه و که له زانایانه وه که به دیهینه ری شارستانیته ی ئه مپو ی سه رزهوین به رامبه ر به ئاین و بونی خوا، له ماوه ی ئه م چوار سه ده ی دوایی، سه ده کانی (۱۷، ۱۸، ۱۹، ۲۰) دا. له هه لسه نگاندنی هه لویستی (۲۹۰) زانای هه ره به رز له گه ل ئایندا، بو ی ده رکه وت که (۲۸) یان نه گه یشتوونه ته هیچ ئه نجامی له باره ی بون و نه بونی خواوه، (۲۰) زاناشیان باوه ریان به خوا نه بوو یان گو ییان نه داوه تی ببی یان نه بی، به لام (۲۴۲) زانایان هانای باوه ر به خویان هه لپریوه و له کتیب و زانسته کانیاندا ئاشکرایان کردووه که باوه ری ته وایان به خوا هه یه که واته ئه گه ر سه یری ریژه ی زانا باوه رداره کانی شارستانیته ی ماددیته بکه ین، له گه ل ریژه ی زانا بی باوه ره کاندا، زانا باوه رداره کان له چاو بی باوه ره کاندا، له (۹۲٪) ی زاناکان خواهنی باوه رن. (۱۸)

^{۱۸} العلم لیس کالراً. د. محسن عبدالحمید. ص ۱۰.

کافر بونی ئەوروپا و زۆریە زۆری مۆسولمانەکانی لای
خۆشمان بەخۆپای نییە ، بەلکو چەند ھۆیکە کوشندە ھەیه کە
پەردە ی پەشی داوہ بەسەر چاویاندا لە ھەموو راستییە ک راستر
کە خوا نابینای کردوون، ھۆکانیش:

١/ ناراستی سەرچاوە: فەیلەسوف و نووسەری ھاوچەرخ (کارل
یاسپرز) لە کتیبی (مدخل الى الفلسفه) (١٩٦٠) ، دا ئەلی: دەریارە ی
بونی خوا، لای ئیمە ی پۆژئاوایی دوو سەرچاوەمان ھەیه بۆ
پشکنین بە دوا ی خوادا و پروونکردنەوہ ی باوەر بە خوا، ئەو دوو
سەرچاوەیەش بریتین لە ئینجیل و فەلسەفە ی یۆنانی، جا ئەگەر
فەیلەسوفەکانی پۆژئاوا لە پروانگە ی ئینجیلەوہ بپوانن بۆ خوا،
ئەبێ چ خوایە ک بەدی بکەن. خوایە ک کە زاوژی بکات و منالی
ببێ و خوایە ک بی دەسلات، کورە کە ی بکوژن و ھەلبواسن
نەتوانن ورتە بکات، خوایە ک لەبەر خەفەتی مەریەمی خیزانی و
عیسا و ھەموو بونەوہری لەبیر بچی. یان ئەگەر فەیلەسوفی لە
پروانگە ی فەلسەفە ی یۆنانییەوہ بپوانن بونی خوا، چەندین خوا
ھەن، ئەوہ خوای و شکانییە و ئەوێتر خوای جوانییە و ئەوێتر
خوای دەریایە و ... ھتد. کۆمەلە خوایە ک بی سەر و بن نەبێ
خوایە ک دەست ناکەوێ مروۆ دروستی نەکردبێ، کاتی ک ئەو

^{١١} ل ٨٧، گۆرینی د. محمد فتحي الشنقيطي.

فەیلەسوفە ئەم جوړه خویانهی بەدی ئەکات، هەقی خۆیەتی که بلی: خوا مروّقی دروست نه کردووه، بەلکو مروّق خوی دروست کردووه، خو ئەگەر ئاورپیک بەلای تەوراتدا بەدینهوی بمانهوه و خویە کمان دەست بکەوی که شیایوی پەرستن بی و بتوانین نازناوی دروستکەری بونەوهری بەسەردا بپین، ئەگەرچی بەزۆریش بیّت، ئەو خویەیی که تەوراتە دەست لی دراوه کهی ئیستا باسی دەکات، هەرگیزاوهەرگیز ژیری و زانیاری نه به خوی دائەنی و نه شیایوی پەرستنیشە ئەو خوی که تەورات باسی ئەکات:

أ. رەگەزپەرستە: (٢٠) حەلالی کردووه بو خەلکی (شعب الله المختار) شتومەک بە . سوو . ربا) له هەر نه تەوهیهکی تر جگه له (جوو) وه بگرت، بەلام نابی جوله که له نیوان خویاندا سوو ربا) هەبیّت. (٢١)

ب. ئەو خویەیی که تەورات باسی ئەکات پیویستی به پشودان (استراحة) ههیه و ئەخەوی و له خەو هەلدەستی، له ماوهی شەش پوژدا زهوی و ئاسمانی دروست کردو له پوژی حەوتەمدا

^{٢٠} التوراة د. مصطفى محمود، ص ٤٧.

^{٢١} التوراة، نشینة، ص ٢٣.

ئیسراحتی کرد و پشوری دا و دوا هه ناسه ی ئاسوودهیی
هه لکیشا. (الخروج ۳۱).

"وسبن ئه ی ئاده میزاده کان، ئه وا خوا هات و هه لسا له خه و،
دهرچوو له یانه ی پیروز" زکریا الاصحاح (۲)

ج. خوا په شیمان ئه بیته وه له و ئیشانه ی که ئه ی کات، پاش
ئه وه ی که لافاوی هه لساند له کاتی (نوح) دا (سه لاسی خاوی ئی بی)
په شیمان بوویه وه له کاره که ی خۆی، هه لسا ئه ستیره زیڕینه ی
دروست کرد و کردیه په یامیکی یادخه ره وه بو ئه وه ی جاریکی
تر هه لسه ی وا نه کات و هه رکاتی رقی له هه ر گیانله به ریکی
سه رزه وی هه لسا، به و ئه ستیره زیڕینه دا په یمانه که ی بیر
بکه ویته وه. (۲۲)

د. هیچ پیغه مبه ریک به بیوه ی له ده ست ته وراته کارتۆنییه که ی
جووله که دهرنه چوه، نوح (سه لاسی خاوی ئی بی) عاره ق خۆر بوو،
لوط (سه لاسی خاوی لیبی) به سه رخۆشی له گه ل کچه کانیدا
راینه بوارد، یه عقوب (سه لاسی خاوی ئی بی) دزیی ئه کرد، هوود
(سه لاسی خاوی لیبی) له گه ل بوکه که ی، خیزانی کوپه که ی، پای
ئه بوارد، داوود (سه لاسی خاوی ئی بی) دلی چوو له خیزانی ئه فسه ره
دلسۆزه که ی که ناوی (ئورییا) بوو سکی ژنه که ی پر کرد و

میردهکه‌ی نارد بو جهنگ تا کوژرا، سلیمان (سلامی خوی لی بی) له کوتایی ژیانیا دهستی دایه بته‌رستی، هاروون (سلامی خوی لی بی) گویره‌که‌ی نه‌په‌رست پاش نه‌وه‌ی که کرا به‌پیغه‌مبه‌ر، ته‌نانه‌ت موسا (سلامی خوی لی بی) له‌گه‌ل خوادا راست دهرنه‌چوو، ناپاکی له‌گه‌ل‌دا کرد..... هتد

هه‌موو پیغه‌مبه‌ره‌کان تاوانی زور ناشیرینی وایان بو دروست کراوه که هیچ شه‌لاتییه‌کی ناو بازار پیی رازی نابی نه‌ک نه‌و پیغه‌مبه‌ره (مرسل)انه و هه‌لبژاردانه‌ی خوا بو ماموستای ناده‌میزاد. (۲۲)

جا نه‌گه‌ر کتیبی‌کی ناسمانی به‌و شیوه‌ی باسی خوا و پیغه‌مبه‌رانی خوا بکات، که‌ی زانایانی سه‌ده‌ی بیست نه‌توانن چیژی باوه‌ری تیدا بچیژن و دلیان ئاو بخواته‌وه، دیاره که خویان ده‌ست ناکه‌وی، نه‌و خوییه‌ی که کاروباری بونه‌وه‌ری به‌ده‌سته‌وه بی و دروستکه‌ری بونه‌وه‌ر بی نابی بخه‌وی، نابی پیویستی به‌پشوودان و ئیسراحت هه‌بی، نابی شتی له یادچی، چون نه‌بی نه‌سته‌یره زی‌رینه‌ی بیته‌ی سکرتری خوا و شتی بیر بخاته‌وه، هه‌ر قوتابییه‌کی ناوه‌ندی بیه‌ویت له مالی

^{۲۲} بو پوونکردنه‌وه‌ی نه‌م راستییه، سه‌یزی ته‌ورات سفر صموئیل الثانی اصحاب، ۲۲ و کتیبی التورات . د. مصطفی محمود، ص ۶۱، ۶۲ بکه.

خويډا به شكاندنه وهى تيشكى نه توانى به چنه پارچه شووشه يهك نه ستيره زيړينه دروست بكات، كه واته نه ئنجيل و نه تهورات نه فلهسه فهى ميسالى كوڼ، هيچيان ناتوانن ريځاى چوونه لاي خوا پيشانى خهلكى به گشتى و زاناكان به تايبه تى، بدهن.

٢/ هوى دووه مى كافربونى زوربهى هره زورى نه وروپاييه كان و زوله مووسولمانه كانى لاي ئيمه يش، گومرپايى زانياريه ، نه و مرؤقهى كه بوى دانراوه كه براى مهيمون نه بى ناموزايه تى و نارژه ليكى وهك هر نارژه ليكى گه وره بووى ناو نه شكه و ته كانى شانده و نه ننده رتاله، پيش چنه سده يهكى كه م، زور كه م، تهنانه ت هوى هه لاتن و ناوابونى خورى نه ده زانى و واى نه زانى هيژيكي نه و ديوى سروشت نه مسه و نه وسه رى پوزئاواى پى نه كات، چنه ساليك ديارده يهكى سروشتى به نيشانه يهكى نه و ديوى سروشت نه زانى و نه ستيره زيړينه له نه وروپا نيشانه ي خوا بوو بو يادخستنه وهى په يمان، له كوردستانى خوشمان . پرچى نايشه و فاته م . بوو، زاناكانى نه وروپا بونه كه وى نيوقه هزى پياوانى نايينى و ده فيان دهنگى نه نه دا و پياوى نايينيش هر تاوه ناتاوه يهك چه قويا ن لى نه سوين، به سووتاندى و به ندى كردن و هه لواسين و دورخستنه وه و سزا و

چهرمه سهری، نه یان ویست قروقه پ به زاناکان بکن، به هیچ شیوه یه ک باسی چۆنیه تی پروداوه کانی سروشت نه کن، چونکه له گه ل ئینجیله دهسته له به سته که ی ئه وان و ته وراته کارتۆنیه که ی سه هیونیدا نه چن به گژیه کدا، بۆ ماوه یه کی زۆر دهنگی زولالی زانیاری له نه وروپا خه فه کرابوو، خو دیاره که هه مو پاله په ستۆیه که ته قینه وه یه ک دروست نه کات، به تایبه تی پاله په ستۆ له سهر زانیاری و ژیری ئاده میزادی پۆشنبیر، بۆیه گه وره ترین ته قینه وه پرووی دا دژی ئاین، ته نیا به ئاینی مه سیحی و یه هودییه وه نه وه ستا، به لکو به راستی هه موو ئاینیک پینشیل کراو هه موو به رنامه یه کی خوایی بۆ مروژ و هکو ئینجیل و ته وراته که ی ئه وان سه یر کرا، هه ندی به ناو زانا که بۆ پۆژیکی وا نه گه ران، به فرسه تیان زانی و هه ستان چه ند بیروباوه رنکیان، چه ند قینیکی پیشخواردوو که پیوه ی ئاووس بوو بون، مۆری زانیارییان لی داو به ناوی شه ری زانیاری و ئاینه وه بلاویان کرده وه نه مانه وایان راگه یاند به خه لکی که ئاین بریتیه له شتیکی بی ناوک، ئاین بریتی بوو له هه ولدانی مروقی کۆن بۆ زانیانی نه ئینییه کانی بونه وهر، به لام به شیوه یه کی هه له و دور له راستی و هه موو بیردۆزه میثالیه کانی ئاین، زانیاری به درۆی خسته وه و ئیتر پیویستمان به هیچ بیردۆژیکی میثال نییه ...

ئەم شانۆگەرییە تازەى كوفر و پالەوانانى دوورە كە ئەتوانین بەم شیوہیەى خوارەوہ باسى بكەین، كە سەرنجى زۆر لە لاوانى ئیئە و زۆربەى لاوانى ئەوروپای پاكىشاوہ، بە شیوہیەك كە واقى وپكردوون و هیچ دەنگىكى راستى نابیستن و حۆلى كردوون، شانۆگەرییەكە لە نووسىنى زاناكانى سەھیۆنى جیھانىیە، بەپىی دەقى (پروئتوكۆلى) دووھەمى سەھیۆنى، ئەلى:

"وا مەزانن وتەكانمان چەند قەسەیەكى بۆشە، بە چاوى خۆتان بیبىنن كە سەركەوتنى داروین و ماركس و نیچە (Nietche) ئیئە خۆمان پەرەردەمان كردوون. (۲۴)

ھەرەھا چۆنیەتى شانۆگەرییەكە و ھەلواسىنى پەرپاگەندە بۆ شانۆگەرییەكە و چەسپاندىنى لە دلى جەماوەراندا، وردترین نەخشە و دۆزەخیتىن داوى بۆ تەنراوہ و بلیمەتتىن پالەوانیان بۆ ھەلبژاردوہ، زۆر بە جوانى فیر كراون چۆن ھەریەكەیان بە دەورى خۆى ھەلسى و چۆن بە زمانى سەردەمى خۆى ئەدویت، ھەریەكەیان لە پوویەكەوہ شانۆگەرییەكە تەواو ئەكەن، بۆ نمونە:

نیوتن ئەلى: پئیویستمان بە هیچ خوايەك نییە ئەستیرەكان رابگریت، ھىزى كىشكار (جاذبىة) بۆمان رائەگرى. (۲۵)

^{۲۱} برتوكولات حكما الصبونیة، الطبعة الثانية، پروتوكولاتى دووم، ۱۳۲ل.

هیکسى (۲۶) ئه لى: کاتى مروث دهسه لاتی هیزی سروشتی نه بوو، مهلسا ئاینى دروست کرد بو به ربه ره کانئى نه و ترسه، نه ویش له قوناغیکى نه زانى و نه فامیتیدا. (۲۷)

لینین له مانگی ئوکتوبه رى ۱۹۲۰ له وتاریکدا له ریخراوی لاوانى کومونیسیتدا، وتى: ئیمه باوه پمان به بونی خوا نییه... ئیمه زور به باشی ئه زانین که پیاوانى (که نیسه)، پیاوانى نایینى و دهره به گه کان، بو نه وه به ناوی خواوه نه دوین تاکو بمانچه وسیننه وه، بو پاریزگاری له بهرزه وهندی خویان. ماركس لای وایه ئاین چه کی دهستی دهوله مهنده بو گیانى هه ژاره کان. فرؤید لای وایه که سرووش (وه حى) پیغه مبه ران بریتیه بووه له نه خووشی و نائاسایى ئاده میزاد و بریتى بووه له هستریا و شیتى. داروین، ئه لى: پیویستى بونه وه ره به خوا وه کو ئامیریکى میکانیکى پیویستى به هیزیکى میتافیزیکى ببى، وایه. واته پیویستى پیى نییه. (۲۸)

به کورتى لای ئه وان ئاین بریتیه له چه کیکی پاره، هیچ مایه و متمانه. رسید. یکی نه بى له بانکى زانیاری دا.

^{۲۵} به لام جاذبیه چییه ؟ نه بیئرنت ؟ مادهیه ؟ چۆن پهیدا بووه ؟

^{۲۶} معركة التالید، محمد قطب، ص ۶۲، الطبعة الثانية.

^{۲۷} الاسلام یتحدى، ص ۲۹.

^{۲۸} محاضرة، الاسلام والحضارة الغربية، د. محمد قطب، ۱۳۹۵هـ.

پواله تی دووم / گومرایی زانیاریانه :

ئوهی راستی بیټ ئه م زانایانه هه ندیکیان ریگای چوونه لای خویان لی تیك چوووه و هه ندیکیان تووشی گومرایی زانیاری بون و هه ندیکی تریان ئه گهرچی ئه وانه به زانا دانانرین، به لام پرووی (بی کەس) رهش بیټ که خه لکی لینین و مارکس و ئه نجلز له ریزی زانایاندا ئه ژمیرن، ئه وانه ئه رکیکی تایبه تییان پی سپیردراوه و مووری زانیاری (ته خلیت) یان له خویان داوه، ئه گینا راستی وته کانیان وا نییه، چونکه :

۱. زانیاری چهنده په لبه او وژی و نهینییه کانی بونه وهر و میژووی ژیان بدوژیته وه ناتوانی له نرخي ئاین . ئیسلام . کهم بکاته وه، به لکو زیاتری ئه کات، چونکه زانیاری هه ر ئه وه ندهی بو دهر ئه که ویت که بزانی ئه و شته وایه، ئیتر وا به زانیاری نازانی، لی ره دا ئاین . ئیسلام . دهره گرنگه کهی دیت و پاقه یه کی راستیمان بو ئه کات، ته نیا ئه وه نده هه یه پواله تی پرسیاره که له گه ل پیشکه ورتنی زانیارییدا ئه گوږیت بو نمونوه : ئه و هیلکه یه ئه نریته وه بو جوچک هه له پینان، پاش ماوهی (۲۱) پوژ جووجه له دهر دیت، جاران ئه یان وت خوا ریگای نیشان داوه و

دهری هیڼاوه، به لآم نه مړوکه زانیاری بوې دهرخستوین
 شاخیکې بچکولانه له سهرووی دهنوکی جوچکه که وه دهر دیت (۲۹)
 نه گهریت بو ته نگترین شوینی هیلکه که بو نه وهی بیشکینې و
 بیته دهره وه، پاش ماوهی چهند پوژیکې که م که له هیلکه
 جووقا، ورده ورده شاخه که ی نامینې و لانه چی، له م نمونه
 بچوکه دا، بی پرواکان نه لین و زانیاری بوې دهرخستین
 پیویستمان به خوا نییه بو جوچک له دهر هیانیدا، نه و شاخه
 که فیله به دهر هیانې له هیلکه دا، به لآم نه گهر سهیریکې قوولتری
 باسه که بکهین، جیدهستی خوامان زیاتر بو دهر نه که وی، جاران
 که نه مانوت چوون نه م جوچکه دیته دهره وه، نه مړو نه لین نه و
 شاخه کی دروستی کردوه له کاتی پیویستدا ؟
 کی پاش ته و او بونی نه رکه که ی تواندیییه وه ؟
 کی ته نکترین شوینی هیلکه که ی نیشان دا ؟ (۳۰)

^{۲۹} الاسلام یتحدی، ص ۳۱

^{۳۰} الذي قدر فهدی. الاعلی نایه تی ۴. له گهل ریزم بو ماموستای نوسره، نه پرسم
 نایا نه و بوشاییه که له سهیریکې هیلکه دا له کاتی کولاندا به ناشکرا دیاره، چیه
 و کی دروستی کرد و بوچی؟ له وه لامدا نه لین بی گومان نه وهی گازی تیدایه و
 جوچکه که همناسه ی پی نه دات هتا نه و کاته ی دیته سر زهوی، بو نه وهی
 نه مړی. نه م ورده کاری و توانادارییه ش ته نها له لایه ن خوی گهره وه به دی
 ده هیئریت و له توانای هموو بوونی به دهره ...

هموو دسه لاتیکي زانیاری نه ویه بتوانی و بزانی چون نه و شاخه دروست نه بیت، به لام هرگیز ناتوانی بزانی کی نه خشه ی جیولوجی هیلکه که نه دات به جوچکه که، وه لامی نه م پرسیارانه نه دریته وه دهستی ناین و باوهر به خوا.

ب. زانیاری سه روبه ری ژیانی نه م میزاد نییه، چونکه زانیاری نه م میزاد له ماده تیپه ر ناکات، ماده یش هموو شتیکی نییه، زور شت هییه ماده نییه و نه بیته هوی گورانی سه ره کی رواله تی ژیانی نه م میزاد، راست نه که م که نه لیم ماده هرگیز سه رچاوه ی کامه رانی و دل نارامی مروه نییه، به لکو باوهر به ویدیوی ماده و گیان و خوا، سه رچاوه ی ژیانیکي پر له به اختیارین بو مروه.

(سومرت صوم) نو سه ری جیهانی پایه به رز، چند راستی و توه که نه لی: نه مروه نه وروپا پشتی کردوه ته خوا راسته که ی و خواهی کی تازه ی بو خوی دروست کردوه که زانیارییه، به لام زانیاری شتیکی بی باره، نه وی نه مروه هولی چه سپاندنی راستی نه دات سه به ینی هلی نه و شینیته وه، نه وه ی دوینی یه خه ی حاشای لی هل نه کات، نه مروه باوه شی بو نه گریته وه و هولی چه سپاندنی نه دات، له به ر نه م بی باری زانیارییه سه یر نه که ین نه وانه ی که زانیاری به خوا سه یر نه که ین، شوینی

راستی خوئی نادهنئ، هه موو ژيانيان له دله ته پئ و ناوبانگ و
خونه گريدايه و بيئ نارامی بآئی په شى به سهر ژيانياندا
کيشاوه،^(۳۱)

چونکه نه گهر گومرایی زانيارى سهرمان لئ نه شيوینئ و فومان
تئ نه کات و به چاوئکى ژيريه وه سهيرى چوارچيوه ی زانيارى
بکين، سهير نه که ين زور شتى ژيانمان هه يه که زانيارى ناتوانئ
پرافه ی بکات، ته نانه ت ههر له بواری زانياريدا شتى وا هه يه که
زانيارى پرافه ی ناکات، جوړه نه شته رگه رى (عملية جراحية) يه کى
کون هه يه که گه لئ سهرکه وتوو تره له عه مه لياتى پزیشکى تازه
و زانيارى نازانئ چون بووداوه که پرافه بکات، نه ویش بریتيه
له وه ی بو دهره ينانى ههر لويه ک يا پارچه گوشتئکى زياده له
لاشه ی ناده ميزاددا، يان ههر جوړه کردارئکى تری پزیشکى،
چند شوينئکى تايبه تى هه يه له لاشه ی ناده ميزاددا کاتئ چند
دهرزيه کى لئ نه دن، نه و نه خوشه چون ورگى له ت بکرئت،
سکى هه لبدرئت، يان هه موو لاشه ی توئ توئ بکرئت، هه ست به
هيچ جوړه نازارئک ناکات، که ده لئيم دهرزى، مه به ستم له شرينقه
نييه، به لکو مه به ستم له دهرزى خه ياتى، دهرزى درومان و بيئ

^{۳۱} شهبهات حول الاسلام، د. محمد قطب، ص ۱۲، ۱۳.

ئەو هیج جورە دەرمانیکی لەگەڵدا بەکاربێت، ئەم جورە
عەمەلیاتانە لە چێندا باون و تا ئیستا بەکاردین. (۳۲)

زانپاری ھەر ئەو ھەندە ئەزانیت کاتیک ئەو دەرزیاانە چەقینران بەو
شونینە تاییبەتییانەدا، مرقەقە بێ ئەو هی بەنج بێ یان بیھوش
بیت، ھەست بە ئازاری ورگ ھەلدپینەکە ناکات و لە قسەکردنی
خویشی ناکەویت... ھۆی چییە تا ئیستا نەزانراو؟

۳/ ھۆی سیھەمی ئەوروپایی و مووسولمانەکانی لای ئیمە و
بگرە ھەندی لە زاناکانیش، ئەگەریتەو ھە بو چۆنیتی گەراندن بە
دوای خوادا. (۳۳)

ئەیانەوئ خوا وەك ماددە یان وەك وزە بیدۆزنەو و بچیتە
ژیر میکروۆسکۆبەیانەو، چونکە لای ئەوان ھەرچی بە
میکروۆسکۆب و تەلسکۆب نەبینریت، ناتوانن بڵین ھەیە، کەچی بە
ھەزاران شت دەوریان داوین و نە ئەبیرین و نە ئەیانناسین،
وەك:

۱. تیشکەکانی × سینی . ھەر ھەموو شەپۆلەکانی بیتەل.

ب . ئەگەر پرسیار بکەئ لە ھەر مامۆستایەك بڵی کارەبا چییە؟
ئەلئ کارەبا بریتییە لە لیشاویکی ئەلیکترونی، بڵی مامۆستا

۳۲ احادیث فی آسیا، محمد حسن بن هیکل، ۴۹ (۷۱) .

۳۳ الله فی الفلسفة الحدیث، جیمس کولبر، گۆرینی فوناد کامل .

ئەلیکترونەکان خۆیان کارەباکەن ؟ ئەلێ نەخیر، بەلکو
ئەلیکترونەکان هەلگری کارەباکەن .

بلی ئەی کارەباکە خۆی چییە؟ ئەبێ بلی چی ئەلێ، تا ئیستا
نەزانراوە تەوژم و وزە ی کارەبا چۆنە و چییە؟

ج. هەرچی نەخشەییەکی سوپاندنی ئەلیکترون دانراوە هەمووی
خەمڵاندنە و هیچ زانایەکی نەیدیوە.

د. ژیری و هیزی کیشکار . جاذبیتە . گیان و دەروون (نفس)،
ئیش و ئازار و هەستی برسیتی و پەستی ژیان و هەزاران
داخوازی لاشە و هەزاران شتی تر، کە چوار دەوریان گرتووین،
بەلکو هەریەکەیان پارچەییەکن لە ژیانمان، کەچی نەماندیون و
نایان ناسین، ئیتر راستە بلیین نین ؟ یان بە بۆچوونێکی ماددیانه
بۆ هەندیکیان بچین ؟

دیاره نەخیر، ئەگەر بمانهوی سەرو بەری ژیانمان و
دروستکەرە کەمان (خواکەمان) بە گەز و کیلوی ماددیانه بکیشین
و بی پیوین، دیاره دەرنایچێ. ^(٣٤)

ئافره تیکی گەپۆکی ئەوروپی لەگەڵ میردە کەیا ئەچنە لای
مەلایەکی لە یەمەن و ئافره تە کە بە مەلاکە ئەلێ: مامۆستا پیم بلی

^{٣٤} تاملات میتافیزیکیە فی الفلسفة الأولى ، رایطە دیکارت، ترجمە د. کمال الحاج.

ئەو خۆایەى ئىۋە ئەپپەرستىن چەند درىژە و چەند پانە و كىشانەى چەندە، تاكو منىش باۋەرى پى بكم وەكو ئىۋە بىمە مۇسۇلمان. مامۇستاكە ئەفەرمۇى: منىش پىرسىارىنكت لى ئەكەم ئەگەر تۆ ۋەلامى پىرسىارەكەى منت داىەۋە منىش ۋەلامى پىرسىارەكەت ئەدەمەۋە، ئافرەتەكە ئەلى فەرمۇ، مامۇستاكە ئەلى: ئايا تۆ مىردەكەى خۆتت خۆش ئەۋى؟

ئافرەتەكە دەلى بەلى زۆرم خۆش دەۋى .

مامۇستا: توخوا پىم نالىنى چەند كىلۇمەترىان چەند ئەم مىردەت خۆش ئەۋى؟

ئافرەتەكە: مامۇستا خۆشەۋىستى چۆن بە كىلۇمەترىان بە كىلۇگرام ئەپپۇرىت.

مامۇستاكە: ئەگەر خۆشەۋىستى كە دروستكراۋە، گەردن بۆ پىۋەر و كىشانەى ئىمەى ئادەمىزاد كەچ نەكات...

ئەى خۆايەك كە دروستكەرى ئىمە و ژىيان و بىرۋەش و پىۋەرەكانمانە چۆن گەردنكەچ دەبى بۆ پىۋەر و گەز و تەرازوۋى ئىمە، كە ھەمۇو گەز و تەرازوۋىيەكى ئىمە پىژەبىيە و ھەرىگىز دۇخىكى چەسپاۋ ۋەرناگرى.

۴/ ھۆيەكى تر لە بى بىرۋايىەكان بىرىتىيە لە سەيركردنى پارچەيەكى ژىيان و بونەۋەر و پىچراندنى لە زنجىرە پووداۋەكان و

فرماندان به سهریدا، کاتئ سهری پووداویکی ئالۆز له بونه وهر
ئهکهن .

وهک بوومه له رزهیهک، یان لافاوێک، یان دهردیکی کوشنده، یان
جهنگیکی جیهانی که درهوی چهند ملیۆنیک ئاده میزاد دهکهن و
رهوپهوهی پیشکەوتنی ئاده میزاد زۆر دوائه خهن، یان کاتئ
سهر ئهکهن گهلیکی ههژار و بهشخورا و ژیرچه پۆکه به ههزاران
دهر دیسه ری و ئیش و ئازار و ئهشکهنجه، به خۆپای و بی تاوان
به سهردا دیت و به ههزاران پۆلهی لای لی ههئنه واسری و دئی
ههزاران دایک ههئنه قرچئ و شهرهف و ئابرووی ئه و گهله ههژاره
ئهخریته ژیر پی، ئه لێن ئه گهر راست بی و خوایهک هه بی و وهکو
ئیوهی مووسولمانان و خاوهن باوه ران ئه لێن... به خشنده و
میره بان بی و دروستکهری بونه وهر و یاسا ورده کهی سروشت
بی، چون ئه بی لهم هه موو ئاشووبه و سته مکارییه دا به بیدهنگ
دانیشتی و ورتهی لیوه نه یهت... لیکۆلینه وهی خیر و شهر له
کارهکانی گهردون و ژیاندا، جیگای شهره وتهی فهیله سوفه زۆر
کۆنه کانه، به لام و ا به چهند خالیک ئیمه ییش ئهم باسه ئه خه یه نه
ژیر تویرینه وه.

ا. کاتیک باوکی مندالهی به دهستی خوی ئه باته لای
پزیشکی برینسان بو ئه وهی نه شته رگری بکات، دیاره

منداللهه که نه زریکینن و هاوار دهکات له باوکی، باوکی به دل پره ق
 نه داته قهلم، چونکه ته نیا سهیری نهو سات و پوژه نهکات،
 به لام کاتی گه وره بوو و ژیری فراوان بوو، نهوکاته نه زانی نهو
 نه شته رگه ریه نهوپه پری دلسوژی و به زه یی باوکانه بوو. (۳۵)

نیمه ش ژیری و زانیارییمان هه موو فهلسه فهی بونه وهر و
 نه خشه ی خوایی نازانیت، چونکه وا نه زانین به مردن هه موو
 شتیک کوتایی دیت، به لام نه گهر بپروامان به پوژی پاداشت .
 قیامت . هه بیئت، شه پ له بونه وهر دا به دی ناکه یین، به لکو هه مووی
 خیر و فه رمانکاری خواجه .

ب . خیر و شه پ هه روه ک هه ردوو پروه که ی پاره، شیر و خهت،
 وایه، جهنگ له پرویه کی تره وه خیره، راسته له جهنگدا
 مالویرانی و خوین و خوئل تیکه لاوبون و بونی بارووتی لیدی،
 به لام له لایه کی تره وه بووه هوی یه کگرتنی ئاده میزاد له ترسی
 جهنگ ئاده میزادان یه کیان گرت له خیزانه وه بو خزمایه تی و له
 یه کگرتنی خزمایه تییه وه بو عه شایه ری و هوز و کوز دروستبون،
 له وپوه بو یه کگرتنی نه ته وایه تی و هاو زمانی و هاو نیشتمانی و
 هاو نایینی و هه تا له نه نجامدا نوینه ری هه موو ئاده میزادانی
 سه رزه وی له سه ر سفره ی نه ته وه یه کگرتنوه کان کو بونه وه، نه م

^{۳۵} سهیری کتیبی (الله) د. مصطفی محمود عقاد بکه، ص ۱۱۰.

یەگرتنانە ھەمووی لە ترسی جەنگ دروست بوو. ھەر لە کاتی جەنگدا و بلیسیە ئاگری ماڵ سووتاواندا بوو، (پەنسلین) دۆزرایەو و گواستەووی خوین لە ئادەمیزادیکەو بۆ یەکی تری بریندار دۆزرایەو، ئایا بەھۆی جەنگەو نەبوو وزە ئەتۆم دۆزرایەو و ھەر لە کاتی جەنگدا بوو کە کەشتی ژیر ئاو . غواصە . و بارووت و تەنانت پادیۆ دۆزرایەو. ئیمە نالین جەنگ سوودی ھەیە، بەلام ئەلین شەپری پووت لە بونەو ھەردا نییە و ھەموو شتێ لە بونەو ھەردا پێژەییە، ئەوێ بە نیسبەت کۆمەڵیکەو بە شەپ دادەنریت، بە نیسبەت کۆمەڵی دوو ھەمەو خیر و فەر و خوشییە، جەنگی حوزەیرانی ۱۹۶۷ شەپ بوو بۆ عەرەب و خیر بوو بۆ جولەکە، جەنگی ئۆکتۆبەری ۱۹۷۳ شەپ بوو بۆ جولەکە و خیربوو بۆ عەرەب.

ج. کورد ئەلی (تا نەچیزی سەرماي زستان نابینی باخ و بیستان)، زۆر راستە، ئەگەر ئیش و ئازار و چەرمەسەری لە ژیان بسپێتەو، ئەوکاتە ژیان هیچ تامیکی نامینی و بی مانا ئەمینیتەو، ئەگەر ستەمکاری نەبی دادپەرەری چ تامیکی ھەیە؟

ئەگەر ئەشکەنجە و ئازار و گولیتی نەبی، تەندروستی و ئازادی و خوشگوزەرانی چ لەزەتیکێ تیدا ئەمینێ، ھەریەکیان

له بهرانبر دژهکە ی و خیر له بهرابه ریونی شه پوهه نرخى هه یه،
 په حهت له پیشه و اغه زالی که نه فه رموی: بونی شه پ له بونه و هردا
 وه کو لاریی که وانی تیروکه وان وایه... نه گهر که وانه که راست
 بکریته وه کاره که ی خوی ناکات، هه روه ها نه و په له شه پانه
 هه وینی جوانی بونه وهرن).^(۳۶)

د نه وانه ی هه ولی چه سپاندنی پیشیوی بو ژیان و ئالۆزی بو
 بونه وهر نه دهن، هه ره موو نه و به لگانه ی به لگهن بو بونی پوژی
 پاداشت و پوژی قیامت، چونکه زور راسته که شه پ له م
 بونه وهره پر له یاسایه دا شتیکی ناراسته و لای هه موو مروقیکی
 ژیر کرده و ی چاکه و کرده و ی بیقه پ وه ک یه ک نین، چ جای
 ژیرییه ک که دروستکه ر و به دیهینه ری بونه وهره. خو زور راسته
 که له م جیهانی ژیهانه ماندا هه زاران ماف پیشیل نه کری و بو هه تا
 هه تایی گوپ نه کریت و هه زاران سته مکار له ناو زه لکاوی
 سته مکارییدایه به ئاره زوی خوی مه له نه کات هه تا نه مری، که
 مردیش به وپه ری پیزه وه نه نیژریت، نه مه له لایه که وه، له لایه کی
 تره وه هه زاران چاکه خواز و خیرخواز به ئاخ و ئوفه وه
 سه ره نه نیته وه، لیسه دا نه گهر پوژی پاداشت به مه قه سستی
 ماددییه ت بقرتینین له ژیان و سهیری ته نیا نه م چه ند پوژه ی

^{۳۶} حوار مع صديق المحدث، د. مصطفى محمود، ص ۲۲.

ژیان بکهین، راسته گەر بئین ئەم ھەموو شەپە چییە لە بونە وەردا ؟

ماددیەکان ئەلین میژوو دادگای راستە بۆ جیاکردنەوی ھەموو خیر و شەپک لە ژیانى ئادەمیزاددا، ئەگەر چاکە خواز و پیاو باش بوو وا بە دێری زێرین ناوی ئەنوسری، خو ئەگەر پیاو خراپ بوو، شەپانی بوو، ئەوا ئەیکات بە ژیر لیژمەى تەبارانەو.

ئیمەش ئەلین: دادگای میژوو بەس نییە بۆ پاداشتی چاکە و خراپە ، چونکە:

یەكەم: میژوو تەنیا کردەوی پیاو گەورە ناودارەکان ئەداتە بەر نەشتەری شیکردنەو و ھەلیان ئەسەنگینى ئەى کردەوی خیر و شەپى ئەندامەکانى تری گەلەکان کى ھەلى سەنگینى و پاداشت یان سزایان ئەداتەو؟

دووم: ئەو سستەمکارەى بە سستەمکارى ئەژى و بە سستەمکارى ئەمرى و بە پێزیشەو ئەنێژیت پاش مردنى خوى میژوو ئەگەر ھەزاران نازناوى چاکە و ستایشى پى ببەخشى، یان ھەزاران جنیوی بداتى و ناووناقۆرەى ناشیرینی دوابخات، چ نرخیكى ھەیه ؟

(ستالین) که نهو هه موو سته مکاری و دیکتاتوریهی بهرام بهر گه لی پوسی هه ژار و ته نانهت نه ندامه هه ره به رزه کانی پارتکه کی خویشی کرد، که چی پاش مردنی له گوږ دهرهینراو به مردوویی مه حکمه کرا و لاشه بی گیانه که ی سووتینرا، نهو مه حکمه و سووتاندنه ی چ نرخیکی هه یه، پاش مردنی ستالین . چ . هه ستیک نه کات به ستایش یان به جنیو و سووتاندن ؟

سیههم: نهوانه ی که لاپه ره کانی میژوو پر نه که نه وه و خه لکی هه نه سه نگیئن، مروقیکی ئاسایین و به هه زاران پاله په ستوی ئاره زووکاری (خوشه ویستی و رق) پال به نووکی پینووسه که یانه وه نه نئ، هه زاران راستی پینشیل نه کن، چونکه نهوانه به لایانه وه راست نییه، که واته میژوو هیچ چاکه و خراپه و خیر و شه ریک پاداشت ناداته وه، ته نیا پوژی پاداشت و پوژی دادگای خوایی رهش و سپی دهر نه که وی.

ه. بو نه وه ی له مانای بونی شه پر له بونه وهردا تیبگه یین، نمونه یه کی بچوک نه هینینه وه:

نه گهر شانزگه ریبه کی (پولیس) مان بینی و له شانزگه ریبه که دا سه یرمان کرد پیاویکی تاوانبار سامانی هه ژارانی داگیر کردووه، به بی تاوان خه لکی نه کوشت و شه رفی نه ندامه کانی کومه لی بریندار نه کرد، ئا له م کاته دا پیش نه وه ی بگه یینه نه نجامی پیاوه

تاوانباره که، پهرده دادرایه وه، ئا له م کاته دا سئ راقه بو ئه م شانۆگه رییه نه بینن:

۱. ئه م شانۆگه رییه پووچ و بی مه به ست بوو، ته نیا بو کات به فیروان پیشکەش کراو هیچی تر.

۲. پاشان، شانۆگه رییه کی زیانبه خشه، خه لکی هان ئه دا بو تاوانکاری.

۳. شانۆگه رییه کی ناته واوه، به شیکی یان چه ند به شیکی تری ماوه و جارئ پیشکەش نه کراوه. بونی شه ر له بونه وه ردا وه ک ئه م شانۆگه رییه وایه.

۱. زاناکانی پوژئاوا (کفر) لایان وایه ئه م ژیانه ی ئیستا سه رو به ری ژیانه و هه موو شتیك به مردن کو تایی دیت، هه ر تاوانباریک له م ژیانه دا تۆله ی لی نه سه ندرا وه کو به رزی بانان بو ی ده رده چئ، هه ر له به ر نه وه نه بینن کو مه لگای ماددییه کان به گشتی و نه وروپا به تایبه تی، له و په ری بی ئارامی و سه ره وتن و ده له ته پییدا ده ژین و به بچوو کترین کیشه ی ژیان هه لئه چن، ئیمه له خو پاری ئه مه نالین، به لکو خو یان له سه ر ژمی رییه کانیا ندا نه لین.

شیتي له نه وروپا به گشتي و له نه امريکا به تايبه تي، بوو ته نه خوښييه کي درم و قران^(۳۷)

چهنده هول نه دن نه خوښييه د هرونييه کان (المرض النفسي) و شيتي کانين له بهر چاوي خه لکي بشار نه وه و نه خوښخانه و شيتخانه کانين دور له شار و له بيشه لاند ا دروستکن، به لام نه ونده دياردهي دلته په و بي ئارامي خوږي کيشاوه به سهرياندا، بويان ناشاريتوه،^(۳۸)

جاري نه خوښي د هروني به شيويه ک زال بوو به سه د هروني کو مه لگاي نه وروپيدا، به ده گمن لوي کوږ و کچي نه وروپي هه بي که هر تاوه ناتاوئ سه ري دکتوري کي د هروني نه دات، هه زاران تابلوي دلته پيښي خوږي و نائارامي د هروني خوږي باس نه کات.^(۳۹)

^{۳۷} الاسلام والحضارة الغربية، د. محمد قطب .

^{۳۸} نه و ته روجيه گارودي له کتبيي (مشروع الامل) لاپه ره (۵) چاپي په که م، ۱۹۷۷، دار الآداب، نه لن: قورسايي دلته په و تنگه لاني ژيان به شيويه ک سوارمان بوو که له هه مو ميژوي دور و دريژي ناده ميژادا روي نه داوه، نه و پش خه مي مانه وه ي گوږي زه وي و مانه وه ي دانيشتواني گوږي زه وييه .

^{۳۹} با نه وه ش بزاني که زور به ي زوري . نه گه نه لنين هه مو . پزيشکه سايکو لوجييه کاني نه وروپا و نه امريکا، جوله کن و قوتابي قوتابخانه کاني (فرويد و دورکاي م)ن، دياره به ريکه وت نييه، به لکو نه خسه په کي سه هيژني جي هاني شوينه کاني بو ديار ي کردون .

ئەگەر سەری لای پزیشکیکی سایکۆلۆژی لە ئەوروپا بەدەیت، سەیر ئەکەیت مشتەریی پۆژانە و ھەفتانە و مانگانەیی ھەیە، ھەریەکەشیان خشتەییەکی تایبەتییان بۆ دانراوە، بۆچی بەو شیوہ پەر لە مەترسییە ئەپۆنە لای پزیشکە دەروونییەکان؟

ئایا لەبەرئەوھەیە کە ساغنیان لەبەرئەوھەیە کە نەخۆشن، دیارە لەبەرئەوھەیە کە دەروونیان و گیانیان نەخۆشە نەخۆشییەکیشیان تەنھا نەبونی باوہرە بە پۆژی دوایی، خەفەتی لە دەست دەرچوونی تۆلەییە تووشی نەخۆشییان ئەکات. بەلام مرقۆفی موسلمان لیتی پوونە بچووکترین کردوہ چاکە بێت یان خراپە، تۆمارە و پۆژی لێپرسینەوہی ھەیە، لەبەرئەوھەموو بونەوہر بە خێر ئەزانیت و شەری تیدا بەدی ناکات، شانۆگەریی ژیان بە شانۆگەرییەکی پووج و بی مەبەست دانانیت.^(٤٠)

٢. ھەندی لە فەیلەسوفەکانی ماددییت و ئەوروپی بە گشتی و وجودییەکان بەتایبەتی لە سەرۆی ھەموویانەوہ (سارتەر)، لایان وایە ژیان زۆر قیزەوونە و پرشانەوہ و دلتيکچوون نەبی هیچ

^{٤٠} گەرھەیی ھەر بۆ ئەو خواپەییە کە ئەفەرموینت: (وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا

بَيْنَهُمَا لِالْعَبِثِينَ) (الانبیاء: ١٦)

مانایه کی تر نابه خشیت (۴۱)، مروّځ چاکه خواز بیټ یان شه پرانی هیچ جیاوازییه کی نییه، چونکه که داسی مردن دروینه ی ملی کردن، نه نجامه که یان گه پرانه و هیانه بو ژیر گلی هه تا هه تایي. کاتن مروّځ خو ی له خوا پچراند و به ته نیا و بی چرای باوه پر له سارای توانا و تونی تاریک و پر له مه ترسی ژیاندا به کویر و ویل بووی ژیا، زور پراسته که نه وه ههستی بیټ به رامبه ر ژیان و دلی تیک بچیت که باسی ژیان کرا. به لام لای مروّځی موسولمان که دهستی به دهستی خوا و به دیهینه ری بونه و هره وه ده بیټ و له بهر تیشکی باوه پردا و له سهر نه خشه ی خوا هه نگا و هه لئه نی، هه رگیز نه م ژیا نه به (عبث) نازانن، موسولمان که گوئی له خوا که یه تی نه فه رموی:

{ أَفَجَعَلُ السُّلَیْمَیْنَ كَالْحَرَمِیْنِ ﴿۳۶﴾ مَا لَكُ رَکِیْفٌ تَعَكُّوْنَ } (القم: ۳۵، ۳۶)

دیاره خوا نه و موسولمانان ه ی له ترسی خوا ناویرن نازاری تا قه میرو له یه ک بدن، نه گه ر شایه نی نازار نه بیټ، دیاره له گه ل تا وانباریک که دهستی به خوینی هه ژاران گرتوته خه نه و سمیلی به مال خواردنی نه م چه ور کردوه، هه رگیز وه ک یه ک سه یریان ناکات. کاتن که مردن هه ردوکیان وه کو یه ک نه مرن، مانای

^{۱۱} سهیری کتیبی (الوجودیة والغیثان) محمد جواد بکه.

یەكسانییان نییە، بەلكو مانای نادرنیانە بۆ بەردەم دادگا، دادگای خوایی.

۳. ڕاڤەئە سێهەمی شانۆگەرییەكە، ژیان پراستتەرین ڕاڤەئە و بەشێكی گەورە، بەلكو بەشە هەرە گەورەكەى شانۆگەریی ژیان لە پاش مردن دەست پێ ئەكات و مافخوڕاوەكان دەمی تاسە ئەخەنە ناو دەمی مافەكانیانەوه و پێیان شاد ئەبنەوه، ستهمكارەكانیش لە دۆزەخى كردهوهكانیاندا هەلنەقرچینى.^{۴۲}

۵/ ھۆیەكى تر لە ھۆیەكانى كافربونى ئەوروپاییەكان و تەنانەت ھۆی كوشندەى كافربونى رۆلەكانى ئیسلام و دزینیان بۆ كارگوزارى كردنى (كُفر)، نووستنى مامۆستاكانى ئاینى بوو.

كە زانای پراستەقینە زۆر زۆر كەم بوو، ھەو و ژمارەھەكى زۆر چەتە و نەخویندەوار خۆیان سەپاند بەسەر ئیسلامدا و نەك نازانن چون باسى ئیسلام بۆ خەلكى بكەن، بەلكو وەكو فارسەكە ئەلى:

(كۆلكە پزیشك گیان ت دەرنەكات كۆلكە مەلا دینت دەرنەكات) بەھۆى ناموسلمانى خۆیانەوه، ئەگەر تامى ئیسلام نەختیك چووبیتە بن ددانى لاویك، ئەوان لە دەمیدا تالى ئەكەن و لە ئیسلام بیزارى ئەكەن، ئەوه بۆ ناو خۆمان، ئەوروپاش چۆن لە

^{۴۲} سورة الواقعة ومنهجها في العقائد، محمود غريب، ل ۱۹، ۲۳، وه كتيبى: من هو

سيد القدر، د. محمد سعيد رمضان البوطي.

ئیسلام بگات؟! تا ماوهیهکی کهم له مهوپیئش کۆلکه مهلاکان
ئهیانتوت ههرکهس زمانی کافریتی بخوینتی، کافره^(۴۲)

که ئەمانه زمانی بیگانه نه زانن ئەوروپاییهکان له زمانه
ئیسلامییهکان، کوردی، عهرهبی، فارسی، تورکی، ئوردی، تی
ئەگن و سەرچاوهیان لهبارهی ئیسلامهوه به زمانی خویمان
دهست ئەکهویتی، ئیتر چون ئیسلامیان بو دهرکهویتی؟ لیدانه
پالنهوانییهکهی پالنهوانی ئیسلام و کورد نهژاد (سه لاهه دینی
ئهیوبی) له خاچهکان و فراندنی (صلیبیه) به شیوهیهکی
دلتهزین، بووه هۆی پق ههلساندنی نووسهرهکانی ئەوروپا و
بلاوکردنهوهی پرۆپاگهیهندهیهکی زۆر بو مووسولمان و ئاینه
پیروزهکهیان بهگشتی و ناشیرین کردنی کهسایهتی پیغه مبه
(دروودی خوی لهسهر بیته) له ئەوروپا و بهتایبهتی ههتا بووه
هۆی ماکاولییان و نهفرینکردنیان له ئیسلام، ئۆف له دست
مهلا، ئەوهی پیتی نهجزابی به پشکووی هاوپییهتی مهلادا، نازانی
چهنده لارن، جارنی له ئیسلامدا مهلا ههر نییه، تهنیا زانای ئاین
(فقیه) ههیه، ئەگینا مهلا و مهلاجیتی هیچ په یوهندییهکی نه
نزیک و نه دووری بهسهر ئیسلامهوه نییه، ئەگهر ئەو ولاتانهی

^{۴۲} کهچی پیغه مبه (دروودی خوی لهسهر بیته) ههلمان ئەننی بو فیروونی
زمانی بیگانه و نهفرموی: "من تعلم لغة قوم امن من شرهم"، واته: ههرکهسی
فیزی زمانی ههر نهتوهیهک ببی، دلنیا و بیوهی ئەبنی له خراپهیان.

به سهر ئیسلامه وه ئه ژین، ته نیا ئه وانه پراستیان بگردایه له گه له
ئیسلام، هه موو هه ئسوکه وت و ژیان و خیزان و وته و کرده وه بیان
سه ره سه ری ئیسلام ده ربچوایه، ئیسلام زور باسی ئه خه ملاً و
پوژی نه ئه گه یشتن به م پوژه.

پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ر بیته) چهند جوانی فه رموو ه که
ئه فه رموی:

(خوا زانیاری له خه لکی به لیسه ندنه وه لییان ناسه نیته وه، به لام
به نه مانی زانای راسته قینه لییان ئه سه نیته وه، زانای
راسته قینه یان تیدا نامینن، خه لکی چهند سه دیکی خالی له
زانیا ری ئه که ن، ئه وانیش فتوا ئه دن بی ئه وه ی بیزانن، هه م
خه لکی سه رلیشیواو ئه که ن و هه م خوشیان زیاتر سه ریان لی
ئه شیوی).^(۴۴)

ببورن که ئه وه نده به بی ئه ده بی باسی مه لا ئه که م، دیاره ئه مه
مانای ئه وه نییه که هه موو مه لایه ک خراپه، ئیمه ئه زانین که کاتی
خوی مه لا چ ده ورکی به رز و پیروزیان دی بو ئیسلام و چون به
کویره وه ری و نه بونی و برسیتی و نیش و نازار کارگوزارییه کی
بی ئه ندازه ی ئیسلامیان کرد، ئه زانین ئه گه ر ئه وان نه بونایه ئیمه
هیچمان له ئیسلام نه ئه زانی، به لام کاتی کوفر ویستی شاری

^{۴۴} رۆیه علمیة للإیمان، محمد رشید عقراوی، ل ۶۹.

باوەرمان داگیر بکات یان کاول بکات، قەرەوێگای پاسەوانەکانی شیوان و ئەندامەکانی قەرەوێگای دزی بۆ خۆی و لەبێ خەبەرەکانی کەشکەک سلاوات بوو، دیارە قەرەوێگای پاسەوانانی ئیسلام مەلا و مائی مەلا بوو، بۆیە ئەگەر سەیرێکی ھەر بنەمالە یەکی ئیسلامخوازی چەند ساڵ لەمەوبەر بکەین، ئیتر شیخ بێ یان مەلا، سەیر ئەکەین (کُفر) پۆلەکانی دزیووە و ھیلانەیی لە مایاندادا کردۆتەوہ!!

٦ / ھۆیەکی تری کافر بونی خەلکی....

نەتوانین و بەجێ نەھێنانی ئەرکەکانی ئایینی ئیسلامە و ئەویش بەھۆی نەخۆشی دەروونی یان ژیری، یان بیرەوھرییانەوہ و شلکردنی جلەویان بۆ ئارەزووکاری خۆیان، چونکە ژیان خۆی پازاندۆتەوہ و پابواردنە ناشەرعییەکان بەشیوہیەک ئارایشت کراون و نەخشینراون، ئەگەر باوەرێکی پتەو نەبێ مرووفیان لێ ناگەرێتەوہ، دیارە ئیسلام سنوور داھەنێ بۆ ھەموو شتێک لە ژیاندا، ئەوانەیی کە پەرشۆیان لەسەر دامالاوہ و کەوتوونەتە ناو لەوھەری جوانی قەرەسیلەوہ، ناتوانن خۆیان بگەرێننەوہ، خۆ ئەیشزانن ھەرکە وتیان باشە موسلمانین، ئەبێ لەبەر خوا زیان نەکەن، ئەوھیش بەوان ناکرێ، وا کافر ئەبن.

ئەم خالانەي پيشه‌وه كه پيشكه‌شمان كرد، چه‌ند هۆيه‌كى
سه‌ره‌كى كافريوني ئەورويپيه‌كان و هه‌ندئى له مووسولمانه‌كانى
لاي خو‌شمانه، دياره هۆي تريس مابون باسمان نه‌كردون،
وه‌كو هاوړپيه‌تى خراپ و خيزانى خراپ و هۆي ده‌روونى و
ئابوورى و پاميارى و هتد، ئەمانه زورجار هه‌ريه‌كه‌يان ئەبنه
هۆي دۆراندنى ئاين و نه‌مانى باوه‌ر به‌ خوا.

هه‌سه‌نگاندنی شارستانی ماددیه‌ت :

جا ئیستا دینه سهر هه‌سه‌نگاندنی شارستانییه‌تی ماددیه‌ت یان نه‌وروپا، له پووی بیروباه‌په‌وه و بزاین ئایا نه‌توانین له پووی بیروباه‌په‌وه هیچ له و شارستانییه وهربگرین یان نا ؟ دیاره به هیچ شیوه‌یه‌ک ئیمه‌ی موسولمان بۆمان نییه له پووی بیروباه‌په‌وه هیچ له شارستانییه‌تی ماددیه‌ت وهربگرین، چونکه:

۱. له شارستانییه‌تی ماددیه‌تدا ئهم بونه‌وه‌ره بی‌خوایه....

به‌رێکه‌وت دروست بووه، سرووشت سه‌ره‌رشتی ئه‌کات و یاساکانی سرووشت = القوانین الطبیعیة = پ‌رێ‌په‌وی هه‌لسوکه‌وتی پارچه‌کانی بونه‌وه‌ره ئه‌کات.

له کتییی رێکه‌وت له تهرازوی ژیرییدا، سرووشت له تهرازوی ژیرییدا، ئهم بیره هه‌له دور له زانیارییه‌مان به‌رپه‌رچدایه‌وه و لی‌ره‌دا پیویست به باسکردنیان ناکات. ئهو دوو نامیلکه‌یه زۆر زیادبوو، چونکه وته‌کانیان نه‌وه‌نده دور له گیانی زانیارییه و قسه‌کانیان نه‌وه‌نده مندا‌لانه‌یه، په‌وا نییه مرو‌ة زۆر خۆی پینانه‌وه خه‌ریک بکات.

به‌لام بیروباه‌په‌و لای ئیمه‌ی موسولمان بریتییه له‌وه‌ی ئهم بونه‌وه‌ره خوایه‌ک دروستی کردووه و ، له‌خۆیه‌وه نه‌وه‌ک

بونه وەر، به لکو هیچ شتیك دروست نابی و ئیمه ی موسولمان
خاوه نی بیروباوهری خومانین، ئه و بیروباوهری كه وزه ی
ژیانمانه و مایه ی سه ربه رزی هه ردو و جیهانمانه .

۲. له شارستانیته ی مادیه تدا وا ئه زانن ئاین تریاکی گه لانه و
هه ژاران ئه خه وینتی .

بو ئه وه ی دهوله مهنده كان و سته مكاران خوینیان بمژن، پیاوانی
ئاینی هه موو كاتی داری دهستی ده ره به گ و بو رجوازه كان بون،
بو چه وساندنه وه ی هه ژاره كان، پیشه كی با بزانی ئه م دروشمه
كی وتی و له چ كاتیكدا وتراوه و ئایا ئه م دروشمه ئه توانری
بكریته كالا ی بالا ی ئیسلامیش؟

یه كه م كه س كه ئه م دروشمه ی به رامبه ر به ئاین هه لواسی
(كارل ماركس) بوو، پاش خویشی . هیلكه ماركسییه كان .
كردیانه چاویلكه ی خویان، له و چاویلكه وه سه یری هه موو
ئاینیك ئه كهن، دیاره ئه م دروشمه له خویره وه نه وتراوه،
ده ره به گه كان و خاوه ن سامانه كان چ له ئه وروپای ولاتی ماركس
و له روسیای ولاتی كو مونیست، پیستری ئه لوئیستیان هه بووه
به رامبه ر به چینی چه وساوه، له روسیادا هه زاران كه س له برسا
ئه مردن و به هه زارانی تر به سیل و شیرپه نجه و ده یان نه خووشی
تر نه مردن، هه ژاری گه له كه یش بوو بووه هوی ئه وه ی سه هوئل

بەندانی ولاتەكە هەموو سالیك ئەوەندەى برسیتی و
 نەخۆشییەكان خەلكی لەناوبەریت، دیارە ئەم نەگبەتیانە بۆ
 چینی چەوساوە و هەژار بوو، بەلام چینی ئاغا و دەرەبەگەكان
 لەوپەرى خۆشگوزەرانى و رابواردنا ئەژیان و ئەوەى بە
 ئەندیشەى مرۆفدا بەهاتایە لە ئامیری رابواردن و هۆی ژیانى پر
 لە كامەرانى، هەیان بوو.

خۆئەگەر خوانەخواستە چینی هەژاران و رەش و پرووتانى
 گەلەكەیان هەر بە ئاستەم نوزەیان لى بەهاتایە، بیان وتایە ئیمە
 هەژارین، بەشخوراوین، یان ئیمەش مافی ژیانمان هەیه... هتد
 یەكسەر پیاوانى ئاینى وەكو قوزەلقۆرت ئەرۆیشتن بە
 گەروویاندا و ئەیان وت هەرکەسى زلەیهكى دا لە لای راستت لای
 چەپیشتی تى بکە با زلەیهکیش لەو بدات. یان ئەیانوت
 هەرکەسى دەستی دایە داوینى کراسەکەت تو یەكسەر بۆی
 داكەنە و بیدەرى. بەوشیوویە بەنجیان ئەکردن بۆ ئەوەى ئاغاكان
 جوانتر خوینیان بمژن، خۆئەگەر هەر کەسى بەم جۆرە قسانەش
 نەخەلەتایە و سەرى بەرز بکردایەتەو و داواى مافی ژیانى
 بکردایە، ئەوا پیاوانى ئاینى ئەیانوت، ئادەى بیکوژن ئەمە لە
 فەرمانى گەرەكەى دەرچوو و نەك حەرامە و هەرکەس لە
 فەرمانى خواوەن زەوى دەرچیت، وەكو لە فەرمانى خوا و

که نیسه و پیاوانی ناینی دهرچووبیت وایه. به لکو که نیسه خوی گه وره ترین دهر به گ بوو پا پاکان زور دهله مه ندر بون له ناغاکان، بهوشیویه . فه توای کوفر . دهر نه کرا بو ههر که سی بیوتایه لهل، یان نه سوتینرا، یان نه کوژرا و له گوړه پانه که یدا هه لئه واسراو نه کرایه دهرس بو ههر که سی بیویستایه داوای مافی ژیان بکات، لیره دا نه توانین بلین . مارکس . ناهقی نه بووه و توویه تی ناین تریاکی گه لانه، ههر چه ند ناینی پیروزی . مه سیحی . بهریی بوو له م هه لویسته ناشیرینه، به لام چه ته کانی مه سیحی و پیاوانی ناینی که ئینجیلیان به دهرسته وه بوو، کلیل به دهرستی که نیسه بون و به دهم راستی ناینه که نه ژمیران و به ناوی ناینه وه فرمانیان دهر نه کرد. (۴۵)

نهم هه لویسته ناشیرینه یان له لاپه رهی میژوودا تو مار کرد، نهمه بوو به کورتی هوی وتنی . ناین تریاکی گه لانه . جا ئیستا با بزاین نهم و ته یه به سهر ئیسلامیشدا ته تبیق نه کری...

نایا ئیسلامیش تریاک بوو بو گه لانی موسلمان و بهنجی کردوون و پیی کوټ کردوون له شوړشکردن به رام بهر به سته مکاری؟ نه خیر ههر گیزاو ههر گیز ناینی پیروزی ئیسلام نه دنامه کانی بهنج نه کردووه، به لکو ناینی پیروزی ئیسلام وزه له خو بووردن و

^{۱۰} شبها ت حول الاسلام، محمد قطب، ص ۱۶۷.

فیداکاری له گیانی لاره کاندایا دروست کردووه... جارئ ئیسلام به نیسبته تاک . فرد . هوه، هه موو کاتئ هانی داوه له سهه کارکردن { وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسِرِّي اللَّهُ عَمَلِكُمْ } (التوبه: ۱۰۰)

له ئیسلامدا هه رگیز نابئ مووسولمان له حهقی خوی بیدهنگ بی و مل شوپ بکات بو سته مکار، قورئان نه فه رموی: { إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّيْتُمُ الْمَلَائِكَةَ ظَالِمِينَ أَلْوَأُ فِيهِمْ كُنْتُمْ قَالُوا كَمَا مَسْتَضَعِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَسِعَةً فَهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَيْتَ كُنَّا مَاءً نَّجْمًا مَّهِمًّا وَسَاءَ مَا مَصِيرًا } (النساء: ۹۷)

واته: نه وانیه فریشته گیانیان نه کیشن و سته میان له خویان کردووه به وهی ملکه چ بون بو سته مکاری و دهسته مویون بو زوردار و ته مه نیان به کووت و ترسنوکی و سه لامهت به سه بریدووه، فریشته کان لییان نه پرسن نه ری ئیوه له کوئی بون؟ نه وانیش نه لین به خوا ئیمه چینی هه ژار بووین و هه چه وسینراو بووین له سهه زه ویدا.

نه ی زهوی خوا فراوان نه بوو بو کوچ کردن؟ له لایه کی تره وه هه ولی گوپینی باری گه له که تان بدن، نه وانه پاشه پوژیان بو ناو دوزه خه که نا هه موارترین پاشه پوژه، به لی وه کو خوا نه فه رموی

پاشەپۇژیان بۇ ناو دۆزەخە، چونکە بیدەنگ بون له سته مکاری و ههولێ بپینی دەستی زۆرداریان نەداوه^(٤٦) .
 کەواتە ئاین به نیسبەت (فرد) تاکه وه ناگاداری و پاپه پین و چاودیری دەررون و . ضمیر . خۆئاماده کردنه بۆ لێپرسینه وه له لایه ن خواوه، له هه موو کرده وه و چپه یه کی ناو توئی توئی دلسی، که ی ئەمه حالی سهرخۆش و به نگ کینشه، به لکو سهرخۆش و تریاک خۆری راسته قینه بریتیه له و مادیه ی دان به ئاین و پۆژی پاداشتا نانیّت، بۆ ئەوه ی را بکات و هه لیبیت له هه موو کرده وه ناپه سه نده کانی و وائەزانی تەمەنی هەر تەنیا ئەو کاتیه تییدا ئەژی .

پۆلیس چاوی لئی نه بی هیچ چاودیرییه کی نه یینی و (غه ییبی) تری به سه ره وه نییه، بۆیه چی بکات ئەیکات و کو له هیچ شت ناکاته وه .. ئەمه له کوئی و ئەو مروّقه مووسولمانه له کوئی ئەگەر دراوسینکه ی شه و به برسیتی سه ری نایه وه یان داریکی دا له گویدریرژه که ی خۆی به تاوانبار ئەزانی، به رامبه ر ئاین و خوا.^(٤٧)
 ئەمه به نیسبەت تاکه وه. با زۆر به په له یش سه یریکی سه ره پییی میژووی گه لانی مووسولمان بکه ین، بۆ ئەوه ی بزانی نایا راسته،

^{٤٦} شبّهات حول الاسلام، فصل الدین الفیون الشعوب، ص ١٧١.

^{٤٧} حیوار مع صدیق الملحد، هل الدین الفیون؟ ص ٣٥.

ئایین، ئایینی ئیسلام، تریاک بووه و گهلانی بهنج کردووه و کوۆتی کردوون و نهیهیشتوووه داوای مافی رهوای خویمان بکهن .
 ئهوهی راستی بی ههرکهسه سهیریکی میژووی کوۆن و نووی گهلانی مووسولمان بکات، ئهبینیت هه موو کاتی ئاین ههوینی هه موو شوپشیک و دهنگی ئازادی و هه لگیرسیینه ری سوۆزی پرگاریخوازی ئهم گهلانه بووه، چوۆن وازی لی ئههینین و ئهیدینه دهستی میژووی کوۆن و موزه خانه، به لام دیننه سه ر میژووی تازهی ئهم گهلانهی که ئایینی پیروۆزی ئیسلام له دل و دهروونیاندا نهگرئ، سهیر ته کهین هه موو شوپشیک، هه موو پاپه رینیکی گه لی، هه موو دهنگیکی داوای ماف، ئیسلام و زانایانی ئایینی ئیسلام هه لگیرسیینه ر و سه روۆکی بلیسه و نه خشه کیشی شوپشه که بون .

واله خواره وه چه ند نمونه یه کی ئه خهینه به رده ست خوینه وارانئ به پیز، به هیوای لیکوۆلینه وهی راستی و ناراستی مه سه له که بن:

له کاتی له سالی ۱۷۹۹ ناپلیوۆن یه که م هیرشئ هینایه سه ر میصر، نووستبون و پرخه ی خه ویان ئه مپه ر و ئه وپه ری ولاتیانی گرتبووه وه و هیه چ که سی به رهنگاری ئهم هیرشه ی نه کرد و دانه به زی بو گوڤه پانی فیداکاری، جگه له زاناکانی

ئیسلام و زانایانی . نه زهر . ی پیوژ نه بی، به لئ ته نیا زاناکانی
 نه زهر بون توانییان گیانی غزاو هستی فیداکاری له دهر وونی
 لاوه کانی میصردا ببزوینن، به مهیشه وه نه وهستان هه تا
 کاربه دهستانی ولاتیان له کونی ژووری رابواردن دهر په پړاندو به
 هه موویان و له ژیر فرماندهی زانا نایینییه کاند، به ره و
 گوږه پانی جیهاد که وتنه پړی و ملیان شوږ نه کرد بو دوزمن وه کو
 جوجه له بیانگریټ، به لکو بست به ست هر له قهراغی دهریای
 سپی ناوه راست، له گه ل ناپیلیوژن و سوپا داگیر که ره که ی جهنگان
 هه تا هاتنه ناو گوږه پانی نه زهری پیوژ وه، به لام دوزمنی
 چه پهل پیزی نه زهری نه گرت و ماموستاکانی نه زهری له ناو
 مزگه وته که دا دهر هیئاو له به رده مزرگه وته که دا هه لیواسین. (٤٨)

ب . زور به مان شوږشی پزگار یخوازی جه زائیرمان له پیردیت و
 هه لویستی گیانبازی پوله کانی جه زائیر به رام بهر به
 ئیمپریالیزمی فهره نسی داگیر که^(٤٩)

پرسیار بکه له میژوونوسه راسته کان و نه و پیاوه رامیارییانه ی
 که جار به جار سه رسم له راستی نه دن، بزائن پاله وانانی

^{٤٨} حركة الاسلام ومفكر الغرب، د. محسن عبدالحمید، ص ٤٤.

^{٤٩} به لئ نهو فهره نسیایه که مان مرؤفی کارتونی لای نه مان سه ری دهر هیئا،
 که چی خویمان هه موو مافیکی مرؤفی جه زائیر، به لکو مرؤفه که ی خویشیان،
 پیشیل کردبوو.

هه لکردنی ناگری شوپشی جه زائیر کی بون، دیاره که هه موویان ده لئین زانایانی پیروزی ئیسلام بون، ئایا هه زانایانی ئاین نه بون و به ناوی ئاینه وه نه بوو ههستی ولاتپهروه رییان له گیانی لاوانی جه زائیردا خرۆشان ؟

زمانی عه ره بی، که زمانی زکماکی خویان بوو، خویندن و نووسین به هه موو شیوه یه که قه دهغه بوو، چونکه زمانی په رسمی زمانی خویندن و ته نانهت زمانی بازگانییان، زمانی فه ره نسی بوو، نه و تاقه جینگایه ی که پارێزگاریی زمانه که یانی نه کرد و پۆله کانی فییری زمانه که یان نه کرد، بریتی بوو له قوتابخانه ئاینییه نه هلییه کان^(۵۰)

هه رکه سه نه گه ر چی به سه ریپیییش بی سه یری شوپشی جه زائیر و چۆنیه تی پزگار بونی جه زائیر بکات، ناوی مامۆستای شوپشگێره کان، هانده ری لاوه کان (شیخ عبدالحه مید بادیس)، به گه وره یی به دی ئه کات، (ئیمام بن بادیس) دروشمیکی نووسی و دایه ده ست لاوانی جه زائیر هه تا ئالای پزگارییان پی هه ل نه کرد، وازیان نه هیئا، دروشمه که ش (ئیسلا م ئاینمه، جه زائیر نیشتمانمه، عه ره بی زمانمه) بوو^(۵۱)

^{۵۰} وکو زمانی کوردی و حو جره ی فه قئی جار ان .

^{۵۱} حركة الاسلام ومفكر الغرب، ص ۶.

بن باديس به شيويهه كه پوله كاني جه زائيري له فيله كاني
نيمپرياليزم ناگادار كرده وه كه نه يوت. (۲)

وه لّاهي نه گهر فهره نسا داواي وتني (لا اله الا الله) م لي بكات
نايليم، چونكه نهو (لا اله الا الله) يه بي مرامهت نييه و فيله له
موسولمانه ساويلكه كان. نه ي كهس هه يه بتواني هه لويستي
شوپرشيگيرانه و ئيسلاميانه ي (عبدالقادر جه زائيري) له
ميژووي شوپرشي جه زائيردا بسپريته وه، قورئاني گرت به
دهستيه وه و بانگه وازي غه زاي كرد دژي نيمپرياليزمي داگيركه.
نه ي كهس هه يه بتواني چاو بنوقيني له راستي شوپرشي
موسولمانه كاني هيندستان به رانبه ر به ئينگليزي داگيركه،
هه تا گه يشته راده يه كه له يه كه پوسته ي كارواني شه هيداني
ئيسلامدا (۳۰۰۰۰) لاي موسلمان به شيوه ي كو مه ل شه هيد
كران .

ئايا ماركس يان هر خه له فاويكي تري وهك (ماركس) راست
ئه كات نه ئي: ئاين تريكي گه لانه، ئايا ئيسلامييش هه روايه؟
نه گهر بگه پرينه وه بو عيراق و هه موو راپه رينه گه ليهه كاني،
سه ير نه كه ين زاناكاني ئاييني پيشه واي كارواني شه هيدان بون.
ئيستاش زور كهس تابلوي ريشيي خويناوي مه لاي له دهستي

^۲ ابن باديس و عروبة الجزائر، محمد الميلي، ل ۶۳، ۶۴.

ئینگلیز که له راپه‌پینه‌که‌ی حوزه‌یرانی (۱۹۲۰) له خوارووی عیراق پووی دا، خوئنه‌گه‌ر زانای ئایینی دهرچووانی حوجره دهربکه‌ین له شوپشگیپرانی کوردستان، هه‌ر له دیرین زه‌مانه‌وه هه‌تا ئه‌مه‌رۆ، جگه‌ له سفریکی زه‌ق نه‌بێ هیچمان به‌ده‌سته‌وه نامینئ؟^{۵۳} به‌ خویندنه‌وه‌ی میژووی شوپشگیپرانی کورد.

ئهم راستییهمان وه‌کو هه‌تاو بو دهرئه‌که‌وی، کاتئ که‌ زمانی کوردی له ئیران و له‌ تورکیاو له‌ سوریا قه‌ده‌غه‌ کرا، کون نه‌بوو خوی تیدا بگری، نایا جگه‌ له‌ مزگه‌وت و پیاوانی مزگه‌وت کئ دانه‌دی داو خه‌ملاندی و که‌له‌پوریکی پر له‌ شانازی بو پاشه‌که‌وت کرد (خست)؟!^{۵۴}

دیاره‌ هیچ که‌سئ له‌ ئاستی ئهم راستییانه‌ چاوی خوی کویر ناکات، مه‌گه‌ر که‌سئ چاویله‌که‌ی له‌ سه‌ربازگه‌ی (کوفر)ه‌وه‌ پوژه‌لات یا پوژئاوا، بو‌هاتبئ^(۵۴)

^{۵۳} بو‌ نمونه‌ سه‌یری کتیبی شوپشه‌کانی کورد و وه‌کوردو کۆماری عیراق علاء الدین سجادی و شه‌ره‌فخانی به‌دلیسی مشاه‌ر الاک‌راد محمد امین زکی به‌گ بکه‌.
^{۵۴} پیره‌میژدی فه‌یله‌سوف چه‌ند جوانی فه‌رمووه‌ له‌و چامه‌یه‌یدا که‌ بو‌ شه‌هیدانی کوردستان نه‌لی:

هاتن شه‌هیده‌کان به‌ جلی سوری خوینه‌ره	دایکی وه‌تن هه‌سه‌ سلوویان بسینه‌ره
(شیخ‌قادره) له‌ پێشه‌وه‌ سه‌رقاله‌ی ئه‌مران	چه‌ند جوانه‌ خوین و پێشی سپی پیرو نه‌رجوان
سه‌یری له‌مانه‌ که‌ هه‌موو کوردی حسن شکه‌ن	گیانیان پێشکه‌ش نه‌کردو نه‌یانوت بژی وه‌تن

وهره میژووی راسته قینهی ئەم گەله موسلمانانە بە هەموو زان و نەتەووە و هۆز و کۆرپنیکەووە بخوینەرەووە، هەلۆیستە شوپرشگێرانه کانیان بە پینووسیکی سوور دیاری بکە زۆر بە ئاسانی بۆت دەردەکەوئێ که ئیسلام بە نزیکی شوپرشەکیان بوو، زانیانی ئایین و خواپەرست پینشمەرگەیی شوپرشەکە و قوچی قوریانی راپەرینەکە بون.

ئەهی ئێران و قەلای فیرعهونی پەهلەوی که زیاتر له دوو هەزار ساله رەگی داکوتاوه، ئەگەر ئیسلام و ئایینی ئیسلام نەبوو، چی پالێ بە قوتابی زانکۆکانی تاران و شارەکانی ترەووە ئەنا خوێان فرێ بدەنە ژێر پینی دەبابە کاتێ سەربازەکانی حەمەرەزا شای بۆگەن بە شەستیر دەوری کۆمەلێکی ئەگرت، کۆمەلێکی تر ئەهاتن و بە سرودی (الله اکبر) بە زەردەخەنەووە پیشوازینیان له مەرگ ئەکرد، هەتا هەر بە چەپلە و هاوار و خوێشانندان، ئەو دەولەتە گەورەییە و هەموو سازمان و ساواک و مخابەراتی ئەمریکی و بەکرینگراو و چلکاوخۆری شاهەنشایان پووخاند، بە شیۆهیک بە نەخشەیی هیچ بلیمەتیکی سەرزەویدا نەدەهات، هەریەکە له ئاستی خۆی حەپەسسابوو، چۆن؟!

چۆن شاهەنشای ئێران پووخوا و کۆماری ئیسلامی له ئێراندا رەگی داکوتا.. ئیتر کامەیه تریاک. مام ماركس؟

ئایا مسوولمانەکان تریاک خۆر و بەنگ کێشن، یان ئەندامەکانی حزبی شیوعی کە بۆ کورسی وەزارەت و ئەمینداریتی گشتی خۆینی هەموو کوژراوەکانی حیزبیان خستە ژێر تايە ی مرسیدسەکانیانەو، بە ئی مرسیدس ۷۶ ی چینی پرۆلیتاری کوردی و شەقامەکانی ابو نواس بازارەکانی بەغدا.

۳. لای ئەوروپا و قوتابیانی کوفر، قوئاغی ئایین تەواو بوو و ئیتر مرۆڤ پیویستی بە ئایین نییە .

ئەو تە (فرۆید) قوئاغەکانی میژووی ئادەمیزادان لە پروی سایکۆلۆژییەو ئەکات بە سی قوئاغەو، هەر قوئاغیک هاتە پیئشەو قوئاغەکی تر باوی نامینی .

قوئاغی یەکەم : ئەفسانەپەرستی و ریزگاوی و خورافیات، قوئاغی دووهم : ئایین .

قوئاغی سیهەم : دوا قوئاغی مرۆڤایەتی، قوئاغی زانیارییە.^(۵۵) کەواتە لەو کاتەو قوئاغی زانیاری دەستی پیکردوو، ئەبێ قوئاغی ئایین تەواو بووبی، خو هەرکەسیک شوین ئایین بکەوئت واتە شوین شتیکی پووچ و بی مانا کەوتوو، خو ی بە شتیکی دوور لە ژبانی هاوچەرخواوە خەریک کردوو، هەر لەبەر ئەم خالەیه بە خواپەرست و ئایین پەرورەکان ئەلین کۆنەپەرست،

^{۵۵} شبهات حول الاسلام، د. محمد قطب، ص ۱۲.

جا ئیستا با بزانیڭ راستە کە ئایینی ئیسلام باوی نەماوە و
پییوستمان پیی نەماوە؟

ئایا راستە مووسولمانەکان کۆنەپەرستن ؟
یان راستە کە ئایین ئیستار لەم قوناغەیی ئیستا و لەم میژوووە
تازەدا، دەور نابینی ؟

ئەوانەیی و ئەزانن ئیسلام باوی نەماوە و پییوستمان پیی
نەماوە، ئەو هەژارانەن کە هەر ئەوەندەیان لە ئیسلام
پیگەیشتوووە و وەکو لە قوتابخانەدا خویندوویمانە و وا ئەزانن
ئایینی ئیسلام لە کاتیکی تایبەتی و بۆ ناو گەلیکی نەفام و
بتپەرست هاتوووەتە خوارووە، بۆ ئەوەی لە بتپەرستی
بیانگەرینیتەووە و نەهیلی "کچەکانیان زیندەبەچال بکەن"، یان
وا تیگەیشتوون هەموو ئامانجی ئیسلام ئەوەبوو کە عەرەب لە
چەند خیلکی پچر پچر و چەند هۆزکی دوژمنکاری
ناوخییەووە بکاتە یەکیارچە و عەرەق و قوماریان لێ قەدەغە
بکات.

دیارە خۆ ئەمانەش هەموو جیبەجێ کران، کەواتە ئەو
ئامانجە کە ئایینی ئیسلامی بۆ هاتوووە، هاتوونەتە جیگا و
ئیستاش نە بتپەرست ماوە و نە باوی تالان و برۆی هۆزچیتی
عەشایەری و نە کەس کچ زیندەبەچال ئەکات. کەواتە

پنویستمان بە ئایین نەماوە، بەوشیۆهیه قۆناغی ئایین تەواو
بووہ گوینزرایەوہ بۆ لاپەرەکانی میژوو و کونجی مۆزەخانە.
بەلام لە راستیییدا ئەوانەیی بەوشیۆهیه سەیری ئیسلام ئەکەن،
هیچ لە ئیسلام نازانن، لە هاتنی ئیسلام و قورئان چی بووہ؟

ئیسلام بۆچی هاتووہ ؟

ئیسلام بۆ چه سپاندنی یهك تاقه وشه هاتۆته خواره وه، كه شه و وشه یهش بریتییه له (پزگاری)، پزگاریی مرۆڤه له ئاره زووکاری، پزگاریی مرۆڤه له ژیرچه پۆکی مرۆڤه، پزگاریی مرۆڤه ته نانهت له ترسی مردنیش، مه به ستمان له پزگاریی مرۆڤه له ئاره زووکاری نه وه یه هیچ ئاره زوو و چه زیك نه توانی له پرپه وی خوی، كه خهلیفه ی خوایه، لای بدات، ته نانهت خو شه ویستی و شه هوه تی ژیانیش، چونكه زور جار خو شه ویستی ژیان و ترسان له مردن نه بیته هوی سه رشوپکردنی مرۆڤه بۆ مرۆڤیککی تری وهك خوی، وهكو خوی له مرۆڤایه تیدا، وهكو خوی بی هیز و بیده سه لات به رانبه ر هه موو جوړه سزایه کی خوا یی، ئایا نه م شیوه ی چه وساندنه وه ی كه ئیستا به ناوی پرژیمه کانی سه ده ی بیستی پیشکه وتن خوازه وه نه کریت و دۆزه خترین شیوه ی سزا پیشانی مرۆڤه نه دریت، ئایا له پیش هاتنی ئیسلامدا و له دهوری نه فامیتی عه ره بدا نه م جوړه چه وسانه وه هه بوو یان نا ؟

ئایا مرۆڤه له م چه رخه دا زیاتر له هه موو چه رخیک ژیر دهسته تر و ئاتا جتری پزگاری نییه ؟

دیاره به ئن، خو هه تا تاقه مرۆڤیککی نه م نه ستیره ی ئاده میزادانه ژیر دهسته بی و مرۆڤی تر، ئیتر به هه ر شیوه یهك و به هه ر

ناویكەو بەچەوسیننریتەوہ ئیسلام دەوری ھەرئەمینی. مروۆی سەرلینشیاوای سەدەدی بیست زیاتر لە پێویستی بو ھەوای ئۆكسجینی، ئاتاجی ئیسلامە، چونكە پاش مردن پێویستی بە ئۆكسجین نامینی، بەلام پاش مردنیش پێویستی بە ئیسلام ھەیە، ئایا كە شارستانیەتی ماددیەت و قوتابیانی فرۆید. خۆیان لە باوەر بە خوا دارنی، قازانجیان كردو پشوویان دا؟ نالیم فلانە شیخ یان فلانە مەلا لەم بارەییەوہ ئەلی قازانجیان نەكرد، بەلكو وا لە خوارەوہ ھاواری نووسەریکی جیھانی زۆر بەرز و ژیاوی شارستانیەتی ماددیەت بە ھەردوو بەشەكەییەوہ و سەربازیکی كۆمونیستی ئەوسا و ھەنگری خەلاتی نۆبلی ئیستا، ئەخەینە بەردەستتان، كوردواتەنی، ئیووش خۆتان و خوای خۆتان، ئەو نووسەرەش (سۆلجەرتسەن) ھ، سۆلجەرتسەنی پوسی وەك نووسەریکی ئاسایی لە پوسیادا نەژیاوہ، كونجیکی ژیان بگریت و بنووسیت، بەلكو لەگەڵ ھەموو شەپۆلیکی تال و سویری ژیان پوسی و گەلی پوسیادا ژیاوہ و ھەر لە چەرخێ برسیتی پوسی ھەتا چەرخێ دیکتاتوریتی ستالین، لە ھەموو قوناغەکانی گۆراندنی پوالتی ژیان پوسیادا ژیاوہ، چەرمەسەرییەکان و تەپاوتلی گەلەكەیی قوتابخانەیی بوو و فییری نووسین و بیرکردنەوہی كردووہ و سەربازیکی گیانبازی

ولاته که ی بووه، چه کی پووبه پووی دوژمن هه لگرتووه و ژيانی
 ئاواره یی و برسیتی و تینویتی سه ریازیشی تا قی کردو ته وه،
 کاتی وه ک نووسه ریکی سه ره به ست په نجه ی بو (دیکتاتوریه تی
 شیوعی) پاکیشاوه تووشی به ند و کوټ و که له چه هات
 به وه یشه وه نه یان هیشت به لکو وتیان شیت بووه و وه کو هر
 نووسه ریکی تر که دهنگی ئازادی له پوسیدا به رز بکاته وه،
 خه لاتی شینیتی پی نه به خشن، خستیان شیتخانه، له م کاته ی
 ژيانی به ندی تی شیتخانه یدا گه لیک نووسین و رومانی - ریوایه -
 ی نه نارده روژئاواو له وی بلاویان نه کرده وه و نه گوپردرایه سهر
 زوریه ی زمانه کانی بیگانه، له م کاتانهدا هیرشی زور زله زله ی
 نه کرده سهر یاسای کومونیستی به گشتی و پوسیا به تایبه تی.
 له م کاتی به ندی یه دا بوو خه لاتی نو بی پی به خشرا، کاتی پوسیا
 زانی نه م کابرایه ی پی بیده نگ ناکری و ئابرووی بو خو یی و
 بیروباوه پی کومونیستی نه هیشتووه، بریاری ده کردنی
 سولجه رنی تسنی دا، له پوسیا ده رکراو به وجوره له نیشتمانی
 خو ی شاربه ده ر بوو، به ده رچوونی له پوسیا و هاتنی بو روژئاواو،
 چند کتیبکی زور به رزی ده رکردو تیایدا باسی لئقه و مان و
 قوربه سهری گه لی پوسی هه ژاری کرد به ده ست یاسای
 دیکتاتوری ماركسایه تییه وه، به ناوبانگترین نه و کتیبانه ی،

کتیبي (ئەرخەبیل گولاج)ە، ئەرخەبیلیش ناوی یەکیکە لەو بەندیخانەیی که ئازادیخوازانی روسیا بە دەست پزڤمی ئەمپروی روسەوه تینیدا ئەنالینن، مەبەست لەو کتیبه و ناوینیشانی ئەو کتیبه ئەوێه که بەندیخانەکانی پزڤمی روسیا وەکو دورگەیی پەرش و بلاوی نیو دەریا، هەموو شوینیکی ولاتی روسیایان گرتۆتەوه.

بەلێ بەو شیۆهێه گێژەلووکەیی ژیان سۆلجەرنیتسن ی وەکو قتگە لاشک خولاندەوه هەتا لە ئەمەریکا دای بەزەویدا. سۆلجەرنیتسن وای ئەزانی سالی ۱۹۷۴ ئەو سالیه که لە دیکتاتورێ کۆمۆنیستان پزگاری ئەبی بۆ بەهەشتی پۆژئاوا، چونکه کوردواتەنی: دەنگی دەهۆل لە دەورەوه خوشە. بریسک و هورێ شارستانیەتی پۆژئاوا و سەرەستی و بەرەلایی پۆژئاوا زۆر سۆلجەرنیتسنی سەرسام کردبوو، بەلام ئایا وایه؟

ئایا وایه پۆژئاوا لە پۆژهلات باشتره؟

ئایا دیکتاتوریهتی سەرمایه داری لە دیکتاتوریهتی سوری کۆمۆنیستی باشتره؟ یان

ئایا وایه سۆلجەرنیتسن ئەخەلەتی؟

ئەبی لەمەولا چی بنووسی و چی بلێ، ئایا لەمەودوا ئیتر ئەبیته شایهیری پۆژئاوا و گۆرانی و ستایش بەشان و بالی پۆژئاوادا

ئەلی؟ ئەم پرسیارانە لە مێشکی زۆر لە نووسەرانی پۆژھەلات و پۆژئاوادا وێڵی وەلام بوو، هەتا ئەمسالی ۱۹۷۸ گەورەترین زانکۆی ئەمریکی، زانکۆی (ھارفارد)، پیریاری دا پروانامەیی دکتۆرای شانازی (فەخری)ی بە سۆلجەرنیتسن بێخەشیت، پۆژی وەرگرتنی پروانامەکە ھەزاران کەس گۆی قولاخ بون کە سۆلجەرنیتسن ئەبێ چی بلی؟

زۆر کەس خۆی نامادە کردبوو سۆلجەرنیتسن تەنھا ھێرش بۆ سەر کۆمۆنیست و مارکسایەتی بکات و سوپاس و ستایشی بەرەیی پۆژئاوا بکات، چونکە خانەخوئی بون و داندەیان داو، بەلام بە پێچەوانە وە وتاریکی زۆر بەرزی مێژوویی داو و ناپاستی بەنامەیی ژیان و واقعیی ھەردوو بەرەکە، پۆژھەلات و پۆژئاوای تێدا باس کردوو. ئەو وتارە بوو قەوالەیک و گۆرا بۆ زۆربەیی زمانەکانی جیھان، بەئێ بوو قەوالەیک، چونکە سۆلجەرنیتسن وەکو ھەکەمیکی گۆرەپانی ھەردوو یاساکە، کۆمۆنیستی روسی و سەرمايەداریی خۆرئاوایی ئەمەریکی، زۆر بە باشی ئاگادار و شارەزای کاکلەیی ھەردووکیان بوو، پەسپۆرانی پەنجەیی بۆ پووخاندن و گسکداننی باخەلی ھەردووکیان درێژ ئەکرد، سۆلجەرنیتسن لە وتارەکیدایتی:

پوڭئاوا و شارستانىتى ئەوروپا بەرەو نەمان ئەپوات لەبەر چوار
هۆى سەرەكى:

١. رابواردنى ماددى: ولاتە كۆمۆنىستەكان باوەپريان بە خوا
نەماو و پەوشت و گيان (رۆح) نرخى نىيە، چونكە فەلسەفەى
پىبازى ولاتەكەيان هەروايە. پوڭئاوايىش تووشى هەمان درم
بون و لە ئىلحاددا بە يەكترى ئەگەنەو، شارستانىيەكيش بەم
شيوەيە چلئىس بى، هەر خەرىكى هەلپە و گەپان بى بە دواى
رابواردنى نازەئيدا، ديارە هەرگيز پۆلەكانى نامادەى قوربانى نين
و شارستانىيەكى ترسنوك دەرئەچىت و هەر پوڭزەى بەشيوەيەك
مل بۆ دوزمەكەى خۆى كەچ ئەكات هەتا سواری مىلى بى،
چونكە ئەيەوى كۆتى و سەلامەت بژى.

٢. ترسان لە مردن: پوڭئاوا وەك شەمشەمە كۆيرە لە تيشكى
ئايىن هەلەت، ئەمەش بوو هۆى ئەوەى كە گيانى لەخۆبردن و
فیداكارى لە دەست دەرچىت، بەلام ئەيانەوى بژين، ئىتر چۆن
ئەژين گرنگ نىيە .

سۆلجەرنىتسن لەم بارەو نەمۆنەيەكى جوان ئەهينىتەو و
ئەلى: هەر لەبەر ئەمەيشە سەير ئەكەين لەم سەدەى بىستەمەدا
هېچ جەنگىك نەبوو تووشى پوڭئاوايىەكان بووبى و تىيدا
سەرکەوتو بن، بەلكو لە هەموو جەنگەكانيدا پەناو هاوارى

بردوټه بهر ولايتيكي تر بو ټه وهى يارمه تى بدات، له جهنگى جيهانى يه كه مدا په ناي برده بهر روسيائى قهيسه رى، كه ټو كاته روسيا له چاو ټه ماندا نه ده ولټ بوو، نه خاوه ن هيج ياسا و پڙيميك بوو.

له جهنگى جيهانى دووهم (جهنگى هيتلر) دا، له بهر ټه وهى پوڙټاواييه كان ترسنوك بون، هر چهك و جبه خانه يه كى چاكيان هه بوو دايان به سوقيه ت . روسيائى شيوعى .. به ټى روسيا توانى زال بيت به سهر هيتلر دا، خو ټه گهر گيانى ليبور دن له پوڙټاوا دا زينده به چال نه كرايه، پوڙټاواييه كان خو يان ټه يان توانى هيتلر له ناو بهرن و نيوهى ټه وروپاشيان له ده ست دهر نه چيټ، به لام نايآ ته نيا به له ده ست دهر چوونى نيوهى ټه وروپا كوټايى پى ټه ات...؟ دياره نه خير، به ټكو روسيا بووه ملوژميك بو پوڙټاوا، ههر پوڙه وهكو گيسكه كهى هه ياس ټه يان با ته وه به قابلو خهى خو ياندا.

٢. پوڙټاوا كه سايه تى خو ي ون كر دووه، هه موو پوڙټاواييه كان به سه روك و ټه ندامه كانى كو مه ليانه وه و تابلوى كه م هيژيى، وهكو ميږدز مه سواريان بووه.

٤. سولجر نيټسن ټه ټى: گه وره ترين په له يه ك له شارستانيه تى ټه وروپادا كه پوڙټاواييه كان شانازيى پيوه بكهن، ورده كار بيان له گوپرايه ټى ياسادا و جي به جى كردنى ياسا زور به ورييه،

به لām یاسا وهکو خیرخواه نه پارێزێ، هه مان یاسا له پۆژئاوادا خراپه کاریش نه پارێزێ، چونکه دهولت گیری خواردوو به دهست چۆنیتی جیبه جیکردنی (تطبیق) یاساوه، بۆ نمونه نهگه . کۆنفرانسی نه مریکی . بیهوی یاسایهک دانێ بۆ پارێزگاریی وزه . طاقت . نه تاکهکان به گوئی نهکن بهوهی هه ندی له رابواردنی پۆژانهی خویان پیشیل بکن، نه کۆمپانیا گشتیهکانیان بهگوئی نهکن و بهرژه وهندی گشتی نهخه نه پیش چاوی خویان، ئیتر سه روکی ولاته که دهسته و نه ژنۆ لیی دانه نیشتی، چونکه کۆمپانیاکان به شیوه یهک زالن به سه ر دهولته دا پۆژ تا ئیواره پیاوانی رامیاریی ولات هه ولی پازی کردنی کۆمپانیاکان نه دن، بۆ نه وهی به مینه وه .

له بهر نه مانه نه بینین پیاوانی میژوویی و هه لکه وت و له پۆژئاوادا ون بون، له لایه که وه و له لایه کی تره وه له شارستانیتهی ترسنۆکیدا نه ژین.⁽⁵⁶⁾

جا پاش نه وهی گویمان له سۆلجه رنیقتسن گرت، منیش نه لیم: ئیوهش خۆتان و خوای خۆتان... بۆ نه وانهی که نه لێن ده وری نه ماوه، تاچه پرسیا ریکم هه یه ئایا چی له ئیسرا ئیلدا نه وه موو خه لکه ی کۆکردۆته وه که هه ریه که یان هه لگری نه ژادنامه یه کی

⁵⁶ نه م باسه م له کوفاری (العربی) کویت، ژماره: 237 مانگی ئابی 1978 وه رگرتوه .

جیاجیان و ھەریەکەیان لەمپەر و لەوپەری سەرزەوی کۆیونەتەوہ
و زۆریەیی دراوسێکان لە زمانی یەکتەری ناگەن و ھەریەکەیان
جۆرە پەنگێک و ھتد
چی کۆی کردونەتەوہ و بە چەند ملیۆنیکی کەمەوہ لەرزوتایان
بۆ ناوچەکە بەتایبەتی و بۆ جیھان بە گشتی، بپریوہ؟!

هەلۆیستی شارستانیەتی ماددیەت بەرانبەر بە بیروباوەری ئیسلامی :

لەبەرئەوێ شارستانیەتی ماددیەت (کوفر) دوو سەنگەری هەیە ، سەنگەریکیان بە کفری پۆژئاوا ناسراوە، ئەوێتریان بە کوفری سووریان کوفری پۆژەهلات ناسراوە .

دیسان لەبەرئەوێ هەریەکەیان جۆرە هەلۆیستیکی تایبەتی خۆی هەیە بەرانبەر بە ئیسلام و گەلانی مووسولمان هەریەکەیان بەجیا باس ئەکەین. لەپێشەوێ دێینە سەر هەلۆیستی کوفری پۆژئاوا، دوایی هەلۆیستی کوفری سووریش باس ئەکەین، کافرەکانی خۆرئاوا هەرچەندە بە دلێکی زۆر پڕ لە قینەوێ پوویمان نا بەرەو ولاتە ئیسلامییەکان، بەلام زۆر زۆلانی پوویمان نا، لە پێشدا هاتن شارەزاییەکی تەواویان لە خووبەوشت و هۆی دەمارگیری و چۆنیەتی خەلەتاندنی مووسولمانەکانی پەیدا کرد، سەرچاوەی باوەر و پالەپەستۆی شوپش و راپەرینەکانیان دۆزییەوێ، ئەمجا نەخشەییەکی زۆر وردیان کێشا بۆ هێرش هێنان و جا تەشریفی ناخیریان هێنا لە ساڵی ١٨٨٢ کە ئینگلیز تەوانی شوپشی ئیسلامی (عەرابی) لە میسر کپ بکاتەوێ و بانی رەشی بکێشێ بەسەر ولاتەکەدا .

زۆر لێیان پوون بوو کە تەوژمی باوەڕی ئیسلامی لە ھەر دلێکدا پەنگی خواردوو، بە شوپۆش نەبی دانامرکئی، (مجلس العموم) ی بەریتانی بە سەرۆکایەتی سەرۆکۆھزیران . گلاستۆن . کۆنگرەییەکی زۆر گەورە بەست، پاشانیش کە . فیکتۆریا . بوو بە ھاوبەشی کردن بۆ دانانی نەخشەی چۆنییتی دزینی لاوەکانی ئیسلام و یەخسیرکردنیان بۆ کارگوزاریی خۆیان لە کۆنگرەکەدا (گلاستۆن) قورئانیکی پیرۆزی بەرزکردەو و وتی ھەتا ئەم کتیبە لەناو میسریریەکاندا بمیئن و سەرمەشقی ژیانیان بی، ئیمەش ناتوانین لەو خاکە پەگ داکوتین و نیشتەجی ببین، کەواتە پێویستە پێبازیکی پامیاریی پەرۆردەیان بۆ دابنێن کە ئاین و . ئەم کتیبە . لە پێش چاویان سووک بکات و ھەرچی پیرۆزی و پێزی ئەم کتیبە ھەیە لە دەروونیا نا نەمیئن. ^(۵۷)

بەئێ ئینگلیز پامیاریی زانستی لە میسردا لە ژێر ئەم نەخشەییەدا دارپێژا، ئەمان وەکو شیوعییەکانی لای خۆمان نەھاتن یەکسەر داوای لابردنی دەرسی ئاین بکەن لە قوتابخانەکاندا، دەرسی ئاینیان ھێشتەو، بەلام کام ئاینە ئەخوینرا ؟

^{۵۷} تەفسیری خال، شیخ محەمەدی خال، بەرگی یەکەم، وە کتیبی شېھات حول

ئەو ئیسلامە ئەخوینرا تەنیا بریتی بێ لە نوێژکردن و زەکات و سەرفیترە... ئەو ئیسلامە ئەخوینرا کە بریتی بێ لە کێلی گۆرستان ماچکردن و پەڕۆی سەوز ھەلگرتن و ھۆننەوھ تەسبیحی (۱۰۱) دەنکی، ئەو ئیسلامە ئەخوینرا کە بریتی بێ لە مارەکەیی دۆزەخ و ھەفتا حۆرییەکەیی بەھەشت و لەبەرکردنی ناوی جنۆکە و ھال و شەوھ، قورئان تەنیا بۆ بەرەکەت ئەخوینراوھ بۆ پاسی کێلگەکان، ئەگینا ئیسلام کە بریتی بێ لە یاسایەکی تایبەتی بۆ پەرورەدە و زانیاری و پیگەیانندی لاوانی قورئان، ئەگینا ئیسلام کە بریتی بێ لە ژیان و جەلەوبەدەستی ژیان، ئەمانە نەك قوتابی میسر و دەولەتانی تری ئیسلامی نەیان ئەزانی، بەلکو باسکردن و ناوبردنیشتی بقی بوو، بقیەك زانایانی نایینیش سلیان لی ئەکردەوھ، چونکە ھەزاران ناووناتۆرەیی بۆ دروست ئەکرا و ھەزاران گیزوگولنگی خیانەت و جاسوسی و ھتدیان بۆ ئەھۆنرایەوھ، جارجاریش دواکەوتووی نەگونجاوی ئیسلام و پێشینیکردنی مافی ئافرەت لە ئیسلامدا و کۆنەپەرستی ئیسلام. لە جینی ئەمانە ھەمووی، یاسایەکی ریک و پیک و پێشکەوتووخوازی (بە خەیاالی خۆیان) ئەوروپایان پی ئەوتن. بە کورتی لە پۆلەیی مووسولمانەکان نەوہیەکیان دروست کرد خۆی کویر و کەپ و لال بێ و بە چاوی ئەوروپا ببینی و بەگوئی

ټه وروپا بېیستی و به زمان و شیوه و چوښتی بیرکردنه وهی
 ټه وان بدوی. له راستیدا نه خشه یه کی دوزمنانه ی ژه هراوی
 سه رکه وتوو بوو، ټه مه نه ک ته نیا له میسر، به لکو له هه موو ولاته
 ټیسلامیه کانی تریش بهم نه خشه یه هه لسان و سه ریشکه وتن،
 بویه ټه بینین کومه لیکي پوله روشنبیره کانمان په روه رده و
 پالفته ی ټه و نه خشه یه، بی ټه وهی خو یان به خو یان بزاند،
 هه رچهنده ټه م ولاته ټیسلامیه نه توانی یان به پوآلهت خو یان
 له ژیر چه پوکی ټه وروپاییه ټیمپریالیزمه کاندازگار بکه ن، به لام
 له راستیدا خو شیان هه ر ټه و پامیارییه زانیارییه ی ټه و بوی
 داناون، له سه ری ټه پون، ټه مه بوو به کورتی هه لو یستی
 کافره کانی پوژئاوا به رامبه ر به بیروباوه ری ټیسلام،
 هه لو یستی کی ژه هراوی وه کو کورد ټه لی: دوزمنیکي نهرمه بره.

كوفرى سوور و قۇناغەكانى :

وا ئىستا دىننە سەر ھەلۆىستى كافرەكانى پۆژھەلات بەرامبەر بە ئىسلام و گەلانى مووسولمان، جا وەكو بو نمونە (كوفرى سوور)، كوفرى پۆژئاوا و ولاتە ئىسلامىيەكان، ئىنگلز و مىصرمان ھىنايەو، ھەرەھا بو نمونەى ولاتە ئىسلامىيەكان بەرامبەر بە ھەلۆىستى كوفرى پۆژھەلات و ماركسايەتى، موسلمانەكانى روسيا ئەھىننەو لە يەكئىتى شورەوى (پوسى) پتر لە (۳۰) سى مليۆن مووسولمانى تىدا ئەژى، پىژەى موسلمانەكان لە چا و دانىشتوانى ولاتەكەيدا برىتییە لە ۱۵٪ ولاتانى قەوقاز و ازبگىستان و ئازەربايجان و تابستان و توركمانستان و كازاخستان، بەسەر و بەريانەو ولاتى ئىسلامىن و خاوەنى زىرپىنتىن مېژووى پۆشنىرى ئىسلامى بون، كەلە پىاوانى زانىارى . تەفسىر و ھەدىث . ن، ئەم ولاتانە دەولەمەندىرىن ولاتەكانى ترى پوسيان و كانى (ئاسن و مس و يۇرانيۆم) يان تىدا ھەيە، جا كاتىك شوپشى . بەلشەفى . لە ژىر سەركردايەتى بىروبـاوەرى ماركسايەتىدا پووى دا، مووسولمانەكانى روسياى شىوعى بەم سى قۇناغەدا تىپەپىون:

قۇناغى يەكەم: چەوساندنەو و لىدان.. كاتىك لە سالى ۱۹۱۷ دا شوپشى ئۆكتۇبەرى بەلشەفى سەركەوت و سەركردەكانى پوس

جیگیر بون، مووسولمانەکان بەر بەرەکانییەکی زۆریان کرد بۆ ئەوەی مل بۆ مارکسییەکان شوێر نەکەن. تەنانەت دەستیان دایە چەک و لە ناوچەکانی قەوقاز و تەتاردا پێشمەرگەیان دروست کرد و بەر بەرەکانیی چەکداری سەرکردەکانی و پزۆمی مارکسیایەتیان کرد، ئەویش لەبەر ...

۱. بیروباوەری مارکسیایەتی بیرەوهرییەکی (ملحدە) و بیرەوهرییە کە هیچ باوەری نییە بە خوای گیان و نادیار غەیب و پۆژی پاداشت (قیامەت)، لە بیرەوهری مارکسیایەتیدا ماددە سەرۆبەری ژیانە و چۆنیتی پەرەپێدانی و لێشاو کردنی بەرەم، پەيوهندی نێوان تاک و کۆمەڵ دیاری ئەکات، لەگەڵ پەيوهندی نێوان تاک تاکیشدا، بەلام بە پێچەوانەی بیرەوهری ئیسلامی، کە ئیسلام بیروباوەریکە لەسەر بنچینەی باوەر بە خوا و لێپرسینەوهری پۆژی پاداشت دانراوە. پەيوهندی نێوان تاک و کۆمەڵ، تاک لەگەڵ تاک و کۆمەڵ لەگەڵ کۆمەڵ، دیاری ئەکات. لێرەدا زۆر بە پوونی دیار نییە ئەم گێرە و کێشەییە تووشی کۆمەڵی مووسولمانان نابێ، چونکە ئەو تاکە مارکسییەیی کە دیکتاتۆریتی پرۆلیتاری بوو تە خوای و ترسی ئەو و سیخوهرەکانی نەبێ هیچ شتیکی تر نییە لە خراپەکردن بیگەرێنیتەرە، دیارە هەرکاتیێک پەنایەکی بۆ رێکەوت، چی بۆ

دهست بدات کوی ئی ناکاته وه، به لآم مووسولمان وا نییه، چونکه (ئیمان) جلّه ویتی و چهنده بتوانی خوی له یاسا بشاریته وه ناتوانی خوی له رقه بهری خوایی خوی بشاریته وه.

۲. نامانجی مارکسایه تی بریتییه له نه هیشتنی مآلداری خوی (الملکيه الفردیه) بۆ ئه وهی مآلداری گشتی (الملکيه العامه) جینگای پر بکاته وه، چونکه له یاسای مارکسایه تیدا مآلداری گشتی نامانجه و مآلداری خوی شتیکی زۆله، که وه کو له یاسای سه رمایه داریدا مآلداری خوی نامانجه و مآلداری گشتی و ده ولت لاپواز و زۆله کن، به لکو هه ردوو مآلدارییه که به هه ردوو شیوه که ی نامانجه و بونیان پیویسته، نابی هیچ جوړیکمان بسپرته وه.

۳. بیره وه ری مارکسایه تی له سه ر بنچینه کانی . زۆرانبازی چینایه تی (الصراع الطبقي) دانراوه و هه موو چینه کانی له گه ل ئه کاته دژی یه کتری و دوا ی گه وره ترین چین که چینی کرینکاره، هه لئه بژیری، به لآم ئیسلام ددان به زۆرانبازی چینایه تیدا نانیته، به لکو ئه وه پهری یارمه تی له نیوان هه موو چینه کانی گه لدا دروست ئه کات و برایه تییه کی پته و له نیوان هه موو تاکه کانی کو مه لدا ئه چه سپینی، ئه م سی خاله دژایه تییه بونه هوی جیاوازییه کی گه لی دووری بیره وه ری نیوان موسلمانه کان و

سهرۆكه شیوعییه‌کانی روسیا، له‌بهر ئەمه هه‌تا ئەهات کڵپه‌ی شوپرشه‌که‌یان پۆژ به پۆژ به‌رزتر ئه‌بووه‌وه و په‌ل‌وپۆی له‌ ده‌وله‌تی روسیا له‌ ناوچانه‌ بریبه‌وو، هه‌ر چه‌نده‌ ئه‌و سزا و چه‌رمه‌سه‌رییه‌ی میژوو به‌ خۆیه‌وه‌ نه‌دی بوو، له‌ موسلمانانه‌کاندا تاقیکرایه‌وه، به‌ هه‌زاران لاو هه‌لواسراون و به‌ هه‌زاران مزگه‌وت کرانه‌ گه‌وپری و لاخ (ناژهل)، به‌ هه‌زاران زانای ئاینی خزانه‌ ناو فېن و سوئینران، وا نمونه‌ی کوشتنی یه‌کیک له‌ هه‌ره‌ زاناکانی ئیسلام ئه‌خه‌ینه‌ به‌رده‌ست. (مشتیک نمونه‌ی خه‌رواریکه)، له‌م کاتی شوپرشه‌دا له‌ توورکستانی موسولمان، یه‌کیک له‌ زانا هه‌ره‌ به‌رزه‌کانی موسلمانانه‌کانیان هینا و چالیکێ قوولیان بۆ هه‌لکه‌ند و پاسه‌وانیان به‌ دیاره‌وه‌ دانا، ئه‌مجا فه‌رمان ده‌رچوو بۆ دانیشتوانی شاره‌که‌ هه‌موو به‌یانی و ئیواره‌یه‌ک ئه‌بێ پیسایي خویان به‌ینن و فېرنی بدن به‌سه‌ر ئه‌و زانایه‌دا، له‌و چاله‌دا که‌ پېر بوو له‌ پیسایي ئاده‌میزاد و زاناکه‌ شه‌هید کرا و چاله‌که‌ش بوو به‌ گۆپی ۰۸.

به‌لام شوپرشى موسولمانه‌کان هه‌تا ئەهات زۆر تر دۆخی فیداکاری و قوربانی وه‌رنه‌گرت و له‌شکری روسیایان شپېرزه کرد بوو، سه‌رۆکه‌کانی ماركسایه‌تی بۆیان ده‌رکه‌وت هه‌تا ئەمان

۰۸. فی ضلال القرآن . جزء الرابع . ص ۱۰۳، ۱۰۴ الطبعة السابقة.

دژی ئاین بن و لە واقعی ئاین کە واقعی هەموو گرووی ئادەمیزادانە پابکەن زیاتر خەلکیان لی ئەهروژی و نەک تەنیا لە روسیا، بەلکو لە هیچ ولاتیکی تری ئیسلامیدا جیگایان نابیتەو و شوپشی مووسولمانەکانی . قەوقاز و تەتاریش . سەریان ئەخوات، لەبەر ئەوە قۇناغی دووم هاتە پیشەو ۵۹.

قۇناغی دووم: کاتی ئەم ترسە وەکو میزدەزمە سواری شانی هەموو سەرۆکەکانی ماركسایەتی بوو ئەمجا دەستیان لە چەوساندنەو و کوشتار هەلگرت و دەستیان کردە ماستا و کردن بۆ مووسلمانەکان و ئیسلام، هینایان ئەو دادگەرییە کۆمەلایەتی یە راستەقینەیی ئیسلام پیش (۱۳۵۰) سال لەو و بەر دیاری کردبوو، ماركسایەتیش خۆی پی پەنگ کرد و کردیانە نوقتەیی بەیەک گەیشتن بە زانا مووسولمانەکان و بە لاو پۆشنبیرە مووسولمانەکانیان ئەوت ئەگەر ئیو شوینی قورئانی پیروژ کەوتوون، ئەو نییە قورئانی پیروژ دژی ئاغا و بەگ و چەوساندنەو و جوتیار و هەموو جۆرە ستەمیک وەستاو، ئیمەش هەر داوای ئەو ئەکەین . قورئانی پیروژ دژی سو (ربا) و هەموو کۆتیککی تری ئابوورییە، ئیمەش داوای ئەو ئەکەین.

قورئانی پیرۆز داوای مسۆگه رکردنی ژیان ئەکات بۆ هه موو
 ئەندامه کانی کۆمه ل، ئیمه ش داوای ئەوه ئەکه یین هتد.
 له م جوړه پیا زانه یان پاک ئەکرد.

کلکه له قه ی ماركسییه کان بۆ ئیسلام به مه ی شه وه نه وه ستا
 هه ر پیا وانی کرم لین خۆیان دا وایان کرد که رامیارییه کی
 سه ربه خۆ دروست بکه ن بۆ مووسولمانه کانی روسیا، له بهر ئەمه
 په نایان برده بهر چه ند پیا وانی پۆشنبیرو زانایانی ئاینی
 ناوچه که. له ئەنجامدا دوو پیاوی بلیمه تیان له موسلمانه کان
 هه لبژاردو پارته یکی تازه یان به ناویکی سهیره وه بۆ دروست
 کردن دوو پیاوه که سولتان گالیف Lesultan Galieve و
 حنه فی موزهیر. حنفی مظهر. بون، بۆ هه لسان پارته ی ئیسلامی
 کۆمونیست. Lepart communiste musulman یان
 دروست کرد. الحزب الشیوعی الاسلامی. و بناغه ی پارته که یان
 له سه ر ئەو چه ند خالانه ی که ماركس و ئیسلام یه ک ئەگر نه وه،
 پرێکخست، به و شیوه یه له قۆناغی دووه مدا هه موو جوړه
 پوآله تیککی بلاوکردنه وه ی (ئیلحاد) به ئاشکرایه له و لاته
 مووسولمانه کانی روسدا قه ده غه کرا. دیاله کتیک له بهرگی
 دیاریدا شارایه وه بۆ ئەوه ی له بهرگی (پهروه رده دا) بیته

مهیدانه وه، هرچه نده دروستکردنی (پارتی کومونیستی
ئیسلامی) ٦٠

بۆ خزمهتکردنی مووسولمانهکان نهبوو، به لکو پارتيکی کارتونی
بوو بۆ ئه وهی ببيتته شه قشه قه ی دهستی منال و پیاوانی
مووسولمانی پوسی پی دابمرکینن، به لام به زیره کی لاوانی
ئیسلامخواز و بلیمه تیی زانیانی ئایینی روسیا، ئه م که لیته
بووه کونا وه جهیه ک و ده رگای پۆشنیری ئیسلامیان له به رده م
زۆر له نووسهران و پیاوانی بیراری مارکسایه تی دا کرده وه،
زۆریک له راستیه شاراوه کانی ئیسلامیان بۆ ده رکه ت، ئه وه تا .
پۆجه گارودی . فه یله سوفی گونجانی مارکسایه تی سه ده ی
بیست، له کتییی (البديل ص ١٤) دا به رانه ر ئیسلام و
بیروباوه ری ئیسلام ئه لی:

به و شیوه واته ئیسلام هه رگیز به نگ و تریاک نییه، به لکو
هه وینی گۆپینی بیروباوه رتیکی پوآله تی هه موو جیهانه وه هه ر
لیدانیك بدری له و بیروباوه ره، لیدانه له شوپشیکی راسته قینه .
یان له گۆقاری . افاق عربیه . ی عیراق، ژماره (١٠) دا ئه لی:

٦٠ . د . محمد شوقی فخری له گۆقاری . العرب . ژماره / ١٨٠ سالی ١٩٧٣ دا
وتاریکی جوانی له ژیر ناونیشانی (المفاهيم الماركسية يطورها الفكر
الاسلامي) بلاوکرده وه و به وردی ئه م باسه ی نووسیوو.

یروباوهری ئیسلام میښکی هه موو نه وهی سهرده می گرتوته وه که نه مه یښ خالیکی گه لئ گرنکه و پیویسته زیاتر تیشکی له سهر چر بکرت^{۶۱}.

له سالی ۱۹۶۸ دا زنجیره وتاریکی له گوڤاری . الطلعية . میسری دا بلاوکرده وه و تیدا وتبوی: ئاینی ئیسلام وه کو ئاینیکی تر نییه. ئاینی ئیسلام جمو جول تیکوشان و شوپشه، ئاینی ئیسلام نهو ئاینیه یه مووسولمانه کانی فیکرد چؤن ئیمپرالیزم له ولاته که یان دهر بکه ن. ئاینی ئیسلام هیچ کاتیک داریک نه بووه به دهست سته مکارانه وه، به لکو به پیچه وانه وه، ئامیری شوپشی چینی چهوساوه بووه بوووخاندنی قه لای سته مکاران. گارودی له سهر مه سه له که نه پروات و نه لئ...

کاتیک ماركس نهو تیورانیهی داناوه، نهو هه لویسته چهوتانهی بووه به رانبر به ئاین. شاره زایی له ئاینی ئیسلام و میژوو و یروباوهری ئاینیه که دا نه بوو، خو نه گهر شاره زایی په ییدا بکردایه، راکانی هه موو نه گوپری، چونکه ماركس ته نیا له گوشه ی ئاین له نه وروپادا و هه لویستی که نیسه وه سهیری هه موو ئاینیکی کردووه^{۶۲}.

^{۶۱} من الكفر الى الايمان . جواد خالص . ص ۲۲

^{۶۲} . حركة الاسلام و مفكر الغرب . د . عبد الحميد . ص ۸

بەم شیۆه یە ئەم قۆناغی دوو هەمە می مووسولمانەکانی روسیا بوو هۆی وتووێژ لە نیوان ماركسایەتی و ئیسلامدا و پیاوەلدانی سەرۆکەکانی ماركسایەتی بە ئیسلامدا.

قۆناغی سییەم: پێش ئەوەی بچینه سەر باسکردنی هەلۆیستی ماركسایەتی بەرانبەر ئیسلام و گەلانی موسلمان لە قۆناغی سییەمدا، ئەمەوی پرای بگەیهنم کە من باسی ماركسایەتی بەگشتی و گەلانی مووسولمان بە گشتی باس ئەکەم، ئەگینا چاوم لە ماركسایەتیە چۆن بآلی رەشی بەسەر دل و دەروونی هەندیکێ زۆر لە لاوەکانماندا کیشاوە و زۆربە می زۆری نووسەرەکانمان ماركسایەتیان کردۆتە . مۆدیل . و کردویانەتە مۆری نیۆ چاویان، بی ناگایە لە جیهانی بیروباوەر و بی ناگایە لە هەرەسی ماركسایەتی، ئەگینا چاوم لە لاوانە یە شە و پوژ ئەکەنەو بە دیار پەرە و کتیبە نووسراو و بلاوکراوە ئاشکرا و نەهینییهکانی ماركسایەتیەو، ئەزانم چۆن جیهانیکی میثالی و ئایدیالی ماركسایەتیان بو خۆیان تاشیۆو و هەریەکەیان پایتەختیک لە پایتەختەکانی دەولەتە کۆمۆنیستەکانیان کردۆتە پووگە و وەکو قیبلەنما پەروی دلایان تی کردوو. ئەگینا چاوم لەو یە گۆنار و پوژنامە و کۆرە ئەدەبی و هتد

کانمان چوڼ زوربهی زوری به هه ویننی مارکسایه تی گیرساون،
ته نانه ت چاوم له نووسینی میژووی شه مړوی کورده و شه زانم
له ژیر تیشکی مادیه تی . ماتریالیزمی میژووی . المادیه
التاریخیه) دا شه نووسری ۶۳ .

به لام من وه کو موسولمانینکی کورد سهیری جیهانی گه وره م .
جیهانی نیسلامی . نه که م و چاویشم له هه ره سی مارکسایه تییه .
جا نیستا دیننه سهر باسه که مان و قوئاغی سیه می کوفری
سور .

۱ . له روسیادا سولتان گالیف و قوتابییه کانی به ناوی پارته
کارتونییه که یانه وه بلاویان کرده وه که :

۱) سولتان گالیف یه خوی هه لئه ته کینی له مادیه ت و مرچ
نییه سوشیالیستی له سهر بنچینه ی مادیه ت دابنریت، هه یه
سوشیالیستییه و مادی نییه، که چی هه یه مادیه یه و باوه پری
نییه به بونی خوایش و که چی هه لگری بیروباوه پری
سوشیالیستی نییه و سولتان گالیف رایگه یاند که ئاینی
پیروزی نیسلام نزیکترین بیره وه رییه له سوشیالیستییه وه، چونکه

۶۳ . وه کو کتیبی کوردستان و کورد / نویسنی د . عبدالرحمان قاسم لو (خوا بی

هر دووکیان بریتین له نه هیشتنی سته مکاری و چه وساندنوه و هیچ په یوه ندییه که نییه له نیوان سوشیالیستی و ماددییه تدا.^{۶۴}

ب. سولتان گالف رایگه یاند که مه رج نییه بو چه سپاندنی سوشیالیستی هموو پوآله تیکی مالداری خوئی ته فروتونا بکریت، به لکو به هر کومه لگایه ک چون له گهل چونیتی جینه جی کردنیدا نه گونجی، بگونجی. نه مایش له کونگره ی پارتی کومونیستی سالی ۱۹۵۶ مارکسایه تی قیزه ی لی هلسا و داوای خوشازاندنی کرد له گهل هموو ریپازه کانی تر دا، نا بهو شیویه نه بینین له قوناغی سییه مدا سمارته له کاکله ی بیروباوه پری دراوه، نه ک له دهوله تیکی پوژئاوایی سه رمایه داریدا، به لکو له لانه و نیشتمانی مارکسایه تیدا خوئی، پوسی نه وسا و کاتی مارکسایه تی.

۲. خو له ولاته مووسولمانه کاندا به مایشه وه نه وه سستا، مارکسایه تی زورباش زانیویتی و نه زانی هر بیروباوه پریک له ولاته نیسلامییه کاندا دژی نایین بووه ستن، مانای نه وه یه خوئی به دهستی خوئی گوپ بو خوئی هله نه که نی^{۶۵}

^{۶۴} . مجلة العرب الكويتی العدد ۱۸۰ تشرینی الثاني ۱۹۷۳.

^{۶۵} پوژی ۱۵-۲-۱۹۷۹ پارتی کومونیستی (تووده ی) ئیران به یاننامه یه کی بلاوکرده وه و پشتگیری له بهرپاکردنی کوماریکی نیسلامی پیشانداو به لی حیزی تووده . داوای کوماری نیسلامی نه کات.

لەبەر ئەوە لەم قوناغەیدا لە چەند قۆلیکەرە و لەلایەن چەند نۆلیکەرە بەرگی مووسولمانەتی کردە بەری و پێوی ئاسایی پێش و پڕچ و تەسبیحی گرت بە دەستەوه و هاتە سەر شانۆی خۆدەرختن، بۆ نمونە:

۱. عەسریک لە کتیبخانە ی . بیکەس . لە سلیمانی بووم، ژمارەیهکی گۆقاری . روز الیوسف . م بەرچاوەکەوت و وتاریکی زۆر سەیرم بە پینووسی (خالد محی الدین) کەلە نووسەری مارکسیەکانی میسر و هەنگری خەلاتی (لینین) لە شتی دابوو، گۆقارەکەم کەری و هاتەوه بۆ مائەوه، ئەوکاتە مائمان لە سلیمانی بوو، سوێندی کەسم لەسەر نییە بە شیوەیهک پیکەنین گرتبوومی، خۆم پێ نەگیرا، بەتایبەتی کە نووسیبووی (وما المانع من ان یکون الواحد منا مارکسیا ومسلما فی ذات الوقت؟ وما المانع من ان نضیف الی المارکسیة بعداء حیا؟ هتد)

واتە قەیدی چییە ئەگەر هەریەکەمان مارکسی بین و مووسولمان بین لە هەمان کاتدا ؟

قەیدی چییە ئەگەر بواریکی گیانی بخەینە سەر مارکسیایەتی؟ نیتەر خالید و هاوژوهرناژەنانی وەکو خالید لە یادیان چوووە کە ئەم پێشنیارە دئسۆزانە . یان مۆدە ی تەواووو لە لایەکەرە و لە لایەکی ترەوه درۆیهکی زلە بە دەم مارکسی ئەوان و پێغەمبەری

ئىمەيشەو، ماركسىك كە باوهرى بە گيان و خوا و پۇژى زىندوبونەو نەبوو، چۇن خاليد و ھاوپىيانى خاليد نەتوانن (بوعدىكى پۇحى) بدەنن، يان ئىسلام چۇن رازى ئەبى له خوینی پىرۇز و بەتىنى خۇى بکاتە لاشەى مردووی بیروباوهرەكەى ماركسىیەو.

ب. له ولاتە ماركسىیەکان دەستیان کردە پاكانەکردن و كپوزانەو بۇ موسولمانەکان بۇ يەكەمجار موسولمانەکانى چىن، ئەمسال سالى ۱۹۸۷، جەژنى قوربانىيان بە ئاشكرا کردو. روسيا كتيبى (الاسلام و المسلمون فى الإتحاد السوفتى) بە ھەزاران دانەى چاپ کردو بە خۇپراىى بلأوى کردەو. ۶۶.

و نەبى ماركسىیەکان ئەم ماستاوه تەنيا بۇ موسولمانەکان بکەن، ئەوھتا له ئەوروپادا بەرگىكى گاوريان کردۆتە بەرو بەناوى (پارتى سۆشialisتى مەسيحى) يەو ئەدوين، (بەلى

۶۶. نامەوى ئەو کلکە لەقانەى ھىلکە ماركسىیەكى خۇمان و پاكانە کردن بزووتنەوہى ھاوچەرخى ئىسلامى ئەیکەن، بيانھینم و بيان نووسم، بەلام فەرموو بپۇ سەیرى گۇڤارى. روز اليوسف. و زمانى ھىلکە ماركسىیەکانى ميسر بکە و بزانه د. فواد زەكەريا له ژمارە (۵۱۲) پۇژى ۸/۲ / ۱۹۸۶ دا چۇن پاكانەيەك ئەکات، خۇ ئەگەر گۇڤارەكەت دەست نەكەوت ئەوا كتيبى مرؤف و دەوروبەرى مامۇستا مەسعود محەمد، بەرگى يەكەم، لاپەرەى (۲۵. ۲۲) ى بخوینەرەو.

سوشیالستی زانیاری به بهرگی که نیسه وه و هر له نه وروپاشدا)
 خوی شه نوینی. به لام نیمه ی موسولمان گویمان له قورثانی
 پیروزه شه فرموی:

{ كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ
 بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثُرُهُمْ فَاسِقُونَ } (التوبة ۸).

ئمه بوو هه لوئیستی کوفر به هه ردوو به ره که یه وه، شه رق و
 غه رب، به ران بهر به نیسلام و گه لانی موسولمان.

پواله‌تی سییه‌م / (یاسا - النظام) :

نه‌گه‌ر لاپه‌ره‌ی کۆن و نوئى و رابردوو و ئیستای هه‌ر ئاینیک له‌ ئاینه‌ زیندوو‌ه‌کان و ئاینه‌ له‌ ناوچوو‌ه‌کان ئه‌م دیوو ئه‌و دیوو بکه‌ین، به‌ زه‌ره‌بینی بیکاری و شیته‌ئکردنه‌وه‌، جگه‌ له‌ ئاینی پیروزی ئیسلام سه‌یر ئه‌که‌ین، به‌ دوور و نزیک قه‌ره‌ی یاسا و پزڤم نه‌که‌وتوون، لێره‌دا له‌به‌ر که‌می ماوه‌ ناتوانین بیده‌نگیان له‌ پووی کاربه‌ده‌ستاندا باس بکه‌ین، ئه‌وه‌تا دوا چۆری هه‌موو ئاینه‌کان (جگه‌ له‌ ئیسلام) و ئاینی په‌رسی ئه‌وروپا که‌ ئاینی مه‌سیحیه‌، که‌ ئه‌فه‌رموئى (ما لله‌ الله‌ عما لقیصر لقیصر)

واته‌: ئه‌وه‌ی په‌یوه‌ندی به‌ خوا و ئاینه‌وه‌ هه‌یه‌ ئه‌وه‌ هی‌ خوایه‌ و که‌س مافی ده‌سدزیژی بۆ کردنی نییه‌ و ئه‌وه‌یشی که‌ هی‌ قه‌یسره‌ . پادشا و ده‌ولت . ه‌ خوا و ئاین په‌یوه‌ندیان پێوه‌ی نییه‌ و مافی ده‌ستکاری کردنیان نییه‌، که‌واته‌ جگه‌ له‌ ئیسلام هیچ ئاینیک ده‌ستکاری کاربه‌ده‌ستان ناکات (بۆیه‌ لێزمه‌ی سه‌رکوت کردنه‌وه‌ی له‌ لایه‌ن کاربه‌ده‌ستانه‌وه‌ له‌ هه‌موو چه‌رخ و شوینیکدا ته‌نیا بۆ سه‌ر ئیسلامه‌ و پوو ناکاته‌ هیچ ئاینیکی تر) ئاینی ئه‌وروپا ده‌سته‌لات و پزڤم ده‌کات به‌ دوو به‌شه‌وه‌، ده‌سته‌لات و حوکمداریتی زه‌وی و ده‌سته‌لات و حوکمداریه‌تی ئاسمان. ئاسمان بۆ خوا و زه‌وی بۆ کاربه‌ده‌ستان، که‌ مرۆفه‌.

خوا بوئی نییه دهستکاری یاسا و پژییمی کاربه دهستانی زهوی بکات. که واته هه موو شارستانییه تی ماددیته به ههردوو سهربازگه که یه وه، خاوه نی هیچ پژییمیکی ئاینی نییه و ته نیا یاسا دهست هه لیهسته کان (القوانین الوضعية) پژییمیا نه .

پیش ئه وهی بیینه سه ره لیهسه نگانندی یاساکانی ئیسلام و باس کردنیان و بهراورد کردنیان له گه ل یاساکانی شارستانییه تی ماددیته، چه ند جیاوازییه کی بنه پرتی له نیوان یاساکانی ئیسلام و یاساکانی تر دا هه یه، پیویسته باسیان بکهین.

۱. یاساکانی ئیسلام یه ک پارچه یه و هه رگیژ نابی پارچه ی ئی جیا بکریته وه و بدریته ده م یاسایه کی تر، یان پارچه یه ک له یاسایه کی تری بو بهینری و بدریته ده می و ناواخن بکریته، ئه ویش له بهر ئه وه یه هیچ کیشه یه کی ژیانی هیچ مروفتیک نییه له م سه رزه وییه دا که شه ریعه تی ئیسلام و یاساکانی ئیسلام چاره سه ری نه کردبی و جوانترین و شیاوترین چاره سه ری بو دانه نابیت، هه ره یاسای پمیا ری و ئابووری و یاساکانی ناشتی و پوژگارانی جهنگ و نه خشه ی جهنگ، هه تا په یوه ندیی مووسولمان له گه ل خوئی و ده وروبه ری و هاو نیشتمانه کانی و هه موو دانیشتوانی سه ر زهوی، به کورتی، هیچ گوشه یه کی

ژياني ئادهميزاد نيبه كه ياساي ئيسلام تيشكي زيړيني بو چر نه كړدې و كون و كه له بهر كاني بو مروؤ پوښن نه كړد بيته وه.^{٦٧}

٢. ئامانجي ياسا كاني ئيسلام پاراستني مافي كومه له زياتر له مافي تاك، به لام تاكيش پيشيل ناكات، هر كاتي بهر ژه و وندي تاك بوو به كوسپ له رپي به ديهيخاني ئامانجي گشتي كومه ندا . به بي به زه يي ياسا كاني . ئيسلام سهركوتي نه كات، چونكه له ياساي ئيسلامدا دارايي و دسه لات تا پوي كه س نيبه، به لكو هي خوايه، داوي تي به كومه لي ئاده ميزادان كاتي نه نداميك يان كومه ليك له كومه لگاي مرو قايه تي له بهر ي خويان پييان زياتر پاكيشا، نه وه ياساي ئيسلام پييان نه برېته وه.^{٦٨}

٣. ياسا كاني ئايني ئيسلام وه كو هيچ ياسايه كي تري ئاين و دست هه لبه ست . وضعي . نين، چونكه له ئيسلامدا هه موو به نديكي باسه كه چه نده هوي ني ئايني تي دايه، نه و ونده ش هوي ني ماددي تي دايه، چه نده سهنگ خراو ته سه ر ياساي پريم، نه و ونده ش چاوزه كړدنه وه ي سزايي خوايي، دوزه خي له پالدايه، له بهر نه وه جيبه جي كړدني هر ياسايه ك له ياسا كاني

^{٦٧} نظرية الاسلام و هدية و القانون و الدستور / ابو الاعلى مودودي ص ١٩٨

^{٦٨} الاسلام بين جهل ابناة ء عجز علماء / شهيد القادر .

ئىسلام وەكو پىشوردان و دۇنيايى دەروونى تىدايە، ھەر ھە چاۋەپى پاداشتى پاشەپۇژىشى لەگەلدا ئەكات .^{۶۹}

۴. ياساكانى ئىسلام ياسايەكى جىھانين و بۇ ھەموو چين و كۆمەل و ھۆز و كۆزىك ھاتون، بە يەك چاۋ سەيرى ھەموو ئەندامەكانى مرقۇقايەتى ئەكات، تەنانت لە پىروى ياساي ئىسلامدا ھىچ جياۋازىيەك نىيە لە نىوان موسلمان و كافردا،

(لهم ما لنا و عليهم ما علينا) .

۵. گىرنگىزىن جياۋازى ياساكان (يان شەرىعەتى) ئىسلام و لەگەل ياساكانى تردا، ئەۋەيە كە ئەم ياسا ئىسلامىيەنە (خوایی)ن، لەو سەرچاۋە خاۋىيەۋەن و بەرەۋ لای خوا ئەگەپىنەۋە، مەبەستمان لە سەرچاۋەى خوایی ئەۋەيە كە چوارچىۋەى ياساكانى ئىسلام (خوا) خۆى بەۋ ھەموو ئاگادارىيەى لە ئادەمىزادوۋ پازەكانى ئادەمىزاد وەكو دروستكراۋىكى، دايرىشتون، بەلام ھەموو ياساكانى تر بىجگە لە . ئىسلام . وەكو خاۋەنەكانى . مرقۇق . ئەگەر لە پىروىكەۋە سەرگەۋوتوۋ بى، لە چەند پىروىكەۋە پەستە و ھەزاران پالەپەستۆى ئارەزووكارى، يان رەگەزپەستى يان نەتوانين، سواری بوۋە، يان كارتىكىردنى شوين و كات و دۇخى پۇشنىبىرى

^{۶۹} . الاسلام بين جهل ابناة ء عجز علماء / شهيد عبدالقادر .

ئو مروڤه (یان ئو مروڤانه) هزاران کون و کهله بهری کردوته یاساکانیان.^{۷۰}

مه‌بستان له گه‌پانه‌وه‌ی یاساکان بو‌لای خوا، واته بناغ‌هی یاساکانی ئیسلام له‌سه‌ر بنچینه‌ی په‌یوه‌ندی نیوان - خوا و مروڤه - دانراون، له‌به‌ر ئه‌وه باوه‌پ‌ی هر شوینکه‌وتوویه‌کی ئه‌و یاسایه، وه‌کو پولیسینکی ئاسایش چاودیریکه‌ریکی خاوه‌ن باوه‌پ‌ه‌که ئه‌بی.

۶ یاساکانی ئیسلام تاقه یاسایه له هه‌موو میژووی مروڤایه‌تی که ره‌گه‌زی - نه‌گۆپ‌او‌ی - وه‌ک ره‌گه‌زی (عنصر الشباب و المرونة) ی تیدا هه‌بی ... نه‌گۆپ‌اندن له بنه‌په‌ت و ئامانجا . الأصل و الهدف . نه‌رمی له چۆنیته‌ی جیبه‌جی کردن و لوق و پۆپی یاساکاندا . (المرونة فی التنفيذ)، هر له‌به‌ر ئه‌م خاله‌یه یاساکانی ئیسلام بو هه‌موو گه‌ل و پوژ و شوینیک ده‌ست ئه‌دات، چونکه به توخمه نه‌گۆپ‌اوه‌که‌ی هه‌رگیز ناتووته‌وه، هه‌رچه‌ند ده‌ور و ژیا‌نی مروڤه‌ بگۆپ‌یت، ئه‌وا چوارچینه‌که‌ی و (بنه‌په‌ت و ئامانجه‌که‌ی) وه‌کو خو‌ی ئه‌می‌نی، هه‌روه‌ها به توخمه

^{۷۰} شریعة الاسلام خلودها و صلاحها لكل زمان مکان . د. یوسف قرضاوی /

نرمییه که ی له گه ل دۆخی ژیانی هموو ئاده میزادی کدا نه گونجی
 و له گه ل هموو پیشکه و تنی کدا نه سازی. ۷۱
 زور که س چ له جاشه کانی کوفر و چ کوفر خویمان، نه لاین
 له بهر نه وه ی که ئاین نابی دهستکاری بکریت، به پینی ژیانی
 شارستانی نه و مرو فانه بگوریت، له بهر نه وه هموو ئاینیک .
 ئیسلامیش . باوی نه ماوه و تازه یاسای کاتی قافلّه و شتر و کهر
 و بار له گه ل ژیانی نه مپووی ئاده میزادی نیو پوکیت و بن ده ریادا
 نه گونجی ؟...

ئیهمه ش نه لاین شه ریعه تی ئیسلام نه بیّت به دوو به شه وه :

به شی یه که م : نه و به بنده یاسایبانه ی که له ده قی قورئانی
 پیروزدا به پووتی هاتوون و جینگای شیتهل و مانایه کی تری
 نییه، وه ک فه رزبونی نویژ و پوژوو و زه کات و چه ج کردن و
 غه زاو قه ده غه بونی داوین پیسی و سوود . (سو) . ربا . و عاره ق
 خواردنه وه و دانانی به شه کانی میراتی و نه م باسانه چه نده
 ره وره وه ی میژوو پیش بکه وی، یان دوابکه وی، هر نه مانه
 ده سکاری ناکرین و وه کو خویمان نه مینیتته وه، هر هه ولی بدری
 بو لابرندی، یان گوژاندنی نه م به بنده یاسایه نه یان، نه و کاته بی
 مانا ده رنه چیت وه کو نه وه ی بیان هوی له بری زه کات (باج -

ضریبه) دابنریت، نابى، یان به ناوى رابواردن و گه شته وه عارهق خواردنه وه و شه پوال پیسی حه لال بکریت، نابى، یان به ناوى بهرهم زور کردنه وه پوژ و نه هیلریت، یان دوا بخریت له کاتى خویدا، نابى.

به شى دووهه م: زورترین بواری یاساکانى ئیسلامیه که ماوه یه کی به ربلاوى فراوانه بو ئیجتهادی ژیری مروژ و دانانى نه خشه و یاسا بو خویمان، له ناو چوارچیوهی چهند یاسایه کی نه گوپراو وه کو: زیان نه بی چاره سهر بکریت و نه مینى، زیان لا نابرى به زیان، زیان ئه درى له بهرژه وه ندى تایبه تی بو بهرژه وه ندى گشتى و سوودى که م بو سوودى گشتى، وه پیوستی قه دهغه حه لال نه کات ۷۲.

لهو رپسا (قاعده) زور فراوانه ی کراونه ته رپسا بو هه تا هه تایی، بهو پییه یاساکانى ئاینى ئیسلام یاسای پیشکوتن و یاسای بواری ژیری و مروقایه تییه.

۷. له یاساکانى ئاینى ئیسلامدا هه موو دانیشتوانى سهر زهوى به یهک خیزان سهر ئه کریت، به بی گویدانه جیاوازی نه ته وه، یان رهنگیان، بی گوینگرتن بو هیچ جوړه واسیطه یهک ... هتد.

^{۷۲} . الضر ریزال . الضر لا یزال با لضر . یتحمل الضر اخالص لدفع الضر عام و الضر الاقل لدفع الضر الاکثر .. الضر رات تبیح المحظورات.

به که مترین خو خه ریک کردن به میژووه وه نه و یه کسانیه له
 هه موو قوناغه کانی دادگای ئیسلامیدا په چاو نه کریڼ.
 له کاتی پیغه مبهردا (ﷺ) ئافره تیک دزیی کردبوو، له بهر نه وه ی
 که ئافره ته که خاوه ن عه شیرت و پله و پایه ی دنیا یی بوو، پییان
 عه یب بوو یاسای ئیسلامی به سهردا تطبیق بکری و دهستی
 بپردیست، گه ران بو و اسیتیه که بو لالانه وه لای پیغه مبهر
 (دروودی خوای له سهر بیست) بویان دهر که وت خوشه ویستری
 که س له دلی پیغه مبهردا (دروودی خوای له سهر بیست) و نزیکترین
 که س له پیغه مبهروه وه . اسامه ی کوپی زهید . ه، هانایان بو برده
 لای اسامه (خوای ئی رازی بیست)، نه ویش چووه خزمهت پیغه مبهر
 (دروودی خوای له سهر بیست) تکای لیبور دنی بو ئافره ته که کرد،
 پیغه مبهری خوا فرمووی (بویه نه ته وه کانی پیش نیوه
 له ناوچوون، ناویان و چاکه یان بزر بوو، چونکه پیاوماقول و
 وه جا خزاده و شهریفه کانیان دزییان بکردایه نه یا نخسته پشگوی
 و لییان بیده نگ نه بون، به لام نه گه ه ژار و په که و ته
 دهسته کانیان دزییان بکردایه، یاسایان به سهردا تطبیق نه کردن
 و توله یان ئی نه کردنه وه، سویند بیست به خوا نه گه فاطمه ی کچی

محەمەد واتە فاطمەیی کچی پینغەمبەر(ﷺ) خوئی، دزی بکات، دەستی ئەپرم. ^{۷۲}

ب . جارێک قەلغانیکی جەنگی لە عەلی کوپری ئەبی طالب بزر بوو، پاش ماوێهە قەلغانەکی لە لای گاورێک دۆزییەوه و داوای لیکرد و نەیدایەوه، پێشەوا عەلی پۆیشتە لای قازیی ئەو کاتە و شکاتی لەو پیاوێهە گاورە کرد، قازی ناردی بە داوای کابرای گاوردا، بەرامبەر بە حەزرتی عەلی وەکو یەک پرایگرتن، پرسبیری کرد لە حەزرتی عەلی وتی: ها عەلی، واتە ئەلی وت ئەبو حەسەن، یان هەر ناویکی تری پزگرتن که لە دەرەوهی دادگا عەلی پئی بانگ ئەکرد، داوات چیبە لەم پیاوێهە؟

حەزرتی عەلی فەرمووی ئەو قەلغانە هی منە، نە فرۆشتومە و نە بە کەسبیشم بەخشبوو ماوێهە کە دیار نیە، وا ئیستا لای ئەم پیاوێهە دۆزیومەتەوه و ئیستا نامداتەوه. ئینجا قازی پووی کردە کابرای گاور و وتی: تۆ ئەلیی چی؟

من عەلی بە درۆزن نازانم، بەلام لەگەڵ ئەوێهەدا ئەمە قەلغانی ئەو نییە قەلغانی خوێمە. دیسان قازی پووی کردە عەلی و فەرمووی: تۆ شاهییت هەیه؟

^{۷۲} . والذی نفس محمد ببیدیه لو فاطمة بنت محمد سرقت لقطعت یدها .

حه زره تی عه لی فه رمووی: نه خیر شاهیدم نییه. نه مجا قازی فه رمووی: که واته دادگا بریاریدا به وهی که قه لغانه که هی نه و پیاوهیه و هی عه لی نییه، چونکه به لگه ی نییه بو به تینکردنی داواکه ی، کابرای گا ور قه لغانه که ی هه لگرت و له دادگا هاته دهره وه، به لام پاش نه وه ی کابرای گا ور چند هه نگاو ی که له دادگا دوورکه و ته وه، گه پرایه وه به ده نگیک ی به رز له به رده م قازیدا هاواری کرد و وتی: وه للامی نه مه ره ووشتی پیغه مبه رانه، عه لی که (امیر المؤمنین) ه لای قازی خو ی ۷۴، شکاتم لی نه کات و قازیه که ی خو ی به یه ک چا و سه یرمان نه کات، که واته (اشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمد رسول الله) و موسلمان بو، له دوایدا وتی وه لا نه م قه لغانه قه لغانی هه زره تی عه لی به. ۷۵

ج. نه بو زه ری غه فاری یه کی که بو له هاواری خوشه ویسته کانی پیغه مبه ر (دروودی خوای له سه ر بی ت) بیلالی هه به شی که به نده یه کی ره ش پیست بو. ابو بکر. کپی بووی، ئازادی کرد بو، جا نه بوو زه ر جار ی که به بیلال نه فه رمووی: یا ابی اسود. واته کوپی ره شه. کاتی نه م وشه یه گه یشته وه به پیغه مبه ری خوا (دروودی خوای له سه ر بی ت)، پیغه مبه ری خوا زور په ست

۷۴. دیاره نه و گا وره، چونکه دووربووه له نیسلام، وای زانیوه قازی خلیفه یه.

۷۵. المساوات بین الاسلام و الحزب / عبد المنعم الضر / ص ۷۷. ۷۸

بوو، به ناخوښيیه وه به (ابو زهرې) فهرموو، نه بوو زهر بزانه
 کوږی سپی واته مروځی سپی پیست، هیچ گوره ییه ک نییه
 به سر کوږی ره شدا، واته مروځی رهش پیست ۷۶

هیچ چاره یه ک نه ما بو نه بوو زهر نه وه نه بی که پوشت و
 به ره وږوو له به ریپی بیلال دا که وت و پوی چه قانده خو له که ی و
 سویندی دا که به پیلاوه کانی له که لله ی سهری هه لیدات، به لکو
 خوا لی ببوری، به لام له هه موو یاسا کانی تر دا چینکی جیاواز
 هیه له ژوروی یاسا وه ن و یاسا وه کو لاس تیک بو یان
 نه کیشریت، جا نه و چینه، چینی پرولیتار، یان سپی پیست،
 یان پارتی کار به دهستی ولاته که بی، چه سپانندی یاسا و
 شیاوی بو هه موو کات و مروځیک، نه به ژماره ی زوری زانکو یه و
 نه به رهنگاو رهنگی گوڅار و پوژنامه یه، به لکو چه سپانندی
 یاسا و قه دهغه کردنی خراپه کاری و به دهسته یانی به ختیار ی له
 هر شوینیکدا، به ستر او ته وه به ته وژم و لیشاوی بیرو باوه پره وه،
 وا له خواره وه نمونه یه ک نه هیئینه وه نه و کاته زور به ناسانی
 بو مان دهر نه که وی هه تاوی یاسای نیسلامی له کوی و چرا و
 قوتیله و یاسا کانی کوفری نه مړو (هه موو پوژه کانی تر) له

۷۶. له بهر هم یه کسان ییه پرسته قینه ی نیسلام بوو که زوری ی ره شه کانی نه مریکا
 له دهستی یاسای دیموکراتی کارتونی پوژناوا هه لاتن و باره شیان به نیسلامدا
 کرد.

کوی ۷۷؟ کیمان ههیه شاره زای زیانی عاره ق خوار دنه وه نه بین..؟
کیمان راپوړتی دهیان پزیشک و پسیپوړانمان نه خویندو ته وه
دهرباره ی زیانی عاره ق خوار دنه وه؟

با بین به راوردیک بکهین له نیوان هه ولدانی قه دهغه کردنی ئه م
خوار دنه وه پیسه له نیوان یاسای ئیسلام و یاسا
پیشکه وتوو هکانی سده ی بیسته مدا، نمونه له ولاتانی خو مان
ناهیتمه وه، چونکه ئه ویش به دواکه وتوو دانه نریت له لایه که وه،
له لایه کی تره وه (خوبه گ) کردن لای خو مان بو ته مؤدیل، به لکو
له ولاتیک و له گه لیک نمونه ئه هیتمه وه که خو یان به یه که م
ولات و یه که م گه لی پیشکه وتوو ی سهر زهوی ئه زانن، ئه و ولاته
و گه له و ولاتی ئه مریکا و گه لی ئه مریکیه، له سالی ۱۹۲۰ دا
له سهر بریار و داوای پزیشکه کانی ئه مریکی، ده ولت بریاری
قه دهغه کردنی خوار دنه وه و کپین و فروشتنی عاره قی ده رکرد و
سزای سه ختی بو عاره ق فروشان و عاره ق خوران دانا.

ئهمه یه که مجاره له میژووی مرؤقایه تیدا هه ول بدری بو
چاره سه رکردنی نه خو شیییه کی کومه لایه تی به هیزی یاسای
بینا بین ۷۸.

۷۷. سهیری کتیبی (نضریه الاسلام و هدیه) و القانون و الدستور ابو الاعلی
المودودی ص ۱۳۵، ۱۴۷ بکه.

۲۱. سهیری کتیبی مالکولم نیکس / زعم المسلمون السود فی امریکا، بکه.

بۇ چه سپاندنی ئەم یاسایه به سەدان کۆمەلی داری مه یخانه "Anti saloon league" دروست کرا و به ملیونان کۆپی دواندهری "خطابه" گیرا بۇ باسکردنی زیانی عارهق خواردنه وه و ههزاران، به لکو به ملیونه ها کتیب و ناملیکه دانرا و چاپکرا و بلاوکرایه وه، بۇ چه سپاندنی زیانی له دلی عاره قخوراندا، ته نیا بۇ بلاوکردنه وهی وتاره کانی ئیزگه "۶۵" ملیون دۆلار خه رجکرا و "۹" ههزار ملیون لاپه ره ی نووسین دژی عارهق له نیوان پۆژنامه و گوڤار و کتیب و ئۆرگان و نه شره دا بلاوکرایه وه، ئەمانه بیجگه له وه موو پارهی له شانۆگه ری و فلیمی سینه مایدا خه رج کرا.

له سالی ۱۹۲۲ دا دیوانی دادگای ئەمه ریکی به یاننامه یه کی ده رکرد و تییدا وتبووی، له سالی ۱۹۲۰ هه تا ئەمه سال ۱۹۲۲ ههزار و دوو سه د کهس کوزراوه و نیو ملیون کهس به ندرکراوه و ملیون و نیویک دۆلار "غرامه" سه نراوه، به لام ئەنجامه که ی گه یشته کو ی؟.

ئەم هه موو زیانی دارایی و گیانی و کاته، ته نیا بۇ یه ک شتبوو، ئەویش بۇ ئەوه بوو به گه لی ئەمه ریکی پۆشنییر و پیشکه وتووخواز و پیشکه وتوو، بچه سپینن که پیشکه وتنخوازی و زانیاری یه خه ی خو یان له عارهق و عاره قخوران هه لئه ته کینن،

به لآم له نهجامدا پوچ بوو، نهك ته نيا باسه كه يان و دام و دهن گای دادگاگانيان بونه قنلاشكي سهر لافاوی عارهق، بهلكو له پپر توانييان پووی هه موو نه مريكا بکه نه عاره قخور، نه ویش نه وه بوو که . پوزفلت . ی سه رۆك کۆمار خۆی به يان نامه ی سه ره به ستي عاره قخواردنه وه ی خوینده وه . ٧٩

ئینجا با بیینه سهر چۆنیتی چاره سهر کردنی ئەم نه خوشیه و کووشنده یه له یاسای ئیسلام . نه خوشی عاره قخواردنه وه . چۆن بنه بری کرد و چهند زانیارییانه تیماری برینه کانی کرد... ئیسلام چاره سهری نه خوشی عاره قخواردنی کرد له ناو گه لیکی زۆر عاره قخوردا، گه ئی عاره قخور ی تر له گه ئی نه وروپا و نه مریکای هه موو کاتی.

ئیسلام چاره سهری ئەم نه خوشییه ی کرد له ناو گه لیکی دور له هه موو شیوه یه کی هوشیاری و زانیاری . خوشه ویستی ئەم گه له بۆ عارهق پیویستی به باسیکی زۆر دورو دریز هه یه ، نه گهر بلین هه موویان ههر به عارهق گۆشکرا بون، هیچ درۆیه کی تیدا نییه . بۆیه نمونه یه کی دیار نه لئین له زمانی عهره بیدا و نه وکاته (٢٥٠) وشه بۆ عارهق و مانای عارهق له گفتوگۆ و نووسین و هه لبه سته دا به کار نه هیئرا، که ئەمه له هیچ زمانیکی

٧٩ . سه یری کتیبی . الانسان فی ظل ادیان . د . عمارة نجیب ص ٩٨ . ٩٩ بکه .

تردا نییه، ئەمەش پۆچوونی عەرەبمان پێشان ئەدات لەناو
 لیستی عەرەق خواردنەودا. عەرەق خواردنەوه شتیکی زۆر زۆر
 ئاسایی بوو له ناویانداو به دهگمەن مال بېوایه هەموویان
 عەرەقخۆر نەبونیایه، لەم ناوگەله دۆستی عەرەقەدا هاتن و
 پرسساریان له پیغه مېهر (دروودی خوای لەسەر بیټ) کرد له
 باره‌ی عەرەقەوه، ئەویش نایه‌تیکی پیروزی قورئانی بو
 خویندنه‌وه که ئەفهرمووی: { يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْمِرِ قُلْ فِيهِمَا
 إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَإِنَّهُمَا آكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ
 قُلِ الْغَنِيُّ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ } (البقره: ۲۱۹).

واته: پرسسارت ئی ئەکه‌ن له باره‌ی عەرەق خواردنەوه و
 قورمارکردنەوه، تۆش بلی. ئە‌ی محەمد پێیان بلی. ئەمانه
 تاوانی گەورەن هەر چەنده سوودی بو چەند که‌سیک تێدایه،
 به‌لام تاوانه‌که‌یان گەورەتره له قازانجه‌که‌یان، جا کاتی
 موسلمانان و هاو‌پێیانی پیغه مېهر (دروودی خوای لەسەر بیټ)
 ئەم نایه‌ته پیروزیان بیست، هەندیکیان وازیان له عەرەق
 خواردنەوه هێنا، چونکه خوا ئەفهرمووی تاوانی گەوریه ئەگەر
 چی خواش لێی قەدغه نەکردبون، به‌لام هەندیکیان هەر ئەیان
 خواردوه به بیانویی ئەوه‌ی خوا ئەفهرمووی: قازانجی بو
 هەندیک تێدایه. ماوه‌یه‌ک شیوه‌ی عەرەق به‌م شیوه‌یه مایه‌وه هەتا

له کاتی نویژکردندا قهدهغه کرا، وهک حه زره تی عه لی ئه فه رمووی جاریک عبدالرحمن کوپری عه وف له گهل کومه لی له هاوړیکانی پینغه مبه ردا ده عوه تی کردبووین و پاش نانخواردن عاره قیکی زوری گیپرا و زورمان خواردمانه وه و هندیکمانی سه رخوش کرد. کاتی نویژ هاته پیشه وه به جه ماعت نویژمان کرد. یه کیکمان بووین به پیشنوویژ و له نویژه که دا له بهر سه رخوشی، نایه ته که ی به هه له خوینده وه، هه تا خوا نایه تی نارده خواره وه و فه رمووی: { يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا لَا تَقْرُبُوْا الصَّلٰوةَ وَاَنْتُمْ سٰكِرٰى حَتّٰى تَعْلَمُوْا مَا تَقُوْلُوْنَ } (النساء: ۴۳).

به قهدهغه کردنی عاره ق خواردنه وه له نویژدا، زوربه ی عاره ق خوران به یه کجاری وازیان له عاره ق هینا، به لام له بهر ئه وه ی زور پوچوو بون له عاره قدا، هه موویان وازیان لی نه هینا، هه ندیک مابون به شیوه یه ک عاره قیان نه خواره وه کاتی نویژکردنیان نزیک نه بوایه، به م شیوه یه ش ماوه یه ک به سه رچوو، عاره ق خواردنه وه سیما و دیارده و کولکه ی ناو کووی هه موو سه رده میکی نه فامی بوو، له هه موو خوله کانی میژودا هه ر له چه رخی نه فامی پومانی و یونانی و فارسییه وه هه تا چه رخی نه فامی عه رب و هه تا چه رخی نه فامیتی سه ده ی بیست. دیاریترین پواله تی هه موو نه فامیه ک (سیکس - جنس) و عاره ق

بووه، ئیستاش له کومه لگای نه فامیټی خوارووی نه فهریقا . که
 نه لټین گه لیکي وه حشن . دیارترین خواردنه وهی سهر سفره یان
 عاره قه، وه کو له کومه لگای نه فامیټی سوید که به لای خو یانه وه
 پیش که وتوو ترین گه لن، یان له پیشکه وتوو هکانی نه مپون .
 نه وانیش دیارترین خواردنه وه یان عاره قه، ههروه ها پوآله تی
 کومه لگا نه فامه کانی لای خو مان هه مان مه سه له یه . ۸۰

خو دیاره ئاینی ئیسلامیش دوژمنی راسته قینه و دهوای
 کوشنده ی هه موو پوآله تیکی نه فامیټییه، له هه موو کات و سات
 و له هه ر گه لیکدا هه بی . جا کاتیکی کاتی دیاریکراوی خوایی
 هاته پیشه وه و لاشه ی کومه لی مووسو لمانان توانای نه و برین
 سازیه ی پهیدا کرد، یه کسه ر فه رمانی قه دهغه کردنی عاره ق
 خواردنه وه و کرین و فروشتنی ده رچوو .

{يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْحَنُورُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ

فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُتَّقُونَ } (السائده : ۹۰)

واته : نه ی باوه رداره کان عاره ق مه سته کی به هه موو
 جو ره کانیه وه و قوما ر و پیشکه گوشتی . گردو . پیسن و نه مانه
 کردارو خووی شه ی تانن خو تانی ئی بیاریزن و ده ستیان ئی
 هه لگرن، هه تا له ژیان ی هه ر دوو جیهاندا سه رکه وتوو بن .

^{۸۰} فی ظلال القرآن . سید قطب / بهرگی سییه م / ۳۰ ل / ۳۹ سه یر بکه .

هەتا ئەفەرمووی: { وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا فَإِن تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا
أَنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ } (المائدة: ٩٢)

واتە: خۆ ئەگەر واز لەو خووە پێسانە ناهێنن و لە فەرمانی خوا
یاخی ئەبن، چاک بزانن کە نێرراوەکە ی ئێمە محەمەد . د . خ . تەنیا
راگەیاندنیک ی پۆشن و ئاشکرای لەسەرە .

بەم بەیاننامە خواییە بە شیوەیەک پەگ و پێشە عارەق
پێشەکیش کرا و خاکەسار کرا، وەکو پۆژیک لە پۆژان نەبووی،
ئەو کۆمەلە عارەقخۆرە نەبووبن و کۆپی عارەقخۆران و مەستان
لەو کۆمەلگایەدا نەگیرایی ...

ئەنەسی کۆپی مالک ئەفەرمووی کاتی کە عارەق لە ناو ئێمەدا
حەرام کرا، هیچ خواردنیک و هیچ ژیانیک نەبوو لە ژیانی عارەق
خۆری لای عەرەب خۆشتر بێت، ئیسلام هیچ شتیک ی لای حەرام
نەکردین ئەوەندە عارەق نەخواردنەو بەلامانەو گران بووی،
بەلام کاتی کە حەرام کرا و قەدەغە کرا، هەموومان کۆپە شەراب
و گۆزە عارەقەکانمان بردو لە سەر جادە پۆژانمان، هەندیکمان
کۆپە و گۆزەکانمان و هەندیکیشمان بەگلاو ئەمان شۆری و
پاکمان ئەکردەو. شاری مەدینە ئەتوت بارانی عارەقی ئی باریو،
لە کۆلانەکانیدا گۆماوی عارەق دروست بوو بوو، ماوەیەک بۆنی

عارهق سه رانسهری شاری مه دینهی گرتبۆوه. ٨١ به لئى ئیسلام به
 تاقه وشهیهك . فاجتنبوه . هیچ پوآله تىكى عارهق و عارهق
 خوړی نه هیشت و نهوا نزیكه ی . (١٤٠٠) سالىكه نهو حه رام
 بونهی كه حه رام كراوه، حه رامه و به ملیۆن ملیۆنان خه لكى نه
 سه ر زهوییه نه بینى له ماوهی ژیانیدا نه یخواردوه و
 نا یخواته وه، به بی نه وهی دادگایهك هه بی سزای بدات و بی
 نه وهی هیچ هیژىك هه بی چاوی لى زیت بكاته وه. نه مه یه
 جیاوازی نیوان یاسای ئیسلام و یاساكانی هه موو
 بیروباوه پىكى تر له م سه ر زهوییه دا.

نه مه ریکا نه گه ر یه كه م ده ولت نه بی، دوهم ده ولته ته له سه پووی
 زه ویدا به و هه موو هیژی پروپاگه نده وه كه هه یه تی و به و هه موو
 ژیری نه خشه كی شان ه وه و به و هه موو خه رجا رییه ی كه كردی،
 نه نجامه كه ی نه وه بوو كه دیمان. به لام ئیسلام، نه گوڤار و
 پوژنامه، نه دادگای تایبه تی، نه كو بونه وه و نه خشه كی شان، نه
 هیچ خو شله ژاندنىك . ته نیا . فاجتنبوا . له كو ییه؟ و نه مه ریکا و
 پوس و نه وروپا له كو ی...؟

^{٨١} نحن و الحضارة الغربية. ابو الاعلی مودودی / ص ٥٢

ياساكانی نیسلام :

ثاینی پیروزی نیسلام وهکو بهرتره له هه موو یاسا ئاده مییه کان بهرتریشه له هه موو ثاینه کانی تر، هه رچه نده ثاینه کانی تر پروتن له یاسا، چونکه یاسا کانی نیسلام وهکو ثاینه کانی تر پشتنه ستوری (موعجزه) و (خوارق) نییه، هه تا بتوانی به هوی پهستی و دهسته وستانی مروقه وه له کردنی ئه و کاره سه ریان پی شوپ بکات بو فرمانی ناینه که، به لکو به هوی به رزیی پله ی یاساکه خو یه وه و به ربلاوی و بال کیشانی به سهر هه موو گوشه کان و کون و که له به ره کانی ژییانی ئاده میزاد و چاره سه رکردنی هه موو کیشه کانی مروقه له هه ر چرخ و کات و شوینیکدا هه بی، نه توانی دلی پیاو- زانایان - و ژیران له خوی کو بکاته وه، به هه زاران په پوله له زاناکان له دهوری تیشکی هه تا وه که ی کو بکاته وه.^{۸۲}

هیچ کیشه یه که نییه له ژییانی مروقه دا (له هه ر شوینیک بیت) له یاسای نیسلام - شریعه الاسلام - دا باشترین و تاقانه چاره سه ری بو دانه نرابی، نیتر ئه و کیشه یه کیشه یه کی کو مه لایه تی یان پامیاری یان جهنگی، یان کیشه ی نیوان

^{۸۲} . الانسان فی ظل ادیان . د. عمار نجیب ، ل ۹۴

دهولته تان بی^{۸۳}. یاسایهک ماوهی (۱۴۰۰) سال پښان و پښیم و کهرتی زوربهی دانیشتونانی ئاسیا و ئه فهریقا و به شیکتی ئه وروپا بیت و چهرخ و خوئی سارا و بیابان و سهرلوتکهی چیا و دۆل و شیوی گهرمیان و کویتستان و کورد و عهره ب و فارس و تورک و پاکستان و هندستان و پوژئاوا و پوژهلآت و خواری ژوورو بکات و کیشهی مروقی رهش و سپی و زهردو سوور چاره سهر بکات، یاسایهک پاش تیپهر بونی نزیکهی چوارده سده به سهریداو له سالی ۱۹۳۲ دا، کونگره ی یاساکانی جیهان که له (لاهائی) به ستره بو بهراوردکردنی هه موو یاسا زیندوو هکانی سهر زهوی، له پاش لیکوئینه وهیهکی دوور و دریزژ و تویرینه وهیهکی هه موو یاساکان، بهریاریاندا که شه ریعتی ئیسلام شه ریعتیکی وردی بهربلاوی بهش بهشی بههیزه، بو ئه وه ئه شی بگریته سهرچاوه ی هه موو یاسا تازه کان.^{۸۴}

یاسایهک گونگره ی یاساناسانی جیهان له . پاریس . سالی ۱۹۵۲ هه مان بهریار بهرانبهری ده ربکات .^{۸۵}

یاسایهک ئه وه هه موو نه ته وه و هوژ و کوژ و خیل و عیله و رهش و سپی و بوهره، ئه م ماوه دوور و دریزله ژیر سایهیدا ژیا بن

^{۸۳}. شریعة الاسلام . یوسف قرضاوی ل ۹۹

^{۸۴}. روح الدین الاسلامی . عضیف طبارة . ل ۳۱۲

^{۸۵}. النظام الروحی و المقومات شریعة / د . محسن عبدالحمید . ل ۲۱

و بی ټورهی جیاوازییهک بووبی له نیوانیان، یان مافی یهکیکیان
 بو یهکیکی تریان پیشیل بکات. یاسایهک ئەم هه موو کات و سال
 و مانگ و پوژ و سهعات و کاتهی خستبیتته دواي خووی و
 ههزاران دوژمنی زانا و بلیمهتی هه بوو بی نه یان توانیبی ټاقه
 په خنه یهکی (موضوعی) ئی بگرن. یاسایهک به بونی ئەمانه و
 ههزاران شتی تر، دیاره له هه موو موعجیزه یهک موعجزه تره و
 پیویستی به هیچ شتیکی نییه ته نیا به مروژ نه بی.^{۸۶}

په ننگه هه ندی کهس بلین با ئەم یاسای نیسلامه مان هه بی و
 کهک له یاسای تریش وه بگرین؟ ئەمه هه له یه، چونکه.

۱. شه ریعه تی نیسلام له هیچ پویه کی ژیا نی ئاده میزاده وه نا
 ته واری نییه، هه تا ئیمه ئەو ناته و او ییه ی پی پر بکهینه وه،
 پیویستمان به هیچ یاسایه کی ئەوروپایی یان مارکسی یان هیچ
 جیگایه کی تر نییه.

۲. هه موو یاسایهک نیشانه و مانای بونی ئەو گه له خاوه ن
 یاسایه یه و هه موو یاسایهک به ئەندازه ی جیاوازی گه له خاوه ن
 یاساکه و گه لیکی تر له یاساکه یه وه جیاوازه، بو نمونه به
 ئەندازه ی جیاوازی هه مه په نگی نیوان گه لی نینگلیزی له گه ل
 گه لانی هیندی و یابان، یاساکا نیشییان ئەوه نده جیاوازن،

^{۸۶}. شریعة الاسلام خلودها و صلاحها لكل زمان و مکان . ص ۱۶

تهنانهت هر ياسا مارکسييه که ی پوسيا و چین و يه گسلافيا و
ئهلبنيا و ... هتد

هر يه که يان به ئه ندازه ی جياوازی گهلانی ولاته که له گهل
يه کتریدا جياوازن، به لکو دوژمنایه تيبان هه یه^{۸۷}
ئيمه يش گهل موسلمانين و شه ريعه تی ئسلام بوته خوینی
شاده ماری ژيانمان و هر خوینیک له و سه رچاوه وه نه هاتبی و
له و چه شنه نه بی، لاشه مان وه ری ناگری و لیمان ئه بی به
نه خویشی و دهر دودوو.

۳. هه موو ياسایه کی تری ده ستردی مروؤ، سه رچاوه که ی
ئه گه رپه ته وه بو مروؤ و مروؤ په رستیان، کو مه لی مروؤ په رستی،
ته نها ياسای ئيسلامه خوا به ته نیا ئه په رستی و ته نیا
چه سپاندنی له سه ر شانی ئاده ميزاده^{۸۸}.

۴. پیویستمان به ياسای تر نییه به ش به شمان بکات به . یسار .
ویسار متطرف . و یمین . یمین مطرف . و ياسای چینایه تیمان
فیر بکات و دژایه تی و زورانبازی چینایه تیمان پیشان بدات.
ئیسنا به سه رپییه که وه باسی ياساکانی ئيسلام ئه که یین.

^{۸۷} - سهیری کتیبی الاسلام القانونیة الاستاز الشهید. عبد القادر عودة / ج ۲۵ .

۳۱ . بکه .

^{۸۸} . سهیری کتیبی هذا الدين . شهید سید قطب . چاپی چوارهم . ج ۱۸ . ۲۱ بکه .

شهریعتی ئیسلام بهش بهش کراوه بۆ چهند یاسایهك:

۱. یاسای پامیاری (النظام السياسي) .
۲. یاسای کۆمه لایهتی (النظام الاجتماعي) .
۳. یاسای دارایی و ئابووری (النظام المالية و الاقتصادية) .
۴. یاسای بهرگری و جهنگی (النظام الدفاعية و الحربية) .

هر یه که له م یاسایانهش ئه بن به چهند یاسایهکی ترهوه و

نمونه بۆ هه ریه که یان دینینهوه. ۸۹

نمونه بۆ یاساکان :

۱. یاسای کۆمه لایهتی ئیسلامی وردترین و بهربلأوترین یاسای کۆمه لایهتییه له جیهاندا و به لکو له هه موو سه رانه سهری میژووی یاساکانی کۆمه لایهتی ئاده میزادی ئیستا و پابووردوودا، ئه وه ییش وه کو جینگای تاک له کۆمه لدا، سه ره به سستی تاک له یاسای مه ده نیدا، مافی ئافرهت، مافی مالداری، مافی خویندن، مافی کار کردن، مافی شوو کردن، مافی پرس پیکردن و پاوێژ ... هتد .

چاره سه ر کردنی کیشه کانی نیوان ژن و پیاوان به به خێوکردنی مندال و ئه رکی خیزان (الاحوال الشخصية) یاساکانی

۸۹. سه یری کتیبی النظم الاسلامیه . د. صبحی صالح بکه .

خوایه‌رسی، سزای تاوانبار، دز، چەتە، سیخوڕ، پاشگەز بوووه‌وه له ئیسلام (مرتد) ... هتد.

٢. یاسای رامیاری له ئیسلامدا یاسایه‌کی دیاری کراوی نه‌خشه کیشراوی نه‌گۆڤاوه، وه‌کو:

ا. فرمان بو‌ شه‌ریعه‌ته‌که نه‌ک بو‌ گه‌ل. ٩٠.

ب. گه‌ل (سه‌رۆک . امام) دا‌ئه‌نی‌ت. ٩١.

ج. میری به‌ ده‌ست گه‌له‌وه‌یه.

د. ڤاویژ بنچینه‌ی هه‌موو کاروباریکه‌.

ه. هه‌موو نه‌ته‌وه‌یه‌ک مافی پۆشنبیری و به‌جیه‌ینانی نه‌ریتی خۆیان له چوارچۆیه‌ی ئایندا هه‌یه.

و. نامووسولمان مافی دیاری کراویان هه‌یه و نه‌رکی دیاری کراویان له‌سه‌ره. ٩٢.

٩٠. خوا باشر نه‌زانی له گه‌ل.

٩١. بو‌ چۆنی‌تی هه‌لبژاردن. الانتخابات. له ئیسلامدا، سه‌یری کتیبی (الاسلام) ی

د. منیر البیاتی الدولة القانونية و النظام السياسي، ل ٤٤٧ بکه.

٩٢. ئه‌بی‌ت زیاتر له موسلمانه‌کان پزیزان بگه‌ریت، بو‌ نه‌وه‌ی خۆیان خۆیان به‌ بیگانه نه‌زانن له ده‌وله‌تی ئیسلامدا، چونکه پیغه‌مبه‌ر (درودی خوی له‌سه‌ر بی‌ت) نه‌فرموی: (من عادی زمیا فاما خصمة اليوم القيامة) واته: هه‌ر که‌سی دوژمنایه‌تی له‌گه‌ل کافرێکی دانیشتوانی ژیر سایه‌ی ده‌وله‌تی ئیسلامی بکات، من دوژمنی نه‌و که‌سه‌م له‌ پۆژی قیامه‌تدا.

۳. یاسای دارایی و ئابووری، وهکو: یاسای دارایی و ئابووری له ئایینی پیروزی ئیسلامدا تاقانه یاسایه و سه‌ربه‌خوترین یاسایه‌کی جیاوازه له هه‌موو یاساکانی تر. ۱۳

چونکه نه وهك سه‌رمایه‌داری جله‌وی تارك (الفرد) شل نه‌کات هه‌تا به ئاره‌زووی خو‌ی بدا له هاونیش‌تمانیه‌که‌ی و هاومرو‌قايه‌تییه‌که‌ی بچه‌وسینیت‌ه‌وه، نه وهك کو‌مونیستیش.

هیچ نرخیک بو‌تاك . مفرد . بو‌ (انسان) دانه‌نیت و جله‌و بو‌ چینیک شل نه‌کات هه‌تا بینه‌خوا‌ی چینه‌کانی تر و نه‌گه‌ر:

. حزب . پوزیان نه‌داتی له برسا بمرن، چونکه یاسای ئابووری ئیسلام یه‌که‌م یاسایه که بیره‌وه‌ری (خو‌مائی کردن) (تأمیم) ی له‌سه‌ر زه‌وی داهینا، نه‌وه‌تا پیغه‌مبه‌ری ئیسلام (دروودی خوا‌ی له‌سه‌ر بیت) نه‌فه‌رمووی: (الناس شركاء فی الثلاثة . الماء . و الكلا . و النار) ۱۴...

واته هه‌موو گر‌وی مرو‌قايه‌تی له هه‌ر بیروبا‌وه‌ر و نه‌ته‌وه‌یه‌ك بن، ها‌ویه‌شن له‌سی شتدا، له سامانی ئاوی کی‌نگه و له‌وه‌رگا و سامانی ئاگری، واته هه‌رچی سامانی گشتی هه‌یه .

^{۱۳}. النظم الاسلامیة . د. صبحی صالح، ل ۳۵۲ . وه کتیبی اقتصادنا، محمد باقر صدر. سه‌یر بکه.

^{۱۴}. سه‌یری کتیبی معالم الشرعیة الاسلامیة، د. صبحی صالح، ل ۳۵۷ بکه.

چونکه یاسای ئابووری ئیسلام یه کهم یاسابوو ئیستاش یه که
 یاسایه بناغهی سۆشیاالستی راسته قینهی له ناو گه لاندای
 چه سپاند و دروشمی (اما ما الله و الناس عباد الله) ۹۰
 واته سامان سامانی خوییه و هموو گرۆی مروّقایهتی
 به خیوکرایی خوان، هاوبه شن له سامانی به خیوکه ره که یاندا .
 هه لکردوو، چونکه ئیسلام تاقانه یاسایه که سه ره بهستی
 راسته قینهی به خشی بی به گرۆی مروّقایهتی . سه ره بهستی
 ئابووری، سه ره بهستی بیروباوه، سه ره بهستی رامیاری، به
 مهرجیک پالّه په ستۆ نه خاته سه سه ره بهستی خه لکی تر،
 (لا اکراه فی الدین) واته زۆره ملی نییه له ئاینی پیروزی
 ئیسلامدا، هموو که سی سه ره بهسته موسلمان نه بی یان کافر.
 (متی استعبدتم الناس وقد ولدتهم امهاتهم احرارا)
 واته نهوه که ی نهو خه لکه تان کرد به بهنده و کۆیلهی خوتان که
 به ئازادی له دایک بوون ؟

چونکه مافی مالداری داوه به پیاو و ژن وهک و یهک و بی
 جیاوازی { لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ }
 (النساء: ۳۲)

۹۰ - سهیری (العال فی القران) بک .

واته هر کاسپی و داراییهک پیا و پهیدای بکات هی خویهتی و هر داراییهک ئافرهت پهیدای بکات و هر دهرامهتیکی دهستبکهویت، هی خویهتی و بو هیچ کهسیک نییه لیی داگیر بکات .

چونکه یاسای ئابووری ئیسلامی تاقانه یاسایه که له مانای ههژاری و نهبونی گهیشتی و چارهسهری کردبی (کاد الفقراء ان یكون کفرا)

واته نزیکه ههژاری ببیته (کفر)، واته پیاوی ههژار کافر ببی و ههژاری بهره و کافربوونی رابکیشی .

چونکه یاسای ئابووری ئیسلامی ئهزانی چون جموجولی کشتکاری هان بدات و یارمهتی بدات (ما من مؤمن یغرس غرسا او یزرع زراعا، فیاکل منه طیرا او انسانا او بهیمة الا کان له به صدقة) واته : هر مووسولمان و خاوهر باوهریک شتیک یان درهختی بچینی و بالنده یان مروؤ یان بیزمانیک لیی بخوات، ئهوا لای خوا بهخیر بوی ئهنووسری .

(من کانت له ارض فلیزرعها فان لم یستطع ان یزرعها و عجز منها فلیمنها اخاة المسلم ولا یؤجرة اياها) ۹۶ .

۹۶. سهیری کتیبی . اشتراکیه عمر . محمود شبلی / بهرگی بهکه، بکه.

واته : هر که سې زهوی ههیه بایبکیلی و بچینی، خو نه گهر ناتوانی بیکیلی و دهسته لاتی نییه با بیبه خشې به برا موسلمانه که ی به کری نهیداتی .

چونکه زهوی ملکی که س نییه و هه موو مروقیکی تیدا هاوبه شه. عومری کوپی خه تتاب بریاری دهر کرد هر جووتیاریک یان خاوهن زهوییه که بو ماوه ی سې سال زهوییه که ی به بی به هانه (عز) نه کیلاو که لکی لی وهر نه گرت، لیی نه سه نری و نه دری به یه کی که به کاری بهینیت، نیر نازانم مولکانه و زهوییه نه ی خاوهن زهوییه کان و به گه کان چون له جوتیاره کانیا ن نه سه ندو چون نیسلام یان پیوانی ناین لیی بی دهنگ نه بوون .

۴. یاسای بهرگری و جهنگ : دیاره نیسلام وهکو بیروباوه پریکی جیهانی، به لکو وهکو تاقانه پیبازی ژیان و دژی هیزی شهر و سه ربازه کانی شهیتان له هه مووکات و شوینیکدا نه بی یاسایه کی تایبه تی بهرگری نیسلامی له هه ردو و بهرگه که دا، جهنگی سه ربازی و جهنگی بیروباوه پری، یاسایه کی پریک و پیکی و نه خشه یه کی دیاری کراوی خو ی هه یه .

{وَأَعِدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ}

عَدُوا اللَّهُ وَعَدُّوكُمْ { (الأنفال: ۶۰) }

واته : بو ئه و کافرانه ی شه پرتان پی ئه فروشن و نه بنه کو سپ له پی بیاو کورنه وه ی بانگه وازی ئیسلامدا، هه تا له تواناتا هه یه هیزی بهرگری و سه رکوت کردنیان بو ئاماده بکن، هه ر له په تی و لاخ به ستنه وه وه هه تا گه وره ترین چه کی ئه و سه رده مه، بو ئه وه ی دوژمنه کانی خوا و دوژمنه کانی خوتان بترسینن .

{ وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلَامِ فَاجْنَحْ لَهَا } (الانفال: ٦١)

واته خو ئه گه ره حزیان له ئاشتی و پیکه و تن کرد تو ش ئاشتیت پی خوش بی.

وه یاسای جهنگی ئیسلامی چوارچیوه و هوی هه لگیرساندنی و کاتی جهنگ دیاری ئه کات .

{ أذِنَ لِلَّذِينَ يُقْتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظَلَمُوا وَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ لِّذَٰلِقَدِيرٍ } (٣١)

أُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بِغَيْرِ حَقِّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبَّنَا اللَّهُ (الحج: ٤٠: ٣٩)

واته ئیجازه ی جهنگ هه یه بو ئه وانه ی که به ناهه ق لییان کوژراوه و سته میان ئی کراوه و خوا به دهسته لاته سه ر که و تنیان دهست بخت. ئیجازه ی جهنگ به وانه دراوه به ناهه ق له نیشتمان و لانه یان ئاواره کراون و هیه تان ئیکیان نییه، له وه ی که ئه لیان (خوا په روه رده گارمانه) .

(سەرەرای سوپای ئاسایی کۆمەڵی پێشمەرگەیی ھەییە) ٩٧
خۆ ئەگەر لاپەرەیی قوریانی سەربازەکانی ئیسلام ئەم دیو و ئەو
دیو بکەین ، بەشیوھیک مەرۆف سەرسام ئەبی و ئەزانی ئەمانە
جۆریکی تایبەتی بون لە مەرۆقان و ئەلی چون ئەم ھەموو
پالەوانی و جوامیرییان ئی ھاتووہ . ١٩ .

٩٧ . النظم الاسلامیة / ٤٩٨ / سەریاسی . الغدائیون ..

رهځنه ګانى ګوډر له ياساګانى ئيسلام :

سه ربازه ګانى ګوډر له بهر نه وهى چا قوتيله ګه يان بګرېت و
چند ګيلنك له دهورى تارماييه دو ګه لاوييه ګه ګوډبېنه وه، نه بى
هولنكى پوچ بدن بۇ دروستګردنى هورنك بۇ ګرتنى هتاوى
ياساګانى ئيسلام و بۇ نه وهى ئابرووى ياساګانى خويان
(نه ګر هه يان بى) نه چى، له بهر نه مه په لاماريان داوه ته وه به
چند رهځنه يه ګى منالانه له ياساى پيروزى ئيسلام، هه رچنده
(وه ګو وه پين به پوژ وايه) به لام له بهر نه وهى پنيويسته مناليش
ژير بګرېت، وا به سه رپنييه ګه وه وه لاميان نه ده ينه وه
۱. ئافرهت له ياساى ئيسلامدا.

ګافره ګان نه لئين ياساى ئيسلام سته مى ګردووه له ئافرهت له دوو
پووى ياساييه وه. له پووى شايه تى و له پووى ميراته وه.
۱. نه لئين ياساى ئيسلام ياسايه ګى سته مكاره و سته مى له
ئافرهت ګردووه، بۇ نه بى دوو ئافرهت له شايه تيدا به يه ګ پياو
دا بګرېت، نه ګر بړوايش ناګه ن نه وه ته قورشان نه لى: {وَأَسْتَشْهِدُوا
شَهِدَيْنِ مِّنْ رِّجَالِكُمْ فَإِن لَّمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَآمْرَأَتَانِ مِمَّنْ رَّزَوْنَ مِنْ
الشَّهَادَةِ أَن تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى} (البقره: ۲۸۲)

واته له و قهرز و دامه دا ګه نه يګه ن، با دوو شايه تى پياو شايه تى
بن له نيواندا، خو نه ګر پياو نه بوو، با پياويك و دوو ئافرهت ګه

هەردوولا پسی یان پازی بن، بن بە شایەت، بۆ ئەوەی ئەگەر ئافەرەتییکیان لە یادی چوو ئەوێتریان یادی بختەووە .

ئەمە راستە، لەم جۆرە شتانەدا دوو ئافەرەت لە بری پیاویکە، بەلام ئایا راستە ئیسلام و یاسای ئیسلام ئافەرەت بە نیوەی پیاو داخەنیت؟ نامانەوی لێردا باسی مافی ئافەرەت لە ئیسلامدا بکەین، بەلام ئەوەندە ئەلیم کە سەدەیی بیست و سەدەکانی دواي بیستیش، ئایا راستە کاتی مروۆ ددانی ژانی کرد بپرواتە لای وەستایەکی دیوار بۆی تیمار بکات، یان دەرەهینی؟

یان کاتی ویستی دیواری حەوشەکەیان بکات، بپروا بە دواي پزیشکیکدا بۆ دیوار کردن؟ دیارە نەخیر، بۆ چی؟

لەبەر ئەوەی هەرکەسە و پسیپۆری خۆی، نە پزیشک پسیپۆرە لە دیوارداو (تەناف شاولی) نە وەستای دیوار پسیپۆری پەیوەندی هەیە بە ددان دەرەهینانەو، هەرکەسش خۆیی و پسیپۆری خۆی، مەسەلەي شایەتی لە ئیسلامدا مەسەلەي پسیپۆری و شارەزاییە، بەلێ ئافەرەت لەم شتەي پێشەووە (کڕین و فرۆشتن، قەرز و قۆلە) کە پسیپۆری نییە و کاری ئەو نییە، دوو ئافەرەت بەرانبەر یەك پیاو، بەلام ئایا ئەزانن ئەو شتانەي کە ئافەرەت تێیدا پسیپۆرە و شارەزایی خۆیەتی و کاری خۆیەتی، هەندی جار ئافەرەت بەرانبەر بە دوو پیاو و هەندی جار (شایەتی تاقە ئافەرەتیك) بە

شایه تی چوار پیاوه، نه مه له و شتانه ی که پسرپوری خوږه تی، خو ټو شتانه ش که پسرپوری خوږی نییه، دوو نافرته له بری شایه تی کی پیاو دانراوه، له بهر چی ټو دوو نافرته دانراوه؟

ټایا له بهر ټوه یه که ئیسلام هست به ناته واوییه که ټه کات له نافرته دا؟ یان له بهر نازیری یان له بهر تی نه گیشتنی نافرته که؟

نه خیر له بهر ټه مانه هیچیانه نییه، به ټکو له بهر ټوه یه ټو شته په یوه ندی به کاری نافرته وه نییه له لایه که وه، له لایه کی تره وه نافرته له بهر دلې نه رمی. ۹۸.

له بهر هیرش ی به زه یی ناو دل و دهر وونه ناسکه که ی، زوو شتی له یاد ټه چی، خو ټه گهر نافرته تی کی تری له کی شه که دا له گه ټدا بی و هره یه که یان یادی ټه وی تری بخاته وه، چی تی دایه؟

ټایا بیر خستنه وه هیچ شووره یی و نه نگ ی تی دایه.

(فتذکر احداهما الاخری) واته هر یه که یان یادی ټه ویتر بخاته وه. دیاره له ئیسلام دا مه سه له ی شه ره ف گه ټی گرن گتره له مه سه له ی پاره، ټه گهر له مه سه له ی پاره دا پیاویک به ران بهر به دوو نافرته، به لام له کی شه ی شه ره ف و نامووسدا نافرته تی کی به ران بهر به دوو پیاوه. ۹۹.

۹۸. شبهات حول الاسلام. د. محمد قطب ل ۱۰۸.

۹۹. المرأة بین البيت و المجتمع / ۲۷۱.

دیسان هر له مهسهلهی پاره و ئابووریدا کاتی وا ههیه
ئافره تیک بهرانبهر به دوو پیاوه .

بۆ نمونه، ئهگهر پیاویک بمریت و سهروهت و سامانیکی ژۆری
له دوا به جی بمینی، به لام خیزانه کهی سکپر و حامیله بوو، له
کاتی کدا که ئه و ئافره ته منداله کهی ئه بی و منداله کهی ئه مری،
ئاله م کاته دا به شکردنی کابرای مردوو وه ستاوه له سه ر یه ک
وشه، شایه تی یه ک ئافره ت، ئه گهر مامانه که یان سسته ره که بلیت
مناله که به زیندوویی بووه و دوایی مردوو، ئه وا هه موو سامانی
پیاوه که ئه گویندوویی به بو سهر منداله مردوو که و دوایی به ش
ئه کریت به سه ر که س و کاری منداله که دا، به لام ئه گهر منداله که
هر به مردوویی بوو بیت، به پیی شایه تی مامانه که، ئه وا
سامانه که به سه ر که س و کاری باو که که یدا دابه ش ئه کریت، که
ئه مه ش جیاو زییه کی گه ئی گه وره له دابه شکردنه که دا دروست
ئه کات. به لام ئه گهر مامان نه بوو ئه بی دوو پیاو شایه تی بدن به
مردن یان به زیندوویی منداله که ی، ئه ی بۆ لی ره دا ناوتری سته م
له پیاو کراوه، به نیوه ی ئافره تیک دانراوه .

یان ئه گهر کی شه یه کی ده ستدریزی شه رف دروست بوو،
ئافره ته که نیردرا بۆ لای پزیشکی ئافره ت بۆ ئه وه ی بزانی
کچه یان ئن .

رپاږورتی نهو پزیشکه ئافرهته له بری شایهتی دوو پیاوهو (جار جار چوار پیاوه)، کهواته مهسهلهکه مهسهلهی پسیږږی و شارهزاییه. نه ستم کردنه له ئافرهت و نه برپهنگ له مافی ئافرهت. ۱۰۰

ب . تینهگه‌یشتووان له یاسای ئیسلام و شه‌ریعه‌تی ئیسلام نه‌لین: ئیسلام مافی ئافره‌تی پیشیل کردووه له میراتدا، نه‌وه نییه خوشک به نیوهی برا دانه‌نی؟
نه‌وه نییه قورئان نه‌فه‌رمووی:

{ يُوسِرُكُمْ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثِيَّيْنِ } (النساء : ۱۱)

واته خوا ئاموژگاریتان نه‌کات له باره‌ی به‌شی منداله‌کانتان، له میراتدا به‌شی کوږ دووقاتی به‌شی کچه.

بو نه‌وه‌ی راستی مه‌سه‌له‌که‌مان بو دهریکه‌وی، که ئیسلام ئاینی زانیاری و نه‌خشه‌ی پاشه‌پوژي هموو کو‌مه‌ل و خیزانیکه، پیویسته بگه‌رینه‌وه بو ئافره‌تی سه‌ره‌تای ئیسلام و له پیش ئیسلامدا که به هیچ جوړی نه‌ زور و نه کهم میراتی نه‌ نه‌درایه (به‌لکو خوی وه‌کو میراتی نه‌بوو به پشکی میراتگریکی تر) له‌به‌ر نه‌وه نه‌یان وت چونکه ئافره‌ت و لا‌خداري لی نایه‌ت و له جه‌نگدا

۱۰۰. موسوعة عقاد / محمود العقاد / بهرگی چوارم . ل ۶۱

دهور نابینې و ناتوانې چهك به كاربهینې و ناشتوانې تالانی پهیدا بکات، له بهر نه وه ئافرهت مافی میراتی نییه. ۱۰۱

ئافرهت نهك ته نیا له پووی میراته وه بهو شیوه یه سهیر نهكرا، بهلكو خویشی وهكو ئاژهل و چوارپی نهكردرا و نه فروشرا، ههتا ههتاوی ئازادی قورئان و پزگارکهری هه موو چینه کانی ئاده میزاد، تیشکی زیرینی به سهر جیهاندا په خشان و ئافرهت بووه هاوبه شی پیاو له هه موو شوینیکدا، له جهنگدا، له خویندن و زانیاریدا، له مافی کاسپی و داراییدا، له میراتیدا، یه کهم ئافرهتیک که بووه میراتگر له ئیسلامدا، خیزانی سهعدی ئیبن ئه بی ره بیع بوو، کاتی هاته لای پیغه مبهری خوا و فهرمووی قوریان (سعدی) میردم له غهزای ئوحدا شه مید کراوه و دوو کچی له کچه کانی هاتووه و هه موو ماله که ی بردووه و هیچ بو ئیمه نه ماوه ته وه، ته نانهت کهس نایان خوازی، چونکه داراییان نییه. ۱۰۲

پیغه مبهر (ﷺ) دوش داماو نهینه زانی چی بکات و چی بفرمووی، فهرمووی بهلكو خوا کیشه که تان بو چاره سهر بکات.

۱۰۱. المرأة بین و المجتمع / ل ۲۷۱

۱۰۲. سهیری تهفسیری. فی ظلال القران. سید قطب. بهرگی دووهم، چاپی هه رته م، ل ۲۶۲ بکه. هه روه ها سهیری ئافرهت له کومه لگای ئیسلامدا بکه.

پاش ماوهیهك ئایهتی میرات ئایهتی ۱۱ . ۱۴ ی سورهتی نساء
هاته خواره وه .

پیغه مبهری خوا ناردی به دوا ی مامه ی منداله کاندای فهرمووی
ئهو میراتییه هه شتییه کی مافی دایکه که یه و کچه کانیش
هه ریه که یان سییه کی ماله که یان ئه که وی و ئه وه ی که بمینیتیه وه
بو تو . جا وهرن به گیانیکی واقعی و بیریکی راستییه وه سهیری
لیژنه و تانه و ته شه ری کوفر بکه یین به رانبه ر به پیغه مبه ر و
موسلمانه کان، که له شه ریعه تی پیشه لانی ئه و کاته دا هیچ
ئافره تیك میراتگر نه بووه و نیستا ئه و مامیه ئه بی سامانی
براکه ی ئی بسه نری و بدری به برازا (کچه گانی)، ئه مه شوپرشیکه
شوپر شگیپران نه بی که س نرخ ی نازانی ... به و شیوه یه ئافره ت له
نیسلامدا میراتی به رکه وت . جا نیستا با بگه ریینه وه سه ر
(بوچی خوشک نیوه ی برای بو دانراوه ؟) .

ئه گه ر به وردی سهیری باسه که بکه یین، له وانیه دوا جار بلین
کچه که زیاتر قازانجی کردووه له کوپه که (کچه)، ئافره ت به
گشتی) دایک بی یان ئن یان خوشک هو ی ژیانی بو دایین کراوه و
ئه بی، ژیانی له سه ر خو ی نه بی، بو نمونه :

۱. نه گهر پیاویک بمری و کچ و کوپنکی له دوا به جی بمینی،
 نه و سامانه بخه ملینریت به سی هه زار دینار. دوو هه زاری بو
 کوپه که و هه زار دیناری بو کچه که، نه بی نه و کچه (نه و خوشکه)
 نه و هه زار دیناره چی لیبکات که هه موو خه رجییه کی له سه ر
 براکه یه تی و براکه ی، له سه ریتی، خوشکه که ی بزینی و
 پیویست نییه ده ستکاری و داوای تاقه فلسیک له خوشکه که ی
 بکات. به زور. مه گهر خوشکه که خوی به ئاره زووی خوی پیی
 ببه خشی.

ئایا ئیستا کامیان قازانجیان کردووه؟ ئایا خوشکه که قازانجی
 کردووه یان براکه؟

۲. کاتی که کوپه که نه یه وی ژن بهینی نه بی پاره بکاته ئاو، به لام
 کچه که ماره یی وه نه گریت. ۱۰۳

۳. خو کاتی کچه که له مانی میردیتی و باوکی ئه مری، هه موو
 ئه رکینکی ژییانی له سه ر میرده که یه تی، نه و میراتییه ی بو ی
 نه پوات وه کو دلخوش کردن و سه ره خوشی لی کردنیک وایه.

۴. په نگه هه ندیک وه کو (ئوگست بیل) بلیت: وا ئیمه به ره و
 سوشیالیستی و کو مونیستی نه پوین و که س خاوه ن شت نییه
 هه تا له دوا ی خوی به میراتی بریت و ژن و پیاو و خوشک و برا

۱۰۳. الاسلام و قضايا المرأة العاصرة / البهی الخولی / ۲۰۰۵

له سهري بجهنگین، پیاو کار ئهکات و ئافرهت کار ئهکات و

ئهژی ۱۰۴

ئههش و تهیهکی ناراسته، چونکه: ئه و جیهانه مارکسییه
میثالییهی ئهوان خهوی پیوه ئهبینن و ئهیهانهوی کهس ههزی له
خاوه نییتی نهبی و مالداری خویی نهبی، له تهرازووی زانیاریدا
سهنگی بو دانانری و دانه نراوه، ههتا تا قانه مروقیك له م سهر
زهوییه دا ماوه خوشه ویستی مالداری و ههلهپهه کۆکردنه وهی
دارایی هه ئه مینن، خوا راستترین فهرموودهی فهرمووه که
ده فهرموی: { زَيْنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْمَنْطِطِيرِ
الْمُنْتَظَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِئْكَةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ذَلِكُ
مَتَكُ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا } (آل عمران: ۱۴)

واته: خوشه ویست کراوه له بهرچاوی هه موو مروقیك و هه رگیز
له بهرچاوی ناکه وی، خوشه ویستی رابواردن له گه ئافره تدا و
خوشه ویستی کورداری و خوشه ویستی سامان (کۆکردنه وهی
ئالتون و زیوو) هوی چاکسواری و ئاژئه لداری و بوونی کینگه و
ئهمانه هه موویان هوی رابواردنی ژیا نی دونیان .

که واته هه تا ژیا نی مروؤ ئه مینن، ئه و شه هوهت و خوشیهی
هه ئه مینن و که ئه وانیش بوو، مردنی به سه ردا دیست و

هه موویان نه بنه میراتی، وهکو ئه وان داوای کارکردنی ئافرهت نه کهن ئیسلامیش پینگای کارکردنه کهی نه گرتوو و ته نیا ئه وهنده ههیه ئه بی ئه و ئافرهته کریکاره بزانیته ئافرهته و پیاوی چاوچنۆک چواردهوری نه گریته و ئه بی بزانی لای ئافرهتی موسلمان شهرهف به نرختره له پاره، به لام ئایا ئه و ئافرهته کارکه ره که مرد میراتی له دوا به جینامینی؟

۲. ره خنه یه کی تر له ره خنه کانی کوفر به رامبه ر یاسای ئیسلامی، ئه وه یه ئه لاین ئیسلام ئایینه و ئاینیش هیچ په یوه ندیه کی به سه ر یاسای ئابوورییه وه ههیه؟
خۆ ئه گهر (لام سه ر لای) چه ند شتیکی تری وتبی بۆنی ئابووری ئی بی، ئیستا یاسای ئابووری ئه مپۆی سه ده ی بیست له کوی و یاسای ئابووری کاتی نه قامیتی عه ره ب له کوی؟
وه لام....

ئاینی پیروزی ئیسلام وهکو له پیشه وه وتمان، تا قانه ئاینیکی خاوه ن یاسایه، یاسایه ک تا قانه پینگای کامه رانی و به ختیاریی ژیان. یاسای ئابووری ئیسلامی. ئه و یاسا ئابوورییه که پاش پوو خاندن و ته و او بونی وزه ی هه موو یاسا کانی مرۆڤه له چاره سه رکردنی کیشه کانی ژیان، باوه شی چاره سه رکردنی بۆ هه موو کیشه یه ک نه گریته وه و چاره سه ری نه کات یاسای

ئابووری ئیسلام یاسایەکی مامناوەندییە لە نیوان یاسای سەرمایه‌داری و یاسای سۆشیالیستی (مارکسایەتی)دا، هەرچی پوألەتییکی چاکەخوازی و خێرخواهی هەبێ لە یاسای سەرمایه‌داری و سۆشیالیستیدا، لە ئیسلامدا هەیه، هەرچی هەلۆیستی دژوار و ناراست و پۆخلەوات لەو دوو یاسایەدا هەیه، لە ئیسلامدا نییە.

خۆ دیارە ئیسلام لە وانیشی وەرنەگرتوو، ئەگەر ئەوان پاشخۆری ئیسلامیان نەکردبێ ئیمە ی موسلمان کاتی یاسایەکی یان پێبازییکی ژیان، خەتی راست و چەپی بەسەردا دینین و نامانەوی، لەبەر دەمارگیریمان و دژداریمان لەگەڵ ئەو پێباز و یاسایەدا نییە، بەلکو ئیمە ی موسلمان چاکترمان هەیه لەو پێباز و پزیمە. کاتی ئیمە یاسای ئابووری سەرمایه‌داری، یان یاسای ئابووری مارکسایەتی پەرز ئەکەین و نامانەوی، لەبەر ئەوە نییە کە ئیمە خۆمان هەر لە خۆمانەوێ دژی مارکسایەتی یان دژی سەرمایه‌داری بین، نەخێر، بەلکو لەبەر ئەوەیە خۆمان لە هەر دوو یاساکەیان چاکترمان هەیه ١٠٠.

پیش ئەوەی بە پەله ئەو یاسا ئابوورییە ئیسلامییە پۆلەکانی ئیسلام لێی ویلن، باس بکەین، با لاچاوێک بگرینە پووچاندن و

١٠٠. سەیری کتیبی (المذهب الاقتصادي بين الشيوعية و الاسلام) بکە.

هه ره سههينانى ياساكانى ئابوورى كۆمونيستى و ياساكانى
ئابوورى سه رمايه دارى....

۱/ كۆمونيستى وهكو له سه ره تاي ئه م كتيبهدا باسما ن كرد،
هه موو ئامانچ و هيوايه كى كۆمونيستى (يان ماركسى) ئه وه يه
كه مالدارىتتى خويى نه مينى و بو هيج كه س و هيج كه س له م
سه ر زه وييه دا نه بى خاوه نى هيج شتيك بى، كه وتما ن هيج
شتيك، واته نه خاوه نى ئاميره كانى به ره م (ادوات الانتاج) بى
نه خاوه نى زه وى وزار بى. ۱۰۶

ئامانچى كۆمونيستى (له هر كه سه به پيى توانا بو هر
كه سه به پيى پيويست) واته هه موو مروقتيك چى ئاره زوى ئى بى
له كۆمه لگاي كۆمونيستيدا بوى ئاماده يه ، ئيتر په يوه ندى به كه م
و زورى كار كردنه وه نيه ...

به م شيويه وه كو . خرؤشوف . له سالى ۱۹۶۱ دا وتى: ئه و
به ه شته ي كه پياوانى ئاينى و بۇرجوازييه كان بۇيان باس ئه كردين،
ئهمانه وى ئه و به ه شته له سه ر زه وى دروست بكه ين. ۱۰۷

۱۰۶. سه يرى كتيبى (المرأة فى تراث الاشتراكى) بكه. / د. محمد سعيد رمضان

البوطى ل ۵۳

۱۰۷. گوڤارى toy misof of India پوژ ۱۰/۹/۱۹۶۱ له كتيبى المصحف فى

عالم الاسلامى . محمد فرالى ص ۲۳

بەلام لەبەر كۆلۆلى و ناوچا و دىزى كۆمۇنىستى، ئەو بەهەشتەيان بۆ دروست نەكرا. ئەگەر سەيىرى روسيا بكەين ئەو ھەنگاوانەى لە دواى شۆپشى بەلشەفى (لە سالى ۱۹۱۸) ھەتا سالى ۱۹۳۲، چەند ھەنگاوى سۆشياالىستى بەرەو كۆمۇنىستى ناو، وردە وردە ھەنگا و بەرەو پاش ئەكشىتەو، خو ئەگەر لە ھەندىكى پاشگەز نەبوويتەو لەودۇخەدا وەستاو و لەناو قوردا چەقيو. بەلى . لينىن . ويستى شيوعىتى راستەقىنە بچەسپىنى، ھەموو زەوى وزارى لە خاوەنەكانى سەندەو و كردنى بە مالى دەولەت، ھەرچى ئاميرىكى بەرھەمى جوتيارەكان ھەبوو لى سەندەو و كردنى بە ئاميرى ميرى و مۆرى كۆمۇنىسى پىو نەن، برسيتى بلاو بوو و دەولەت (پارتى) ناچار بوو ھەندى زەوى بىداتەو بە جوتيارەكان ئەوئەندە نەيان چەوسىنيتەو، ولات گەرايەو دۇخى جارانى ھەتا سالىكانى (۱۹۲۸-۱۹۳۰) ھات و ديسان (پارتى كۆمۇنىستى) ھەنگاوى سۆشياالىستىيانەى نا و ھەمان بەزمى (چەك كردنى جوتيارەكان لە زەوى) ھاتە پىشەو، بەلام ئەمجارەيان لەگەل ھىز و دەستەلاتدا، ديسان جوتيارەكان دەستيان كردهو بەمان گرتن و شۆپش كردن....

دەولەتیش بەبێ بەزەیی دەستی کرد بە کوشتن و گرتن، زیاتر لە سەدان هەزار جوتیاری تێدا سەرنگوم بوو، بەپێی بەیاننامەکانی دەولەتی روسیا، لە ساڵی ۱۹۲۲ دا شەش ملیۆن روسی لە برسانا مردن، هەتا ملیان بە دەولەتی روسیا شوێر کرد و بڕبەنگی زۆری دا لە یاسای سۆشیالیستییه کۆمۆنیستییهکیان و هەموو جوتیارێک هەندیک زەوی و لەو پرگایەک و چەند سەر ئازەلیکی بەداتی ۱۰۸ ئیتەر لەو کاتەوێ پاشەوپاش لێی کشانەو، تەنیا بە وشە و دروشم نەبێ باسی کۆمۆنیستی ناکەن

ئەو تە هەر ئەو خۆفرووشە (کە بە هەشتی لەسەر زەویدا دروست ئەکرد)، ئەلی:

(ئەو مانگایە مانگای جوتیارێکە، زیاتر شیر دەرە لەو مانگایە لە کۆمەڵی و یەکییتی میری دایە)^{۱۰۸}

هەر چەندە ئەمە قسەیهکی سادەیه، بەلام لە راستیدا ئەوپەڕی پووختنەری یاسای ئابووری سۆشیالیستی ماركسایەتییه یاسایەك لەسەر بنچینەیی زانیاری و واقعی کۆمەلایەتی ئادەمیزادا دانەنریت، نەك ئەبێ بەو شیوێهێ پاشەوپاش لێی

^{۱۰۸} . اقتصادنا . محمد باقر صدر ل ۲۱۰

^{۱۰۹} . لماذا رفضت الماركسية/ د. مصطفى محمود

بکشینهوه و سمارتهی ئی بدەن، بەلکو ئەبی گوپی بو هەلکەنن. کاتی ئیمە ئەلین مارکسایەتی زانیارییانە نییە، ئیمە نالین، بەلکو کەلە پیاوانی زانیاری سەدەکە ئەلین، ئەوتە (ئەنیشتاین) ۱۱۰

ئەلی (ئایا ئیوه هیچ فەلسەفەیهکتان دیوه کۆنەپەرستەر بووبی له فەلسەفە ی مارکسایەتی)...؟

ئەو مارکسایەتییهی گالتە ی بەزانیاری و داهینراوهکانی گرویی مروڤایەتی ئەکات. بو ئەوهی خوئی رهگ داکوتی، کە ئەمەیش کوفرە بە زانیاری و پشت کردنە لە بیرەوهری مروڤایەتی، ئەیانەوی پالەوانان و کەلە پیاوانی زانیاری بخەنە گیتراو و خولگە ی فەلسەفەیهکەوه هیشتا بنچینهکە ی خوئی نەگرتوووه دیاری نییە.^{۱۱۱}

بە کورتی یاسای ئابووری سۆشیالیستی و مارکسایەتی بو ئیمە ی موسلمان و (مروڤ)، دەست نادات، چونکە:

۱. یاسای ئابووری کۆمۆنیستی ددان بە مافی مروڤدا نانیت و مروڤ بە ئامیریککی دەستی میری و پارتی سەیر ئەکات.^{۱۱۲}

^{۱۱۰}. ئەگەر ئەلین ئەنیشتاین کۆنەپەرست بووه (سەرچاره).

^{۱۱۱}. سەیری کتیبی / المارکسیە لیست فلسفە انسانیە/ غازی احمد/ ۵۷ ل بە

^{۱۱۲}. گۆڤاری الرسالە الاسلامیة. ژماره ۱۰۳ ی سالی ۱۹۷۷

هەرچی له پارتی و میرییەوه دەرچوو ئەبێ یەكسەر جیبەجینی بکات، وەك و مقەبایەکی رەق و تەق چۆنی هەلنەسورینێ و چ کاریکی پی ئەکات بیکات، ئەو مروڤه، مافی و تنی . نای . ی نییه. (۱۱۳)

۲. ئەگەر دروشمی رەنگاو رەنگ تووشی کورت بینمان نەکات بگەریننەوه بۆ سەرچاوه و پالەپەستۆی هەلقولانی بیرەوهەری ماركسایەتی و سۆشیالیستی یان سۆشیالیستەکهی (هیگل)، بەلکو خۆشەویستی (گینی) پالی پێوه ناوه نەوهك خۆشەویستی و داسۆزی ماركس بۆ مروڤه. ئەویش لەکاتیكدا كه ماركس قوتابی بوو لە زانکۆی (بۆن)، لاو بوو، تەمەنی لە (۲۰) ساڵ تینەپەریبوو، خۆشەویستییهکی بی پایانی ئەو کیزۆلە ی ناوی (گینی) بوو، ئەچیتە دلێوه و نارامی لی ئەبیریت، بەلام بەپیی نەریتی سەرمايه داری ئەوکاتە ی ئەوروپا و لەبەرئەوهی ماركس لە بنەمالەیهکی بۆرجوازی بچووك بوو، ئەویش لە بنەمالەیهکی بۆرجوازی گەوره بوو، بەپیی باوی ئەو کاتە هەرگیز نەئەبوو (گینی) شووی بکردایه، یان بدرایه به ماركس، ماركس هەولێکی بی ئامانجی دا بۆ ئەوهی كه باوکی (گینی) كه ناوی (دی برۆجويك) بوو، كاربه دەستیکی گەورهی دەولەت بوو، پازی

۱۱۳. سەیری کتیبی الماركسية لیست فلسفة انسانية، ج ۷۰ بکه.

بکات و بیداتن، نه و نه دهی نه مابوو باوکی گینی پازی بی، به لام مردن په خه ی باوکه ی گرت و که شتی و پرده که ی مارکسی دا به ناوداو پیسه که ی کرده وه به خوری و کاره که ی که وه سه ر کلاوی براکانی . گینی ، هه موو خزمه کانی گینی نارپه زایمان ده رپری له شووکردنی گینی به مارکس، به تایبه تی نه و برایه ی که ناوی (فهدیناند) بوو، مارکسی نه ویندار و شیت و کالیوه بو گینی، نهینه زانی چی بکات و چی بلن^(۱۱۴)

هه ر بیری له وه نه کرده وه چون یاسایه ک دابهینن و یاسای چینایه تی نه و روپای پی وردوخاش بکات، نه مه بووه هیلانه ی بیرکردنه وه ی هه تا پری که وت له یاسا سوشیالیستییه که ی (هیگل) و نوخه یه کی بو کرد و باوه شیکی پیدا کردو دهستی دایه فراوانکردن و دارشتنی به شیوازی خو ی ناسایی، هه تا کردی به مارکسیه ته ی که نیستا هیه^(۱۱۵)

که واته بیره وه ری یاسای نابووری مارکسی له چاوگه یه کی خوشه ویستی مرقفه وه هه لنه قولاره، به لکو له چاوگه ی بق و قولسه نندن و زهر و زهنگه وه هه لقولاره.

^{۱۱۴} پاشان گیتی هه لگرت و بووه خیزانی و یارمه تیدهری بوو له بلاوکردنه وه ی

بیروباومرکه یدا .

^{۱۱۵} المذهب الاقتصادي بين الشيوعية والاسلام، ل. ۱۶، ۱۵.

۳. لا بردنی خوۆشه ویستی مالداریتی خوویی له دەروونی مروۆفدا و نەهیشتنی پووالەتی مالداریتی خوویی، مانای جەنگاندنە لەگەڵ سروشتی مروۆفدا و هەرچی هەولێک بداریت بە فیروۆ ئه پروات، هەرئەمیش بووه هۆی شکاندنی ماركسایەتی و دەستی تەسلیم بون بەرزکردنەوه لەلایەن سەرکردهکانی ماركسایەتی. کاکى خوینەر، وشەى قەبە و دروشمی ماركسایەتی وەکو قسەى بەرناگردان وایه، جا توخوا (قسەى بەرناگردان له کوئی و واقع له کوئی ؟) (نیکیتا خرۆشوف) له خوێهوه نەبیوتوو (مانگای جوتیارهکان شیردەرترن له مانگای میری و یهکیتییه جوتیاریهکان). وەرە دەستم بەرئ و بەرەو بنکهی ماركسایەتی روسیا برۆین، سەریک له سەرژمیرییهکەى بەرەهەمەینانی ئه وئی بدەین، سالی ۱۹۶۱، ئه و ساله که ماركسایەتی کرا به بووک و هینرا بۆ کوردستان و (یهکیتی گەنجان) له شارەزور به گوریس زهوییان به جوتیار بهش ئه کرد و مهلا دۆلارخۆرهکانی کوردستانیان تف باران ئه کرد .

با بزاین هەر له و ساله دا قیبله ی (گەنجان) بەرەهەمیان چۆن پیش خست ؟

له و ساډه دا ۷۰٪ ی نارژنل و لاته که ی بدهستی میرییه وه بوو،
 ۳۰٪ ی نارژنل بدهستی جوتیاره کانه وه بوو، با بزاین ریژهی
 بهرهمی مالداریتی خوئی (به و که میه) چوّن بوو له چاو
 بهرهمی میریدا؟

بهرهم	ریژهی بهرهمی میری	ریژهی بهرهمی مالدارتی خوئی
گوشت	۴.۸۰۰.۰۰۰	۳.۹۰۰.۰۰۰
شیره مهنی	۳.۴۰۰.۰۰۰	۲۸.۵۰۰.۰۰۰
خوری	۳۸۷.۰۰۰	۷۹.۰۰۰
هیلکه	۶.۳۰۰ ملیون	۷۹.۰۰۰ ملیون

نهمه له کاتیکدا که له ۷۰٪ ی نارژنل بدهستی میرییه وه بوو،^(۱۱۶)
 نه ی نه گهر به پیچه وانه وه بوايه نه بوايه چوّن بوايه، هوی نهم
 شکسته چی بوو؟
 هوی نه وه بوو چونکه یاسای نابووری مارکسی توانایی و
 کارامهی تاک نه کوژی و پشتی له پیشکوتن سارد نه کاته وه.

^{۱۱۶} الاسلام یتهدی: وحیدالدین خان، ل ۱۷۴.

* سەرمایەدارى: پىش ئەوہى بىینە سەر گەندەلى ياسای ئابورى سەرمایەدارى، پووداویكى بچکۆلانە ھەيە پىمخۆشە بىلیم، ئەویش:

جاریك قوتابىيەكى كۆنە ماركسى و تىنەگەيشتوو لە ئىسلام، ھاتە لام و دەستی كرده ھىرش بردنە سەر ماركسايەتى و لە ئەجامدا وتى (والله مامۆستا ياسای سەرمایەدارى گەلى چاکترە لە ياسای كۆمۇنىستى). منیش نەختىك ھىمنم كردهوہ و وتم: ئەھا برا، قسەيەكى خۆش ھەيە بۆتى بگىرمەوہ ؟
وتى: فەرموو، وتم:

سالىك (سون)ىكى زۆر ھات و قېرى خستە دەغلۆدان و جوتيارەكان زۆر پىپى پەست بون و ناشكورييان ئەكرد، بەلام ئەوئەندەى نەخاياندا تەرزەيەكى ئەستور و زۆر بارى ھەموو دانەويئەيەكى خەواندو مەترسييەكى بى سنورى خستە دلى جوتيارەكان و ھەموو دانىشتوانى ناوچەكەوہ، جا لەم كاتى تەرزە بارىنەدا ھەمەرزايەك ھەبوو لە دىي كانى سىف^(۱۱۷) ئەو سۆق ھەمەرزايە سونىكى دۆزىيەوہ و ماچى كرد و پىي وت (بە قوربانىت بىم سۆق سون گيان)(۱۱۸)

^{۱۱۷} كانى سىف: دىيەكى سەر سنورى سەر بە ھەرىمى پىنجويئە.

^{۱۱۸} لەگەل پىزماندا بۇ سۆق .

بۇ تۇ ناشوكر بووين هه تا خوا تهرزهى بۇ ناردين. جا كاكه تۇش
وهكو ئهو مامه سوڤيهت ليقه وماوه، چ ياساى سهرمايه دارى و چ
ياساى سوڤشاليسىتى ماركسايهتى، ههر دووكيان زهره رمه نندن و
زيانبه خشن و دژى گروى مروڤايه تين، كورد واتهنى:

(داروپهردو له حنهت له ههر دوو)، ياساى ئابوورى سهرمايه دارى
بۇ ئيمهى مووسولمان . مروڤ . دهست نادات، چونكه ياساى
ئابوورى سهرمايه دارى له سهر بنچينهى مالدارىتى خوڤى
دامه زراوه و به ناچارى نه بى برواى به خو مالى كردن (التاميم) و
مالدارىتى گشتى و مالدارىتى دهولت نييه، كه ئه مهش ئه بيته
هوى كۆبونسه وهى سامانى گه له كه لاي چهند دهولته مند و
سهرمايه دارىك، دواچار ئهو سهرمايه دارانه ئه بنه گون گورهى
ولاته كه و يارى به ژيان و مردنى ئه ندامانى گه له ئه كهن، به لام
ئهو مالدارىتتويه خوڤيهى ئيسلام دانى پيدا ئهنى، له سنوورىكى
تسكدايه و هه زاران كوڤتى ئاييىنى و ئابوورى له سهر داناوه و له
كۆمه لگاي ئيسلاميدا هه رگيز سهرمايه دار و (اقطاع) دروست
نابى. (۱۱۹)

۲/ له ياساى ئابوورى سهرمايه داريدا ئه وپه پرى سهر به ستى دراوه
به تارك، چى ئه كات، چى هه يه بيبي، چون پهداى ئه كات بيكات،

۱۱۹ اقتصادنا، محمد باقر صدر، ل ۲۵۸.

چۆن خەرجی ئەکات بیکات و کسێ ئەچەوسینیتەوه و دەستدریژی ئەکاتە سەر کسێ تر قەیدی نییه، هەر تەنها (باج و ضریبه) کە ی خۆی بدات بە میری، ئیتر ئارەزووی خۆیەتی و میریش پشتی ئەگری و دەست ئەگریت بە عومرییهوه .

له یاسای سەرمایەداریدا (تاک . فرد) ئەتوانی خاوەنی هەموو سەربەستییەک بێت و دەستکاری کاروباری میریش بکات،^(۱۲۰) بەلام له ئیسلامدا ئەگەرچی سەربەستی دراوه بە تاک و لەناو پیزی کۆمەڵدا جیگای دیاره، بەلام ماوەیشی نادریت ببیته دڕندەیهک بۆ گیانی کۆمەڵ، هەرگیز ناتوانی تاک له کۆمەڵ بچڕینیت و بە تەنیا بە خۆی و لاشه و بیرەوهری و هەناسان و دانیشتن و هەست و نەستییهوه و دوور له کۆمەڵ سەیری بکریت، تەنانەت له نەخۆشخانەکانیش ئەو تاکەمان دەست ناکەویت^(۱۲۱)

هەر وهکو کۆمەڵ بێ تاک نییه، چونکه کۆمەڵ له کۆی چەند تاکێک دروست بووه، یاسای ئابووری ئیسلامی تاقانە یاسایهکه مافی تاک و مافی دەولەت و مافی کۆمەڵ و هەرکه سێکیان و

^{۱۲۰} المارکسیه والاسلام، مصطفى محمود، ل. ۹.

^{۱۲۱} کتیبی (الانسان بین المادیه والاسلام) محمد قطب و باسی الفرد والمجتمع،

هه ریه که یان به جیا جیا، سنووریکې پۆلاینی یاسای بۆ داپشتوون، چهند جوانه به یاسای ئابووری ئیسلامی نه وتريت (یاسای ئابووری جوت لانه) واته لای تاك و لای كۆمهل. (۱۲۲)

۳/ له یاسای ئابووری سهرمایه داریدا مروّف چاوبرسی و به هه لپه ئه بی و كهس به زهیی به كه سدا نایه ته وه و هه ركه سه له هه وئی پرکردنی گیرفانی خۆیه تی، به لام لای ئیسلام

{ وَیَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلِ الْمَعْرُوفَ } (البقرة: ۲۱۹)

واته: پرسیارت لی ئه كه ن (ئهی موحه ممه د) مووسولمانه كان چی ببه خشن؟

تویش پیمان بلی ئه وه ی له پیویستی ژیان خویان زیاتر بوو، بیبه خشن .

۴/ له یاسای ئابووری سهرمایه داریدا رقه به رایه تی و دوژمنکارییه کی فراوان له نیوان کابرای سهرمایه داری و کریکاره کانیدا دروست ئه بی، که سیان تامی ژیان به ئارامی ناچیزن، ئه وه ته رۆجیه گارودی ئه لی: له کاتی دهرهینانی یۆرانیۆم له کارگهی گراجستال، نیوهی کریکاره کان به نه خووشی

۱۲۲ الاسلام و بناء المجتمع الفاضل، د. يوسف الشال، ل ۵۶.

شیرپه نجهی سی (سرطان الرئة) نه مرن، نه وانه شیش که نه مینن

۸۰٪ یان به سیل و نه خو شیبیه کانی تر نه مرن (۱۲۳)

نهمه وتی له بهر خاتری رابواردنی چهند سهرمایه داریک، به لام

لای ئیسلام له لایه که وه (له بهر نه وهی مروؤ زور به نرختره له

سامان) بهرهم (۱۲۴) پوو نه کاته ده ولت، نه لی:

{ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ

جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا } (السائدة: ۳۲)

واته: هر که سی یه کیکی بی تاوان بکوژیت به هر ناویکه وه بی،

یان ئاژاوه له سهر زهوی دروست بکات، وه کو هه موو

ئاده میزادانی کوشتبی وایه و هر که سه مروقیکی لیتقه و ماو

زیندوو بکاته وه، وه کو هه موو ئاده میزادانی بوژاند بیته وه وایه .

له لایه کی تره وه هانی خاوهن کار نه دات که عاره قی نیوچاوی

کریکاره که به مافه په واکه ی بسپی .

(اعطوا الأجير أجره قبل أن يجف عرقه) ،

واته هه قی کریکار بدهن پیش نه وهی ئاره قی نیوچه وانیان

(لاشه یان) وشک بیته وه .

^{۱۲۳} مشروع الاصل، روجیه گارودی، ل ۹.

^{۱۲۴} سهیری کتبی (اختاروا احدي السبيلين الدين او الد، د. محمد ناسر، سهرک

وهیروانی نه نده نو سیا، ل ۷۹.

له ولایشه وه پوو نه کاته کریکاره که و نه لی:
(رحم الله امرأ عمل عملاً فاتقنه) ، واته رحمه تی خوا له و
که سهی هر کاریکی نه انجام دا پوختهی بکات، به وردی
جیبه جینی بکات .

{ لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ }

سورة الانفال (۴۲)

کاکلی باسه کان

- ۴..... شارستانیه تی نه وروپا :
- ۹..... دووری مارکسایه تی له گه ل واقعیی کومه ئی ناده میزاد :
- ۱۷..... ئابین تریاکی گه لانه :
- ۲۰..... به دروخستنه وهی دروشمی مارکس به رامبه ر نیسلام :
- ۲۷..... پایه کانی شارستانی :
- ۳۰..... روآله تی یه گه م / بیروباوه ر (عقیده) :
- ۴۰..... روآله تی دووه م / گومرایی زانیاریانه :
- ۶۲..... هه ئسه نگانندی شارستانی ماددییه ت :
- ۷۷..... نیسلام بوچی هاتووه ؟
- ۸۶..... هه ئوئیستی شارستانیه تی ماددییه ت به رانبه ر به بیروباوه ری نیسلامی :
- ۹۰..... کوفری سوور و قوناغه کانی :
- ۱۰۴..... روآله تی سییه م / (یاسا - النظام) :
- ۱۲۳..... یاساکانی نیسلام :
- ۱۳۵..... ره خنه کانی کوفر له یاساکانی نیسلام :
- ۱۶۰..... کاکلی باسه کان

